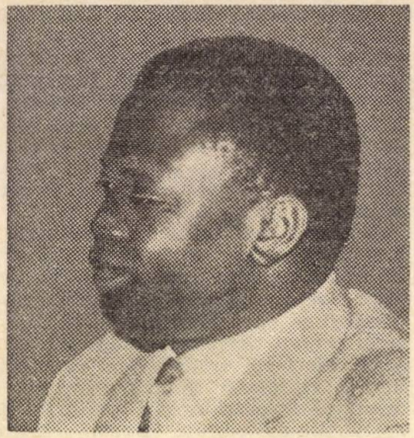

N'Famara KEITA

ministrul schimburilor din Guineea

Proiectele economice ale Guineei

Recent ne-a vizitat ţara o delegaţie economică guvernamentală din Guineea, condusă de N'Famara Keita, membru al Biroului Politic Naţional al Partidului Democrat Guineez, ministrul schimburilor. La solicitarea revistei „Lumea", domnia-sa a răspuns la întrebările colaboratorului nostru, S. LUCIAN.

— Vă rugăm să vorbiţi cititorilor noştri despre scopul vizitei delegaţiei economice guvernamentale guineeze şi despre rezultatele acestei călătorii.

— Am venit în ţara dv. cu o ţintă dinainte stabilită : de a discuta şi găsi, de comun acord cu prietenii români, noi căi şi mijloace de dezvoltare şi îmbogăţire a colaborării economice dintre ţările noastre. Tratativele pe care le-am purtat cu partenerii români, schimburile de păreri pe care le-am avut în acest răstimp s-au dovedit a fi foarte fructuoase, fapt ce rezultă şi din protocoalele semnate. Ele reflectă dorinţa ambelor părţi de a intensifica şi diversifica relaţiile comerciale, de a adînci colaborarea economică în general. Aceste documente, care se referă nu numai la relaţiile comerciale clasice, ci şi la cooperarea economică deschid o etapă nouă, mai dinamică, în relaţiile de această natură dintre Guineea şi România. Prevederile incluse în aceste protocoale indică o creştere sensibilă a schimburilor reciproce de mărfuri, aceasta traducîndu-se prin faptul că noi vom cumpăra de pe piaţa românească, printre altele, tractoare şi piese de schimb, maşini utilitare, produse chimice, materiale de construcţii. La rîndul ei, Guineea va livra României mărfuri specifice economiei sale, îndeosebi bauxită, lemn exotic, cafea etc.

— Cu privire la unele aspecte specifice dezvoltării economiei guineeze şi la posibilităţile şi domeniile în care aceasta este interesată să coopereze cu industria românească, ministrul schimburilor din Guineea a declarat :

— Problemele economice care preocupă ţările în curs de dezvoltare sînt legate în general de crearea unei baze tehnice proprii, care să constituie nucleul unei industrii proprii. De aceea, noi sîntem interesaţi să colaborăm şi să cooperăm cu cît mai multe state care doresc acest lucru, cu condiţia respectării principiului echităţii şi avantajului reciproc. După cum se ştie, din punct de vedere economic, Guineea a adoptat dezvoltarea necapitalistă. Începutul acestei dezvoltări — al cărui iniţiator, animator şi organizator este Partidul Democrat Guineez, partid de guvernămînt în ţara mea — l-a constituit elaborarea şi aplicarea în practică a primului plan trienal de dezvoltare (1960—1963). Scopul principal al acestui plan — accelerarea decolonizării structurii economice a Guineei — a dus la dobîndirea unor prime succese. Ne-am creat propria monedă naţională, am pus bazele sectorului de stat în industrie şi comerţ, realizări importante fiind obţinute şi în infrastructură, mai ales în domeniul învăţămîntului şi sănătăţii. În continuare, în 1964, am adoptat un plan de 7 ani, care are în vedere toate sectoarele economiei naţionale, prioritate acordîndu-se, bineînţeles, industriei şi agriculturii. Deci, după cum se poate uşor constata, noi dorim şi sîntem hotărîţi să unim toate mijloacele noastre şi să facem paşi importanţi în parcurgerea acestor căi. În acest scop ne-am decis să apelăm şi la alte ţări care manifestă interes în colaborarea cu noi. Printre acestea, România s-a arătat dispusă să coopereze. Guineea dispune în prezent de importante rezerve de materii prime, îndeosebi bauxită, minereu de fier şi alte produse. Acestea trebuie valorificate la preţuri acceptabile. În schimbul lor, sau plătind, noi trebuie să achiziţionăm instalaţii, maşini şi utilaje necesare dotării unor ramuri industriale.

Dorinţa noastră de a coopera cu cît mai multe state a găsit un ecou favorabil în România. Tratativele pe care le-am avut cu ministrul Gheorghe Cioară au fost finalizate prin încheierea unui protocol. Potrivit acestuia, am convenit să cooperăm cu ţara dv., în principal în domeniul prospecţiunilor geologice, şi al industriei miniere, precum şi al agriculturii, adică domenii în care România are o experienţă cunoscută şi peste hotare.

— În încheiere, oaspetele ne-a spus :

— Părăsesc frumoasa şi ospitaliera dv. ţară cu convingerea că aplicarea protocoalelor semnate va facilita dezvoltarea şi adîncirea colaborării economice dintre Guineea şi România în folosul şi în avantajul reciproc, va contribui la apropierea din ce în ce mai mare dintre popoarele noastre.

„ZILELE TEHNICO-ŞTIINŢIFICE AUSTRIECE"

Între 6 şi 16 mai s-au desfăşurat la Bucureşti „Zilele tehnico-ştiinţifice austriece", organizate sub patronajul Camerei Federale de Comerţ a Austriei, în colaborare cu Agenţia română de publicitate internaţională „Publicom". Dr. WERNER HUBER, directorul acestei manifestări, a făcut colaboratorului revistei noastre, Tudose Niţescu, **următoarea declaraţie :**

— Pentru promovarea pe scară mai largă a comerţului său exterior, Austria foloseşte o serie de metode şi mijloace menite să prezinte realizările cele mai recente ale economiei sale naţionale, posibilităţile sale actuale de export : contacte directe cu partenerii ei, organizarea de expoziţii, de simpozioane etc. În ce priveşte România, veche parteneră comercială, noi ne-am oprit şi la o astfel de acţiune şi trebuie să mărturisim că intenţiile noastre s-au dovedit a fi inspirate. Rezultatele primei ediţii din anul trecut a acestei manifestări au fost de natură să determine Camera Federală de Comerţ a Austriei să reia această metodă şi la un nivel mai amplu. În primul rînd, numărul firmelor participante a fost mult sporit. Referatele firmelor au fost bogat ilustrate : proiecţii de filme, de diapozitive, în unele cazuri însoţite şi de exponate. Într-o oarecare măsură, participarea acestora a fost condiţionată de noutăţile de natură să intereseze pe partenerii români. În acest scop, un ajutor preţios am primit şi din partea Agenţiei „Publicom".

Trebuie de asemenea reţinut faptul că, paralel cu noutăţile tehnice tratate de referatele prezentate, au avut loc, în colaborare cu Academia Republicii Socialiste România, o suită de conferinţe pe teme ştiinţifice, care au prilejuit un schimb util de opinii între oamenii de ştiinţă.

Dl PHILIP SCHOELLER, vicepreşedinte al Camerei Federale de Comerţ a Austriei, sosit la Bucureşti cu această ocazie, ne-a declarat :

— Relaţiile economice dintre Austria şi România s-au dezvoltat şi adîncit în ultimii ani, înregistrînd o dinamică mulţumitoare pentru ambele părţi. Constatăm cu satisfacţie că Austria, după cîte ştim, ocupă un loc important în comerţul exterior al României. La rîndul ei, ţara dv. este astăzi unul din cei mai importanţi parteneri ai Austriei în comerţul cu ţările socialiste. Concretizînd, trebuie să remarcăm că, numai în ultimii 7 ani, volumul schimburilor de mărfuri austro-române a crescut de 3 ori. Aceasta reflectă, de altfel, dorinţa şi interesul, manifestate de ambele ţări pentru dezvoltarea continuă a relaţiilor de această natură, pentru diversificarea colaborării şi cooperării, sub toate formele, între economiile ţărilor noastre. Merită subliniat şi faptul că, în afară de Acordul pe termen lung în vigoare, care reglementează schimburile reciproce de mărfuri pe perioada 1966—1970, în luna martie a acestui an s-a încheiat şi un Acord de cooperare industrială, tehnică şi economică, ce constituie o expresie a dorinţei de colaborare mai strînsă între întreprinderile industriale austriece şi româneşti şi care prevede, totodată, realizări în comun a unor proiecte pentru terţe ţări. De altfel, România este prima ţară cu care Austria a încheiat un acord de cooperare.

Desigur că la atingerea stadiului actual al relaţiilor economice din ţările noastre au contribuit şi unele acţiuni întreprinse de guvernele austriac şi român. Pe această linie se înscriu şi „Zilele tehnico-ştiinţifice austriece", ca şi prezenţele României la tîrgurile internaţionale de la Viena şi Klagenfurt.

De la trimisul nostru, Cristian Popișteanu

Declarația de la Teheran

Începînd de joi, Medjilisul își va putea reocupa sediul principal din centrul Teheranului. Conferința internațională pentru drepturile omului și-a scris scurta istorie. Cele trei săptămîni de dezbateri au fost bogate în multiple inițiative și eforturi constructive, după cum au fost și prilej de opinii controversate asupra unei tematici pe cît de vastă pe atît de adînc înscrisă în însăși conștiința epocii noastre.

La gînditorii înaintați ai tuturor popoarelor ideile progresului și afirmării patriei lor nu pot fi separate de însăși aspirațiile spre propășirea ființei umane. Al nostru înaintaș Ion Ghica scria la puțin timp după revoluția de la 1848 : „Popoarele nu se mai întorc înapoi și trecutul nu mai revine ; nici sîntem dintre aceia care ar dori să-l mai vază, chiar de ar fi el cu putință". Subliniind legitatea realizării drepturilor cetățeanului într-o societate organizată pe baze științifice, Ion Ghica se gîndea la progres ca la o condițiune a naturii fizice și morale care are a arăta toate drepturile și îndatoririle tuturora. „Numai el (progresul) ne poate duce sigur la înălțimea la care ne este permis să aspirăm ca societate și ca națiune, dar știm că el nu se realizează decît prin știință".

Dar nu o evocare de tradiții și nici un bilanț propriu-zis al întrunirii de la Teheran încercăm acum cînd ne luăm rămas bun de la ospitalierele gazde iraniene. Mai degrabă cred că este cazul să depistăm acele sensuri majore pe care această primă conferință internațională a drepturilor omului și amplul schimb de păreri care a avut loc aci le-a adus în atenția opiniei publice.

Precumpănitoare rămîne acea indiscutabilă luare de atitudine a unui forum internațional în favoarea unei largi și eficiente promovări a drepturilor omului în zilele noastre. Precumpănitoare rămîne de asemenea confirmarea unei concepții umanitare generale avansate asupra acestui domeniu, concepție în care se reflectă ascensiunea proceselor social-istorice înnoitoare ale epocii noastre și în primul rînd principii și idei decurgînd din acțiunea forțelor socialismului, mișcării de eliberare națională, curentelor democratice. Precumpănitoare rămîne indispensabila recunoaștere că pentru aplicarea drepturilor omului este sine qua non deplina exercitare a suveranității, independenței și egalității în drepturi a fiecărui stat în spiritul asigurării păcii și colaborării internaționale.

Deși nu au lipsit zilele cînd delegații la conferință păreau excedați de abuzul chestiunilor de procedură sau de schimbările de replici polemice, în cele din urmă, eforturi constructive asidue au permis realizarea acelei convergențe de puncte de vedere absolut necesară elaborării documentelor finale. Pentru că rămîne de asemenea precumpănitoare observația că la Teheran, patrimoniului ideilor privind drepturile omului în epoca contemporană i s-au adăugat substanțiale concluzii decurgînd din transformările survenite în ultimele două decenii pe planul afirmării națiunilor în viața internațională și al evoluției mondiale în ansamblu.

Actul final al conferinței și cele 25 de rezoluții adoptate în ultima săptămînă sînt documentele în care-și găsește o nouă dezvoltare Declarația universală a drepturilor omului din 1948.

În documentul final adoptat de conferință, denumit Declarația de la Teheran, delegații din cele 81 de țări participante au condamnat politica nefastă a apartheidului, considerînd-o drept o crimă împotriva umanității, care provoacă încordare în relațiile internaționale, constituind totodată o amenințare la adresa păcii și securității popoarelor. Conferința a recomandat Adunării Generale a O.N.U. să adopte măsuri corespunzătoare în această problemă, inclusiv sancțiuni de ordin economic. În declarație se reafirmă dreptul la libertate al tuturor oamenilor, indiferent de rasă, limbă, sex, religie sau convingeri politice. Orice ideologie bazată pe teoria superiorității rasiale trebuie să fie condamnată — se subliniază în comunicatul final. În Declarația de la Teheran se arată, de asemenea, că menținerea decalajului dintre nivelul țărilor în curs de dezvoltare și cele dezvoltate împiedică realizarea în practică a drepturilor omului, se recomandă, de asemenea, măsuri pentru asigurarea egalității în drepturi pentru femei, acțiuni urgente pentru lichidarea analfabetismului, precum și intensificarea eforturilor tuturor statelor în vederea dezarmării generale și totale.

O înșiruire a rezoluțiilor votate nu ar însemna decît reliefarea multora dintre aspectele vieții internaționale care într-un fel sau altul au legătură cu drepturile omului. Conferința a considerat oportun și important să-și exprime în mod amănunțit punctul de vedere privind lichidarea cît mai grabnică a colonialismului și acordarea independenței popoarelor și țărilor încă sub dominație colonială, cerința lichidării bazelor militare din Africa ale N.A.T.O., care servesc alimentării colonialismului portughez și regimurilor rasiste din Republica Sud-Africană și Rhodesia ; necesitatea măsurilor ferme împotriva apartheidului și a tuturor formelor de discriminare rasială, realizarea dezarmării generale, importanța ajutorării țărilor în curs de dezvoltare, incriminarea sclavajului, nazismului și a altor practici și politici antiumane.

Conferința a adoptat de asemenea o rezoluție (cu 42 voturi pentru, între care și România, 5 contra și 25 de abțineri) în care se exprimă îngrijorarea pentru violarea drepturilor omului în teritoriile ocupate de Izrael și se invocă rezoluțiile Adunării Generale și Consiliului de Securitate cu caracter umanitar legate de conflictul din Orientul Mijlociu.

În programul măsurilor destinate să întărească promovarea drepturilor omului se încorporează recomandările privind corelarea dintre aplicarea acestor drepturi și revoluția tehnico-științifică, grija pentru drepturile copilului, realizarea efectivei egalități în drepturi a femeii, educarea tinerei generații în respectul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului. Această din urmă rezoluție, inițiată de delegația Republicii Socialiste România și prezentată în numele a 14 coautori, vine să marcheze atenția constantă pe care o acordă țara noastră măsurilor destinate să contribuie la realizarea cît mai deplină a conținutului noțiunii drepturilor omului. „Proiectul celor 14 coautori — îmi releva președintele Comisiei a doua, Andrés Aguilar (Venezuela) — are meritul de a se încadra între elementele constructive constitutive ale unui program de viitor în domeniul drepturilor omului, program schițat în documentele conferinței noastre".

La rîndul său, delegatul Olandei, Van Boven, ținea să felicite România pentru numeroasele inițiative dovedind preocuparea pentru viitorul omenirii.

Atenția și sprijinul acordate de țara noastră tuturor criteriilor și măsurilor progresiste de natură să contribuie la o largă difuziune pe plan internațional a drepturilor omului sînt paralele grijii neobosite a statului român pentru asigurarea și garantarea lor pentru toți cetățenii Republicii Socialiste România. Unanimitatea pe care a întrunit-o rezoluția celor 14 state, accentuata subliniere de către un mare număr de delegați a însemnătății educării tineretului din familie și școală în spiritul respectului pentru ființa și demnitatea umană, pentru drepturile fundamentale, ilustrează receptivitatea forumului de la Teheran față de ideile acestui document.

Atunci cînd, în momentul final, președintele Conferinței, prințesa Ashraf Pahlavi, a declarat că rezultatele lucrărilor vor fi raportate Organizației Națiunilor Unite, Domnia-Sa exprima un sentiment general al participanților că a fost străbătută în trei săptămîni o perioadă de laborioase sinteze. Examenul pe care recomandările și sugestiile Conferinței de la Teheran îl au de trecut este acum acela al capacității fiecărui stat și al comunității internaționale de a face efective drepturile omului.

Conferința de la Teheran a întărit apelul pe care-l adresa la începutul anului președintele Adunării Generale a O.N.U., Corneliu Mănescu : „Trebuie să ne amintim mai mult ca niciodată marea noastră responsabilitate mutuală pentru aplicarea integrală a prevederilor Declarației Universale. Progresul omenirii nu se poate realiza dacă nu sînt riguros respectate personalitatea fiecărui popor și dreptul său de a-și decide singur destinul".

Este ceea ce a ilustrat convingător Conferința de la Teheran.

Teheran, 14 mai

reflector

TREI STILURI

Trei clădiri administrative — trei stiluri arhitectonice diferite : 1) primăria din orașul japonez Miyakonojo. Două treimi din imobil se sprijină pe piloni, avînd aspectul unei armonici deschisă într-o parte ; 2) noua primărie a orașului Toronto (Canada). Două turnuri curbate, cu cîte 27 de etaje, formînd un ansamblu semicircular. În fața clădirii — un bazin cu o suprafață de 1 600 mp, folosit iarna pentru patinaj ; 3) primăria orașului Seinâjoki, din vestul Finlandei, construită din lemn, beton și granit, cu întregul exterior îmbrăcat în ceramică albastră.

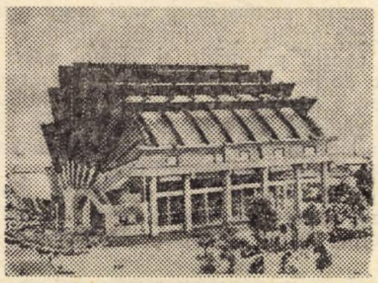

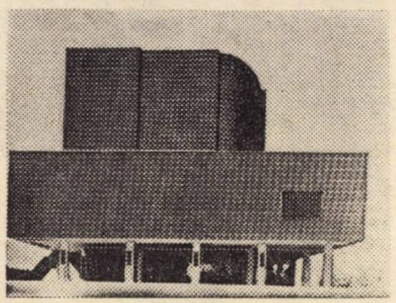

„ISTORIA OMENIRII" : SECOLUL 20

Al treilea volum al „Istoriei omenirii", vastă lucrare publicată de U.N.E.S.C.O., este primul din cele două tomuri consacrate secolului nostru. El descrie prodigioasele cuceriri științifice și culturale ale lumii contemporane. Ca și volumele precedente, acesta este rodul unei colaborări internaționale. Cei trei autori — reprezentînd Europa, America și Asia — au avut în vedere la redactare observațiile și sugestiile primite din partea a peste 500 savanți din lumea întreagă.

Simpozion despre O.N.U.

Romulus Neagu

De curînd, sub auspiciile Institutului pentru Națiunile Unite de pe lîngă Universitatea orașului New York și cu colaborarea Secretariatului O.N.U. s-a desfășurat, la început în aula clădirii Organizației Națiunilor Unite și apoi la sediul Centrului post-universitar al universității menționate, un simpozion cu titlul „Impas și inovare la Națiunile Unite", la care au luat parte atît somități ale științei politice din S.U.A. cît și distinși funcționari din Secretariatul O.N.U. Organizarea simpozionului a fost facilitată de faptul că directorul Institutului pentru Națiunile Unite, singurul de acest gen în S.U.A., — dr. John G. Stoessinger, — este și director al Diviziei pentru probleme politice a Secretariatului O.N.U.

Referate originale au fost prezentate de profesorii Hans Morgenthau de la Universitatea din Chicago, Inis Claude de la Universitatea din Michigan, Stanley Hoffmann de la Universitatea Harvard, și alții, precum și de membri ai Secretariatului O.N.U. pentru probleme africane, Vladimir Petrovski, asistent al subsecretarului general pentru probleme politice și ale Consiliului de Securitate, și alții. Acestea au fost urmate de coreferate și discuții. Referatele au dezvoltat o mare varietate de teme, de la „Teoria realistă și Națiunile Unite", dezvoltată de profesorii Morgenthau și Claude, la probleme concrete ale activității O.N.U., cum sînt „O.N.U. și cooperarea regională" (dr. James O.C.Jonah, consilier politic în Secretariat) și „Africa de Sud și Națiunile Unite" (Apollo K. Kironde).

Constructiv prin însăși încercarea sa de a oferi un schimb de opinii între cadre academice americane și funcționari din diverse țări ale Secretariatului, simpozionul a relevat rolul important pe care Organizația Națiunilor Unite este chemată să-l joace ca centru de armonizare a eforturilor națiunilor pentru menținerea păcii și promovării cooperării naționale. Din simpozion a reieșit că, după ce la început s-a legănat în iluzia transformării O.N.U. într-un fel de guvern mondial, majoritatea publicisticii americane despre O.N.U. a căzut în cealaltă extremă — a nihilismului, pentru ca în perioada actuală să facă loc unor vederi mai realiste, dintre care unele de un semnificativ interes științific. Avem în vedere studiile publicate de profesorii J. G. Stoessinger, I. Claude și alții.

De interes deosebit s-a bucurat la simpozion referatul prezentat de prof. Stanley Hoffmann care, vorbind despre „Schimbarea raportului de forțe în Consiliul de Securitate și Adunarea Generală", a remarcat că în epoca modernă singura bază realistă și constructivă a relațiilor internaționale nu pot s-o formeze decît principiile respectării independenței și suveranității statelor. Prof. Hoffmann a combătut opiniile acelora care mai gîndesc de pe pozițiile „războiului rece" și sprijină ideea unui jandarm mondial, subliniind că viața și rațiunea impun cu necesitate retragerea trupelor și bazelor de pe teritorii străine și acceptarea fără condiții a concepției că fiecare națiune are dreptul să-și instaureze regimul pe care îl dorește.

O idee similară, aplicată însă la colaborarea statelor în cadrul organizațiilor internaționale, a fost dezvoltată de profesorul I. Claude care, vorbind despre „Concepția veto-ului în organizațiile internaționale", a remarcat necesitatea stabilirii unui echilibru între drepturile „majorității" și „minorității" la vot, astfel ca „regula majorității să fie temperată de aranjamente care să asigure drepturile minorității".

Pe marginea referatului, semnatarul acestor rînduri, consilier în Divizia pentru probleme politice a Secretariatului, a arătat că problemele internaționale care afectează egalitatea, independența și securitatea națiunilor în nici un caz nu pot să-și găsească soluția prin vot, ci prin acomodarea politică cu mijloacele pașnice pe care le pune la dispoziție Carta Națiunilor Unite.

Din preocupările simpozionului n-au lipsit nici încercările experimentale de a introduce în metodologia studierii relațiilor internaționale forme și metode de cercetare din alte discipline. Dr. Zanvel A. Liff a vorbit, de exemplu, despre „Rădăcinile psihoanalitice ale impasului politic", încercînd mutații comparative ale unor procese care au loc la nivelul indivizilor pentru cercetarea unor fenomene din sfera relațiilor internaționale. Discuția a relevat, însă, că deși în actele de stat pot fi găsite anumite fire care conduc la procese psihice, acestea nu sînt determinante. Mai mult decît atît, forme ale mișcării în microcosmul social nu pot fi transpuse în mod deliberat în macrocosm, unde acționează alte legi.

Este cunoscut că delimitarea științei politice de celelalte științe sociale s-a petrecut de curînd în Statele Unite și evoluția ei este în plină desfășurare, fiind predată în toate universitățile americane. Actualmente, se poate spune că dacă limitele noii științe s-au conturat, continuă însă cu înverșunare dezbaterile cu privire la metodologie. Curentul tradiționalist, bazat pe istorie, filozofie și drept este puternic contestat de noua școală — așa-numita „școală științifică" — care își caută mijloacele de cercetare în sociologie, psihologie și chiar în ramuri ale științelor naturale, cum ar fi biologia, sau în fizică.

O preocupare crescîndă în rîndul oamenilor de știință americani care se ocupă cu probleme ale relațiilor între state o găsește cercetarea și emiterea de supoziții cu privire la rolul și dezvoltarea organizațiilor internaționale și în primul rînd a O.N.U. și a agențiilor specializate. Înființarea Institutului pentru Națiunile Unite de pe lîngă Universitatea orașului New York și inițierea acestui seminar reflectă acest fapt.

Fără îndoială că promovarea principiilor și scopurilor Organizației de a menține pacea și „a dezvolta relațiile de prietenie între națiuni bazate pe respectarea principiului egalității în drepturi și autodeterminării popoarelor" — cum se arată în primul articol al Cartei O.N.U. — nu poate decît să contribuie la o mai bună înțelegere și soluționare a problemelor majore cu care este confruntată omenirea în momentul de față.

New York, mai 1968

reportaj pe glob

ȚARA FIORDURILOR

C. N. Constantiniu

Cine călătorește de la Malmö la Stockholm este impresionat de peisajul urban aproape continuu, de numărul fabricilor moderne, cu o arhitectură suplă, obsedantă prin repetare. Elementele naturale aproape că lipsesc, ca și cum, în locul copacilor, pămîntul ar fertiliza o o vegetație de beton și linii metalice.

Orașele (Malmö, Norköping, Linköping) sînt tranșant despărțite urbanistic în vechi și nou. Stilurile nu se amestecă. Doar aglomerația de reclame alcătuiește același joc, noaptea, într-un frenetic dans al luminilor fluorescente. Expresul Stockholm—Oslo, cu cochetele lui saloane-vagon, te îndepărtează de regiunea industrială a Suediei în cîteva ore. Relieful își schimbă treptat înfățișarea. Apar nesfîrșite păduri de conifere, cu văi adînci și enigmatice, piscuri de granit, o natură sălbatică și primitivă, într-o grandioasă succesiune de înălțimi și abisuri.

Orașul pasiunilor artistice

De ce încep însemnările mele cu Fredrikstadt ? Orașul e așezat în sud, ca aproape toate orașele norvegiene, pe marginea unui fiord. Este cel mai mare din Östfold. Ca să ajung în el, am traversat cu barca, în picioare, un rîu, printre pînze de ceață albicioasă, ca și cum aș fi trecut într-o lume ireală, într-un alt tărîm al existenței. Acolo, străzile pietruite, piețele, casele din lemn, vopsite în alb, în verde, în galben, sînt neschimbate de aproape trei secole.

Am intrat mai întîi într-o cameră cu ziduri groase de piatră, cu pămînt pe jos și cu un cuptor incandescent în care se scurgea continuu un lichid violaceu. Patru bărbați, cu linguri lungi de metal, turnau acest lichid în niște forme ciudate, apoi alții ștanțau formele. După răcirea lichidului, în fața mea se rînduiau vaze de sticlă colorată cu variate modele stilizate, scrumiere, pahare și numeroase alte obiecte încrustate floral ori cu repetate desene geometrice. În alte case, mașini modeste imprimau valuri de mătase, în altele războaie rudimentare țeseau covoare în care culoarea roșie se repeta obsesiv, în altele, tineri mînuind instrumente minuscule, gravau inele, brățări, pandantive. Mă aflam între membrii centrului de artă decorativă „Plus". Organizați după sistemul cooperatist, aici în Fredrikstadt, numeroși artiști norvegieni se dedică cu devoțiune unei îndeletniciri pe cît de pasionantă pe atît de modernă și rentabilă : unicate și prototipuri industriale. Se creează o nouă estetică a obiectelor.

Cîteva zile mai tîrziu, la Oslo, am ținut să-l cunosc pe dl Alf Boe, președintele Asociației artelor decorative. Neverosimil de tînăr, aproape un adolescent ca înfățișare, mă privește surîzător și febril :

— Nimeni nu știe unde va duce progresul științei moderne, îmi spune. Ceea ce se știe cu siguranță este că el se va accelera și că noi surse de energie și noi mașini, cu destinațiile cele mai neașteptate, vor influența modul nostru de viață într-un chip cu totul imprevizibil. Noi metode de producție și noi materiale vor schimba aspectul și viitorul actual al bunurilor destinate omului. După o lungă explicare a teoriei proiectării industriale, în care obiectul principal al discuției este, bineînțeles, interferența dintre practic și estetic, dl Alf Boe se înflăcărează brusc, ca și cum s-ar afla în fața unui adversar invizibil :

— Cunoaștem prea bine interpretarea, atît de tentantă comercial, de a exploata gustul mediocru al unui mare număr de consumatori. Vezi dumneata, în aceasta constă primejdia și tocmai acest lucru dorim să-l evităm. Vrem să promovăm o politică a proiectării în industria norvegiană care să se bazeze pe cererile legitime ale modului nostru de viață, ale gustului contemporan.

Ca dl Alf Boe mi-au vorbit foarte mulți norvegieni, fie că i-am întîlnit la marile uzine chimice Borregaard, la

.1

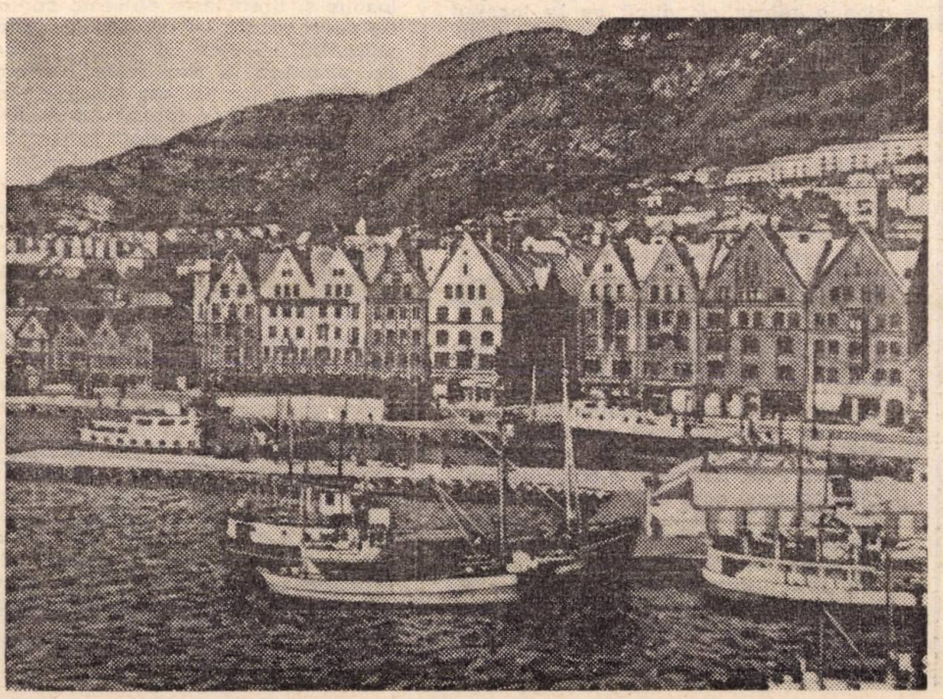

2.

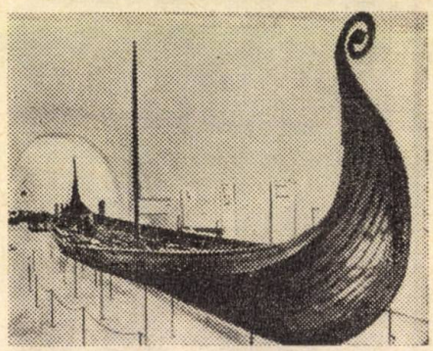

3.

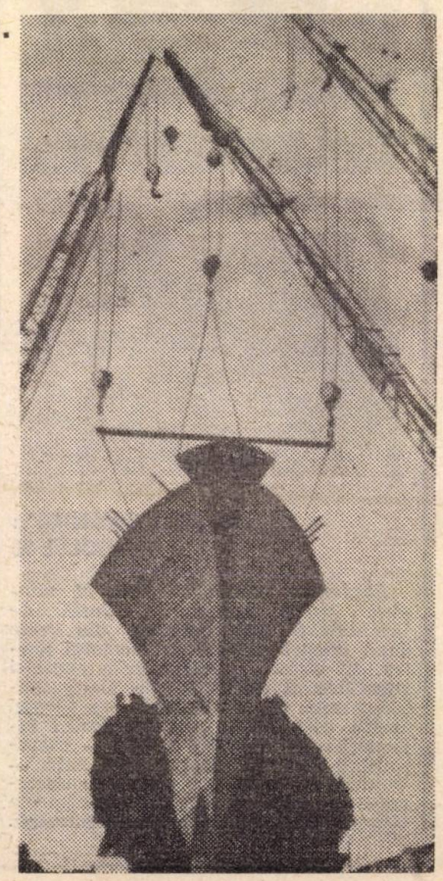

Norsk-Hydro, ori la Universitatea din Bergen. Aceeași ardență pentru profesiune. Același spirit deschis, modern. Aceeași tenacitate de a face totul perfect, într-o amplă perspectivă, împotriva rutinei, a mediocrității.

Norvegia — se spune — e paradoxală. Un sol sărac și arid. Există, datorită reliefului complicat și a distanțelor, mari dificultăți de transport și de dezvoltare economică a anumitor regiuni și, totuși, țara se situează, industrial și tehnic, la nivelul celor avansate. Probabil că una din explicațiile acestei situații e departe de domeniul paradoxului. Norvegienii au simțul acut al științei, al noutății tehnice, al muncii perseverente. Orice subiect abordezi, ei se întorc la îndeletnicirile lor care îi obsedează cu încăpățînare. La Sarborg, un inginer mi-a explicat timp de patru ore cum se obține butanolul — la un nivel calitativ superior — și acetații de butil și etil, știind dinainte că niciodată nu voi fi un client al fabricii. Din pasiune. Urmăresc tot ce se produce pe plan mondial. Raportează la stadiul lor actual. Caută noi formule.

— Nu folosim lemnul din pădurile noastre. E prea scump. Importăm pentru carton și celuloză lemn din statele Americii de Sud și din țările africane de pe coasta de vest. E mai ieftin.

Dacă, venit în Norvegia, ai vizita numai Fredrikstadtul și pe urmă ai decola pentru Stockholm, ai putea rămîne cu imaginea că Norvegia n-a depășit timpul breslelor de altădată. Fredrikstadtul e numai o școală a pasiunii, a pedanteriei artistice, a experimentului. Prototipurile create acolo trec în zona producției de serie.

Străvechea atracție a oceanului

Oslo e un oraș lipsit de anvergură. În afara centrului tradițional, în rest se înșiruie cartiere liniștite, cu splendide vile, cele mai multe din lemn. Casele Norvegiei — cum aveam să observ mai tîrziu — sînt colorate în nuanțe pastelate (domină albul) cu acoperișurile ascuțite, aproape toate de același tip. Există în această repetare uniformă o cochetărie urbanistică, un laitmotiv, aș spune, muzical.

Satul, în accepția lui „europeană", nu este cunoscut în Norvegia. Aglomerările de case, împrăștiate pe coastele munților și de-a lungul fiordurilor, îți oferă imaginea unei neîntrerupte stațiuni balneo-climatice. Fenomenul se explică mai întîi geografic, apoi istoric. Pe o suprafață cît a țării noastre trăiesc 3 681 000 de norvegieni, majoritatea în partea de sud a peninsulei, iar munții acoperă mai mult de jumătate din suprafață. Între centrele urbane (a căror populație variază, cel mai ades, între 30 000 și 15 000 de locuitori), natura domină totul cu măreția ei. Engels observa : „Țăranul norvegian n-a fost niciodată iobag și această împrejurare — ca în Castilia — lasă amprenta sa asupra întregii dezvoltări a țării. Micul burghez norvegian este fiul țăranului liber și, ca urmare a acestui fapt, el e un om adevărat în comparație cu micul burghez german, demn de milă".

Istoria n-a lăsat prea multe mărturii palpabile, iar secolele s-au succedat fără vanitatea catedralelor uriașe și a palatelor somptuoase. Dar ceea ce n-au făcut oamenii, a făcut natura, în acea unică și voluptoasă împreunare a oceanului cu pămîntul. Țărmurile Norvegiei sînt presărate de profunde incizii geologice, în care domnește o liniște cosmică și de unde oamenii își pot pregăti pe îndelete marea confruntare cu imensa și primejdioasa întindere a apelor. Vasele pescarilor și ale marinei comerciale străbat mările și oceanele. Tonajul maritim al întregului comerț internațional însumează — după o statistică a anului 1965 — 165 milioane de tone. Partea Norvegiei : 16 milioane, adică 10 la sută din flota mondială.

Atracția oceanului e străveche și mărturiile iscusinței navigatorilor norvegieni datează de o mie de ani. La Oseborg, la Godstadt și la Tune, norvegienii au descoperit actul de naștere al vocației lor : corăbiile vikingilor. Acum sînt expuse într-un muzeu din Oslo, la Bygdö, ca niște mari lebede negre luate ostatice. Împreună cu ele, în mormintele foștilor regi au fost descoperite sănii și care sculptate în lemn, unelte și arme de luptă, podoabe.

Moderna artă decorativă norvegiană de aici își trage obîrșia și seva. De aici și din gravurile stîncilor. În ținutul Vingen, la Rugsund, pe malurile lui Nordfjord, au fost descoperite peste 1 500 de desene rupestre în stîncile antedeluviene.

Strămoșii celor de azi însoțeau, la vînătoare, curajul și abilitatea cu arta magiei. Semnele tăiate în piatră (cirezi de reni gonind ori elani încolțiți de vînători) îi ajutau — după credința lor — să-și procure hrana cu mai multă ușurință. Obținerea unei recolte mai bune, a unor mai numeroase cirezi de vite, erau dobîndite și cu ajutorul semnelor misterioase, simbolice. Am văzut aceste desene. Unele par copiate din Paul Klee. Surprinde forța de simplificare a artistului, expresivitatea liniei, compoziția.

Natura norvegiană, neîndoios, și-a pus pecetea pe temperamentul și psihologia omului, i-a modelat caracterul. Marile contraste geologice, succesiunea explozivă a anotimpurilor, fantastica lumină a aurorei boreale, misterioasele fiorduri și vuetul asurzitor al cascadelor au fascinat imaginația norvegienilor. De aici structura particulară a folclorului norvegian populat de mituri și legende, latura fantastică a creației lui Grieg sau tulburătorul sensualism din pictura lui Edward Munch.

Norvegienii cumulează virtuțile ancestrale ale muntenilor și corăbierilor. Individualismul lor voluntar, setea de libertate, luciditatea muncii și ușurința cu care trec din realitatea concretă a vieții în aceea a visului, a suprasenzațiilor sînt surprinzătoare. În Norvegia nu există excese. Există în schimb o candoare norvegiană, o inocență populară. Oamenii îți vorbesc foarte deschis, explică totul așa cum este, în datele cele mai exacte, nu cunosc nuanța ipocrită, suspiciunea, neîncrederea. Cel mai bine am sesizat aceste laturi ale sufletului norvegian la Bergen, oraș în care ploile se succed aproape fără întrerupere, încălzit de apele calde ale Gulfstream-ului, cu poezia cartierelor hanseatice, a halelor de pește proaspăt, a portului unde se leagănă veșnic vase de toate dimensiunile, a tinerilor studenți, citind prin toate ungherele, acolo, într-o impresionantă cetate a culturii norvegiene — universitatea.

Acum, în mai, se desfășoară zilele festivalului muzical, într-un decor carnavalesc, adevărată revărsare de pasiune și sete de viață, de reculegere muzicală, de discuții savante.

— De ce ni se spune țară a inocenței ? îmi explică un tînăr. Probabil pentru că nu cunoaștem sentimentele urîte, credem în viață și în bucuriile ei. Norvegianul e atent la cîrma corăbiei sale, la stele, la cerul care, cîteodată, devine amenințător. Nu are timp să se gîndească la josnicie.

1. *Bergen, orașul-port întemeiat în 1070*

2. *Cu asemenea corăbii străbăteau vikingii mările în urmă cu un mileniu*

3. *10 la sută din tonajul flotei maritime mondiale navighează sub pavilion norvegian*

4. *Casa lui Grieg*

4.

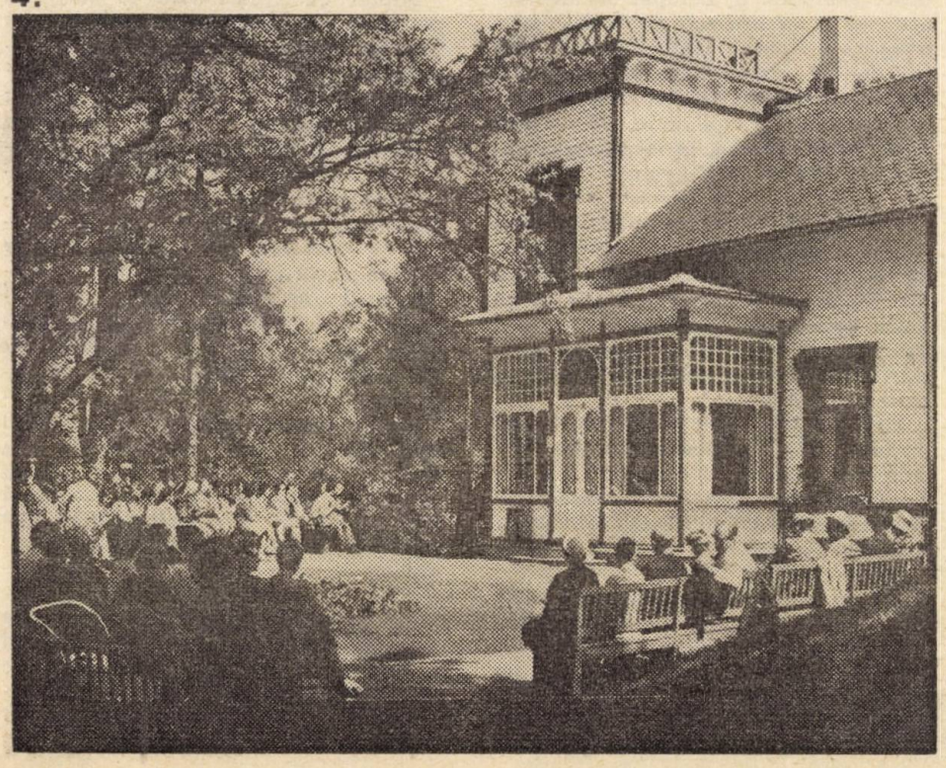

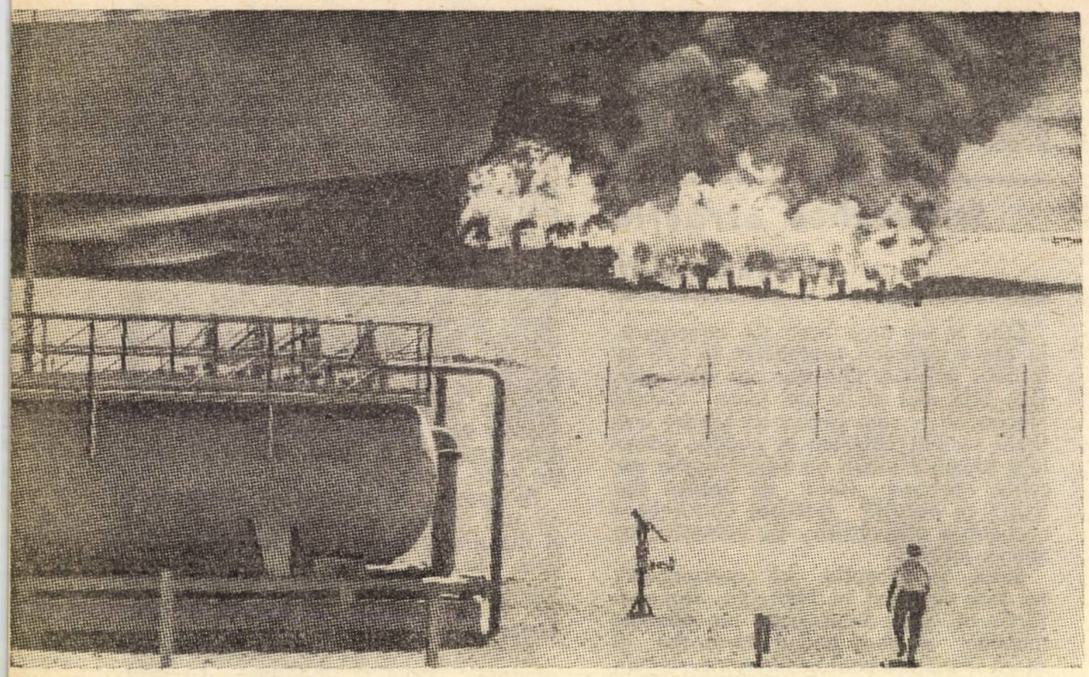

Unul din primele cîmpuri petroliere descoperite în Libia

Articol scris pentru „Lumea" de

dr. Nicolas Sarkis

expert în probleme petroliere, colaborator al revistei „Jeune Afrique"

Petrolul arab și societățile străine

După criza Suezului din 1956 și conflictul Siria — I.P.C. (Cartelul Internațional al Petrolului) din 1966, războiul arabo-izraelian din iulie 1967 a provocat, pentru a treia oară în mai puțin de zece ani, o gravă perturbare în exploatarea petrolului arab și în aprovizionarea țărilor vest-europene. Astăzi, cu singura excepție a închiderii Canalului Suez, urmările în domeniul petrolului ale ultimului conflict armat arabo-izraelian par să fi fost resorbite. Dar, dincolo de conjunctura și de contingențele politice, problemele de fond continuă să existe. Și chiar în condiții din ce în ce mai ascuțite căci, oricît de spectaculoase ar fi, crizele care afectează în mod periodic schimburile petroliere arabo-vest-europene nu sînt decît manifestații accidentale și izbucniri ale unei mutații profunde pe care le suferă sistemul mondial de producție și de schimb al produselor petroliere. Ultima criză, într-o măsură mult mai mare decît cele care au precedat-o, a atras atenția în mod brutal asupra amenințărilor, care planează atît asupra Europei occidentale cît și asupra țărilor arabe, rezultate ca urmare a încordărilor crescînde între societățile care continuă să controleze piețele și statele în care aceste societăți își exercită activitățile.

Dacă efectele acestor amenințări sînt resimțite în mod deosebit de viu în țările riverane ale Mediteranei, aceasta se datorește în primul rînd deficitului energetic crescînd al Europei occidentale și dependenței sale tot mai mari de furnizorii din Orientul Mijlociu și din Africa de nord. În al doilea rînd, aici intervine faptul că în această zonă largă acțiunea puterii publice și coordonarea dintre state sînt încă serios influențate și ipotecate de predominanța intereselor particulare.

INTERDEPENDENȚA SE ACCENTUEAZA

Regresul producției naționale de cărbune și expansiunea rapidă a consumului de energie au transformat Europa occidentală în principala regiune importatoare din lume și în principalul debușeu al petrolului arab. Între 1956 și 1967, partea ce revine petrolului în consumul energetic al zonei europene a OCDE a sporit de la 23 la sută la peste 50 la sută, iar volumul importurilor petroliere vest-europene a crescut de patru ori, ca o consecință a acestei situații. În momentul de față, peste 65 la sută din aceste importuri provin din țările arabe ale Orientului Mijlociu și din Africa de nord, ceea ce reprezintă, în sens invers, aproape aceeași proporție a ansamblului exporturilor petroliere arabe. Totul arată că această interdependență se va accentua în viitor. După evaluări demne de încredere, deficitul energetic al Europei occidentale este menit să crească de la 300 milioane tone cărbune convențional în 1960 la 710—745 milioane în 1970 și la 975 milioane tone în 1980. Pentru a acoperi acest deficit tot mai mare, se va face apel, în primul rînd, la rezervele abundente și ieftine din Orientul Mijlociu și din Africa de nord, ale căror exporturi petroliere vor atinge cifra de peste 1 miliard de tone cărbune convențional în 1970 și 1,5 —1,6 miliarde în 1980. La exporturile de petrol se adaugă de pe acum acelea ale gazului natural care, așa cum o dovedește exemplul algerian, se află în pragul unei dezvoltări extrem de rapide.

Spre deosebire de piața americană, apărată, încă din perioada anilor '930, prin măsurile de contingentare a importurilor, zona înglobează tranzacțiile dintre exportatorii din Orientul Mijlociu și Africa de nord, pe de o parte, țările importatoare din Europa occidentală și din Asia, pe de altă parte, adică peste 60 la sută din comerțul petrolier mondial, rămîne în mare măsură supusă controlului și arbitrajului marilor societăți internaționale.

Or, tocmai în această zonă și tocmai în schimburile dintre lumea arabă și Europa occidentală apar în mod periodic încordări și organizarea pieței este repusă mereu în cauză.

Privite pe termen lung, aceste fenomene apar, în cursul ultimilor ani, ca semne deosebit de grăitoare ale unei evoluții profunde a faptelor. Această evoluție a fost și continuă să fie comandată de un ansamblu de factori, adesea independenți și eterogeni, care acționează în sensul unei transformări a sistemului de producție și de schimb ale hidrocarburilor și care, în consecință, contribuie la perturbarea unui anumit echilibru, menținut de bine de rău între 1928 și sfîrșitul perioadei anilor 1950.

Faptul că organizarea și controlul pieței în cursul acestei perioade au fost opera unui mic grup de mari întreprinderi, în general particulare, se explică prin aceea că, în afara cîtorva excepții, guvernele țărilor interesate s-au abținut, din motive diferite, să intervină în mod direct în afacerile petroliere. Stăpîn necontestat, Cartelul Internațional al Petrolului a reușit în această perioadă să organizeze bine mecanismele pieței, asigurînd investițiile necesare, evitînd prea marile fluctuații de prețuri și ajustînd oferta mondială la o cerere de consum pe cît de dispersată în spațiu, pe atît de variabilă în timp. O asemenea organizare nu putea fi pusă la punct decît de centre coordonate, înzestrate cu imense mijloace tehnice, financiare și politice și capabile să conceapă și să execute planuri pe termen lung, care acoperă zonele de producție și debușeele.

Această situație putea să dăinuie atîta timp cît împrejurările politice le permiteau să-și impună disciplina și planurile lor, să controleze sursele de aprovizionare și debușeele, jucînd, între unii și alții, rolul de arbitri și de intermediari.

Din multiple motive, acest rol este contestat, de cîțiva ani încoace, atît de către țările arabe producătoare, cît și de țările vest-europene consumatoare de hidrocarburi.

EVOLUȚIA SISTEMULUI DE EXPLOATARE PETROLIERĂ ÎN ȚĂRILE ARABE

Societățile anglo-americane au reușit să acapareze bogățiile țărilor arabe cam spre sfîrșitul primului război mondial, adică în acel moment al istoriei lor în care de-abia se eliberaseră de sub îndelungata dominație otomană, pentru a fi lăsate pradă, fără posibilitatea de a rezista, lăcomiei marilor puteri și a trusturilor occidentale. Țări sărace, mici și divizate, ele nu dispuneau în mod practic de nici o posibilitate de negociere, pentru a putea discuta condițiile de exploatare a petrolului lor cu societăți susținute de puteri străine care făceau și desfăceau state și își dictau legea de la un capăt la celălalt al lumii arabe. Rivalitatea, apoi înțelegerea dintre stăpînii străini au stat la originea divizării regiunii în zone de influență și în încercările de a crea paravane juridice pentru trusturile petroliere. Nu este așadar cazul să ne mirăm că natura juridică a „acordurilor" petroliere impuse țărilor arabe, începînd din acea epocă, este atît de echivocă, încît interpretările continuă pînă astăzi să se înfrunte, pentru a stabili dacă aceste „acorduri" constituie „concesii", „convenții" sau „tratate". Reprezentantul firmei ARAMCO la cel de-al șaselea congres arab al petrolului, ținut la Bagdad în martie 1967, a sugerat chiar ca ele să fie numite „acorduri de dezvoltare internațională" ! De aici și pînă la a le califica drept „acorduri de ajutorare a țărilor arabe" mai era doar un pas... Dar, indiferent care ar fi denumirile ce li se dau și indiferent de intențiile ascunse în spatele acestor controverse juridice demne de discuțiile bizantine despre sexul îngerilor, aceste „acorduri" continuă să se asemene mai degrabă cu charte coloniale, decît cu contracte liber negociate și acceptate. Deosebit de extinse în timp și în spațiu, ele lasă zăcămintele arabe pradă unui mic număr de societăți străine care asigură în același timp prospectarea, producția, transportul și exportul și care scapă controlului și jurisdicției țărilor gazde. Avantajele fiscale și vamale de care se bucură societățile străine, libertatea de acțiune care le este acordată și privilegiile de care ele se bucură, corespund în unele cazuri unei adevărate delegări de suveranitate din partea țărilor arabe interesate.

Aspectul financiar al acestei situații aberante reține, desigur, cel mai ușor atenția. Regimul taxelor de forfetare a producției, apoi așa-zisul regim al „împărțirii egale a beneficiilor" care l-a înlocuit pe primul la începutul anilor '950, au permis societăților concesionare să realizeze rate ale profiturilor care nu-și au egal în nici o altă industrie și în nici o altă parte a lumii. Aceste profituri, care se ridică în momentul de față la peste 3 miliarde de dolari doar la stadiul producției, reprezintă o remunerație netă pentru capitalurile investite, și care variază, în funcție de țările arabe analizate, între 61 la sută și 114 la sută în medie.

Argumentul invocat în general de către societățile petroliere pentru a justifica rata anormal de ridicată a beneficiilor lor în țările arabe este necesitatea de a acumula capitalurile enorme pe care le cere continuarea eforturilor costisitoare de prospectare și menținere a rezervelor dovedite, la un nivel suficient de mare pentru a face față unei cereri mondiale în creștere rapidă. De fapt, această argumentație maschează unul din aspectele cele mai frapante ale mecanismului de transfer al veniturilor din țările sărace spre țările bogate.

În timp ce trusturile occidentale lipsesc țările arabe de enormele capitaluri de care acestea au o atît de urgentă nevoie pentru a-și finanța dezvoltarea economică, regimul concesiunilor a abătut spre exterior toate activitățile care fac din industria petrolieră una din industriile cele mai importante sau, pentru a relua expresia fericită a lui François Perroux, una din principalele „industrii antrenante" ale secolului al XX-lea. O dată cu progresul rapid al științei și tehnicii, această industrie nu se mai limitează, ca pe timpul lui Rockefeller, la extragerea petrolului, la rafinarea și vînzarea lui. Principalele surse de energie, petrolul și gazul, au devenit în zilele noastre, și vor deveni într-o tot mai mare măsură în cursul deceniilor viitoare, materii prime care servesc atît la fabricarea a mii de produse petrochimice (îngrășăminte, materiale plastice, fibre sintetice, detergenți, cărbune negru...) ca și la dezvoltarea agriculturii, la transformarea metalelor, la producerea de proteine. La toate acestea trebuie să adăugăm multiplele servicii și activități industriale cărora diferitele ramuri ale industriei petroliere le dau naștere sau le favorizează. Întrucît în cadrul acestui studiu nu ne putem extinde analiza asupra fenomenelor de distorsiune și a efectelor dăunătoare pe care le favorizează în această regiune, ca și în alte țări slab dezvoltate din lume, investițiile străine controlate dinafară și orientate în mod exclusiv spre profitul comercial, două fapte merită să fie amintite :

a) Primul se referă la industria de rafinare, a cărei capacitate nu depășea la 31 decembrie 1967 în ansamblul țărilor arabe din Orientul Mijlociu și din Africa de nord, un total de 62 milioane tone pe an, adică 3,5 la sută din capacitatea mondială. Aceste cifre sînt cu atît mai derizorii cu cît țările analizate posedă peste 60 la sută din rezervele petroliere dovedite și furnizează peste o treime din producția mondială ;

b) Al doilea fapt este acela că întreprinderile străine care controlează de peste 40 de ani bogățiile în petrol și în gaze ale țărilor arabe nu au construit pînă acum, în interiorul acestor țări, nici o uzină petrochimică și nu au realizat nici un proiect petrolier sau nepetrolier de natură să scoată lumea arabă din rolul ingrat de furnizor de materii prime și de rezervor de carburanți. Rarele complexe petrochimice care au fost implantate sau care sînt pe cale de implantare, și o bună parte din rafinăriile care au fost construite în aceste țări, au fost finanțate cu capitaluri publice și au întîmpinat, de cele mai multe ori, opoziția sălbatică a intereselor particulare străine.

În această situație, cum să ne mai mirăm că emanciparea politică a țărilor arabe merge mînă în mînă cu voința de a „decoloniza" petrolul lor și de a da acestuia rolul primordial care îi revine în dezvoltarea și integrarea economică a lumii arabe ? Conferințele petroliere arabe care se țin cu regularitate din 1959, crearea O.P.E.C.-ului în 1960, dezvoltarea rapidă a societăților naționale în Algeria, Irak, Egipt, Siria și chiar în Kuweit și în Arabia Saudită reprezintă, între altele, tot atîtea semne ale voinței legitime a țărilor arabe de a lichida sechelele trecutului lor colonial și de a stabili cu țările consumatoare ale hidrocarburilor lor relații bazate pe reciprocitatea de interese.

Pe celălalt țărm al Mediteranei, în Europa occidentală, se schițează o evoluție paralelă, deși aceasta se datorește unor alte motive și are loc într-un alt context. Pînă nu de mult, țările vest-europene considerau, într-adevăr, că soarta lor era legată de aceea a cărbunelui extras din subsolul lor și că importurile petroliere aveau drept obiect să completeze, dar nu să înlocuiască, sursele naționale de aprovizionare energetică.

Vehicule de devize și furnizoare de petrol brut, societățile petroliere au fost, pentru țările lor de origine, contribuabili bogați și adevărate posturi avansate ale economiilor lor în țările slab dezvoltate. Ajutorul acordat de „națiunile-mame" societăților lor naționale a contribuit de altfel în mare măsură la integrarea și la întărirea puterii de negociere a acestora, atît în țările de producție cît și în țările consumatoare. Sub efectul dublu al sporirii rapide a necesităților, problema petrolieră se pune astăzi în Europa occidentală dintr-un punct de vedere cu totul diferit. Sub dublul efect al sporirii rapide a necesităților energetice și al scăderii părții cărbunelui național în cererea globală de energie, consumul petrolier în Europa occidentală a trecut de la numai 36 milioane tone în 1938, la 131 milioane tone în 1956 și la 470 milioane tone în 1967. Este ritmul de creștere cel mai ridicat din lume, întrucît el a atins, în cursul ultimilor zece ani, o medie de 12 la sută pe an față de 3,5 la sută în Statele Unite și o medie mondială de 7 la sută. Expansiunea este încă și mai rapidă în ce privește gazele naturale în cadrul consumului care era încă nul în 1950 și reprezintă astăzi 4 la sută din necesitățile globale. Conform evaluărilor C.E.E., acest procentaj se va ridica în 1975 la aproximativ 10 la sută din nevoile în energie primară și la 16 la sută din consumul de energii substituibile.

Această dependență crescîndă față de străinătate a unui sector atît de vital ca acela al energiei, adăugat la îngrijorările provocate în Occident de crizele succesive din Orientul Mijlociu, explică, după cum arată P. O. Lapie, președintele grupului de lucru interexecutiv al Comunității Vest-Europene, „preocupările și întrebările care asaltează, uneori pînă la îngrijorare, guverne, parlamentari, producători, muncitori și toate cercurile interesate în politica energetică".

DE LA CONCESIUNI LA ASOCIERE

Ne găsim, astfel, pe cele două țărmuri ale Mediteranei, în fața unui ansamblu de date noi, care impune o revizuire a raporturilor petroliere arabo-vest-europene. La grija țărilor arabe de a se elibera de servitudinile „concesiunilor" și de a-și dezvolta în același

→

timp exporturile, îi răspunde grija Europei occidentale de a-şi reamenaja piaţa internă şi de a asigura continuitatea şi „securitatea" aprovizionărilor sale.

Această „securitate" va putea fi ea asigurată prin diversificarea geografică a surselor de aprovizionare, aşa cum s-a crezut pînă acum, sau prin „consultări reciproce şi directe cu societăţile petroliere şi cu guvernele ţărilor terţe care ocupă o poziţie cheie, adică Statele Unite şi Anglia", după cum propunea Comisia C.E.E. în prima sa notă din 14 februarie 1966, asupra politicii Comunităţii în materie de petrol şi gaze ? Se va putea face cu ajutorul „presiunilor politice şi militare asupra ţărilor producătoare", aşa cum nu a ezitat să sugereze un studiu publicat de curînd la Bruxelles de către Ministerul belgian al problemelor economice ? Totul ne determină să ne îndoim de acest lucru, căci aşa cum a dovedit-o în mare măsură ultima criză din iunie 1967 şi toate crizele care au precedat-o, ameninţările care planează asupra aprovizionării petroliere a Europei occidentale provin tocmai şi în primul rînd din inadaptabilitatea mecanismelor puse la punct de societăţile petroliere şi de ţările „care ocupă o poziţie cheie" faţă de evoluţia care are loc atît în Europa occidentală cît şi în ţările arabe. Ele provin de asemenea din „presiunile politice şi militare" pe care unele spirite obsedate de un trecut depăşit continuă să-l agite în dispreţul nu numai al intereselor, dar şi al securităţii ţărilor arabe.

Ar fi de mirare ca, în momentul în care Europa occidentală simte nevoia de a reconsidera rolul şi locul întreprinderilor particulare străine într-un sector atît de vital al economiei sale, ea să se înşele asupra sensului tentativei desfăşurate în aceeaşi privinţă de către ţările arabe. Şi, aşa cum sublinia un raport supus în 1962 Organizaţiei Europene de Cooperare şi Dezvoltare Economică : „Occidentul şi Europa îndeosebi ar comite o eroare gravă dacă ar subevalua această tentativă sau, şi mai rău, dacă ar considera-o doar o ameninţare, urmînd o politică depăşită de divizare şi de slăbire, pe cît de iritantă în intenţii, pe atît de ineficace în rezultatele sale pe termen lung".

Acesta este motivul pentru care se impune mai mult ca oricînd necesitatea de a se căuta mijloacele susceptibile de a armoniza interesele aflate faţă în faţă şi de a lega aprovizionarea petrolieră a Europei occidentale de dezvoltarea economică a lumii arabe. Într-adevăr, aşa cum a declarat profesorul Maurice Byé, în faţa primului colocviu internaţional pentru energie, ţinut la Roma în martie 1965 : „Ar fi zadarnic să căutăm să obţinem în Europa occidentală o securitate a aprovizionărilor dacă cei care pot ajuta Europa să obţină această securitate nu sînt puşi în cauză".

Din 1957, a fost depăşită o mare etapă şi au fost puse mai multe jaloane pe calea unei politici comune arabo-vest-europene privitoare la energie. Formula asocierii introdusă de Mattei a fost reluată, sub forme diferite, de către Franţa şi, mai de curînd, de către Spania, în mai multe ţări ale Orientului Mijlociu sau ale Africii de nord. Acordul algeriano-francez privind asocierea cooperativă din iulie 1965 reprezintă în această privinţă unul din exemplele posibile ale unei cooperări bazată pe complementaritatea necesităţilor şi pe comunitatea de obiective între ţările furnizoare şi ţările utilizatoare de hidrocarburi.

De la trimisul nostru, Felicia Antip

VIENA
dorește locul trei

Prima impresie, cea care înregistrează Viena ca un oraş cu o atmosferă condiţionată o dată pentru totdeauna de opulenţa greoaie a stilului predominant — barocul proliferat în anii de glorie ai imperiului bicefal — e întrucîtva înşelătoare. În ultima jumătate de secol, Viena a trăit prefaceri adesea dureroase, brutale şi a învăţat să se adapteze unor necesităţi mereu schimbate. Ajustările au început după primul război mondial, în momentul cînd impunătoarea capitală a unui imperiu cu 55 de milioane de locuitori a rămas centrul administrativ al unei republici de dimensiuni modeste. Disproporţia dintre numărul de peste 2 milioane de locuitori ai capitalei şi populaţia rurală redusă a provinciilor federale a creat atunci o situaţie de criză, şomaj, reducerea sensibilă a standardului de viaţă. Pentru vizitatorii străini, ieftinătatea silită constituia un punct major de atracţie. Aşa s-a făcut că Austria a devenit una dintre primele ţări frecventate asiduu de turişti. De aici, o nouă orientare a economiei şi chiar a concepţiei despre relaţiile cu exteriorul. Tragedia Anschluss-ului a redus Viena la situaţia de oraş de reşedinţă al unei provincii ocupate şi exploatate în mod dur. Războiul a lovit-o fără cruţare. După 53 de raiduri aeriene, capitala Austriei deplîngea moartea a 11 810 locuitori, nimicirea a peste 3 500 de imobile şi distrugerea parţială a altor aproape 8 750. În sfîrşit, luptele premergătoare înfrîngerii definitive a Germaniei naziste au dus la avarierea a mai mult de 9 000 de clădiri. Anii imediat următori războiului n-au fost nici ei fericiţi : împărţită în patru zone de ocupaţie, Viena trăia o nouă dramă.

Lucrurile au intrat în normal abia din 1955, o dată cu încheierea Tratatului de stat, care a adus Austriei un statut internaţional favorizînd refacerea economică şi stabilitatea politică internă. Neutralitatea ţării este privită de vienezi ca o garanţie de securitate. Ei au înlăturat metodic cicatricele urîte lăsate de război pe faţa oraşului lor, străduindu-se să-i reconstituie aspectul iniţial. Şi astfel, Opera, Burgtheater-ul, catedrala Sfîntul Ştefan — superb exemplar al artei gotice — şi celelalte monumente istorice şi arhitectonice ale oraşului au fost reconstituite cu o extremă scrupulozitate. La fel — imobilele de locuinţe. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat.

Numai că vienezii erau decişi să nu uite. Pe fiecare dintre casele refăcute, o placă indică data distrugerii, anul reconstrucţiei şi sub ale cui auspicii a fost înfăptuită aceasta. În Morzinplatz, hotelul Metropol, distrus de bombe în 1945, nu a fost şi nu va mai fi ridicat din nou : transformat în anii ocupaţiei în sediu al Gestapoului, devenise prea odios vienezilor pentru ca cineva să mai dorească să-l vadă resuscitînd. Pe Stubenring, falnica statuie ecvestră a feldmareşalului Radetzky străjuieşte şi astăzi edificiul impunător al ministerului de război de odinioară. Dar în interiorul clădirii îşi au acum sediul altfel de ministere : cele care răspund de comerţ şi industrie, de construcţii şi tehnică, de poştă şi telecomunicaţii.

Nu, vienezii n-au uitat şi nu vor să uite. Redobîndindu-şi deprinderile şi stilul de viaţă dintotdeauna, au căpătat pe deasupra o tristă experienţă de care înţeleg să ţină seama. Neutralitatea este mai mult decît o obligaţie statutară şi nu trebuie confundată cu o stare de indiferenţă faţă de ceea ce se petrece pe alte meridiane. „Pentru noi, austriecii, îmi spune dr. Andreas Kohl, de la Asociaţia pentru politică externă şi relaţii internaţionale, tinde să se transforme dintr-o stare de fapt într-o vocaţie. Dorim ca această neutralitate să capete un sens permanent, să fie utilă continentului european şi întregii lumi". De altfel, chiar constituirea acestei Asociaţii private (în 1958) şi amploarea pe care a luat-o de atunci activitatea ei, denotă interesul tot mai marcat al opiniei publice pentru problematica internaţională. Cu ce se ocupă Asociaţia ? Scopul ei fiind stimularea unei cît mai largi participări la dezbaterea fenomenelor politice actuale, lunar se organizează o conferinţă la care membrii asociaţiei şi numeroşi invitaţi pot asculta personalităţi de seamă din întreaga lume — miniştri de externe ai diferitelor ţări, conducători ai unor institute similare din străinătate etc. Ultimii doi vorbitori au fost ministrul de stat francez Maurice Schumann, care a făcut o expunere despre politica externă a Franţei, şi lordul Chalfont, cu subiectul „Anglia şi integrarea europeană". „Am avut pînă acum, ţine să sublinieze dr. Andreas Kohl, onoarea de a-l asculta pe domnul Corneliu Mănescu expunînd tema «Politica externă a României», şi pe domnul George Macovescu, a cărui conferinţă s-a intitulat «Republica Socialistă România şi ţările balcanice»".

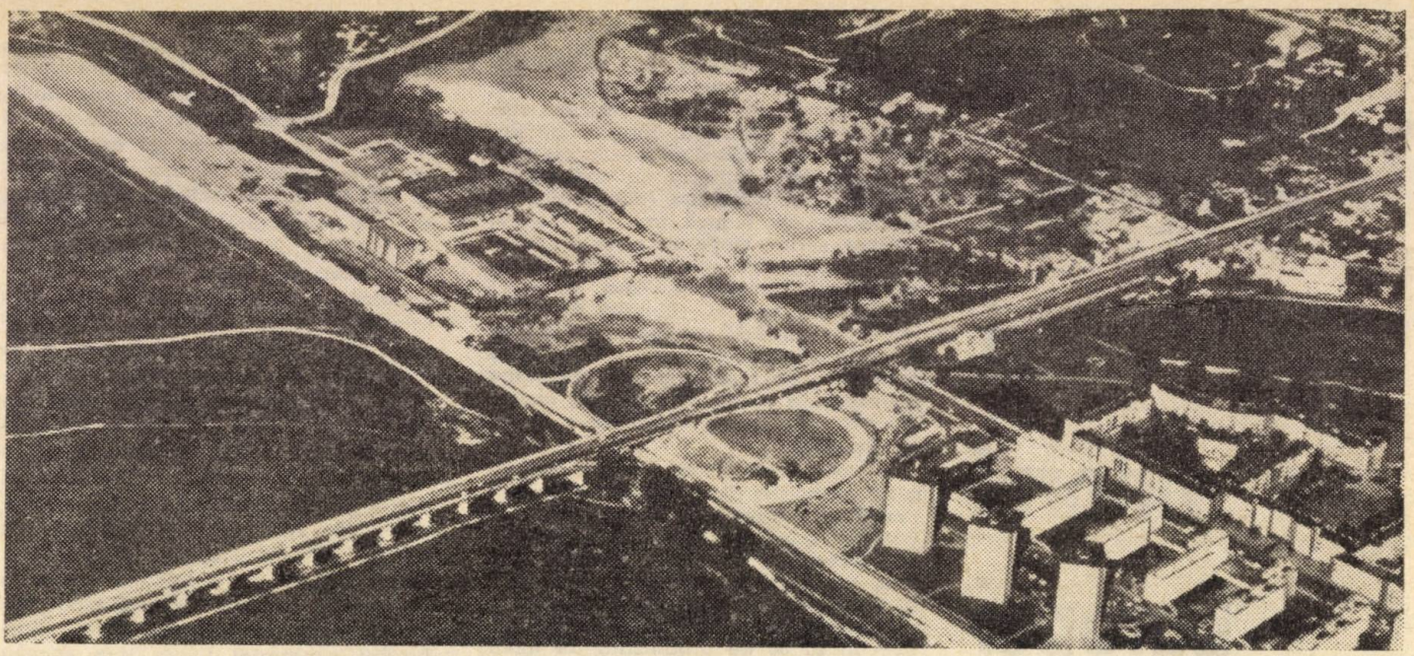

Donaupark, unde se va construi marele complex destinat conferințelor și organizațiilor internaționale

Este numai una dintre formele de activitate ale Asociației pentru politica externă și relațiile internaționale. Ea desfășoară de asemenea o intensă cercetare științifică, editează o revistă bilunară, publică studii de sute de pagini pe teme ca „Austria la O.N.U." sau „Cooperarea între statele din Est și Vest", Austria, apreciază conducerea Asociației, este excelent situată atît pe scena politică — prin neutralitatea ei permanentă și fermă — cît și geograficeşte, pentru a deveni un cadru de dezbateri internaționale. Nu atît oferindu-se ca sediu al unor întrevederi bilaterale — cum a fost întîlnirea sovieto-americană la nivel înalt din 1961 — deși nici această formă de folosire a serviciilor ei nu este exclusă : guvernul austriac a propus, după cum se știe, ca tratativele preliminare dintre delegațiile Republicii Democrate Vietnam și Statelor Unite să aibă loc la Viena. Interesul principal se îndreaptă însă în altă direcție : către organismele și agențiile specializate ale Organizației Națiunilor Unite care ar fi eventual în căutarea unui sediu permanent. Prezența unor asemenea organizații pe terenul Austriei ar consolida, crede dr. Andreas Kohl, statutul de neutralitate și bunele ei relații cu marea majoritate a țărilor lumii.

Așadar, Viena este dornică să fie aleasă ca reședință a unor organisme O.N.U. Năzuiește oare să devină o a doua Geneva ? „Nu, problema nu trebuie pusă în acești termeni, precizează într-o convorbire ulterioară dr. Grubmayr, directorul presei din Ministerul federal al Afacerilor Externe. Ar însemna că Austria vrea să concureze Elveția și acest lucru nu este adevărat. Ne-ar interzice-o, în primul rînd, relațiile bune, multilaterale, pot spune prietenești, care ne leagă de această țară, de asemenea neutră". Cu alte cuvinte, Austria nu-și propune să obțină mutarea de la Geneva la Viena a sediilor unor organisme existente dar este deschisă oricăror agenții sau organizații ale O.N.U. care ar putea lua ființă în viitor. Așa se face că, anul trecut, ea a devenit sediul noii Organizații a Națiunilor Unite pentru dezvoltarea industrială — O.N.U.D.I. — care s-a alăturat astfel Agenției internaționale pentru energia atomică (instalată aici din momentul creării ei, în 1958) și O.P.E.C.-ului, organism internațional al petrolului. Capitala Austriei este de asemenea dispusă să devină gazda unor mari conferințe internaționale.

În timp ce discutam această problemă cu dr. Gruomayr, la Viena se desfășurau simultan sesiunea anuală a O.N.U.D.I. și conferința internațională pentru dreptul tratatelor. Pe agenda actualei perioade de cîteva luni s-au mai înscris Conferința O.N.U. pentru programele de dezvoltare, Conferința O.N.U. pentru traficul rutier și de asemenea apropiata Conferință pentru explorarea și folosirea pașnică a spațiului cosmic.

Organizarea unor asemenea reuniuni, la care participă sute de delegați și mai multe sute de experți, presupune competență, eforturi deosebite, experiență. Cum este realizată în mod concret ? Răspunsul la această întrebare recomandă atenției noastre cel mai tînăr oficiu al Ministerului Afacerilor Externe : Biroul pentru conferințe și organizații internaționale, constituit la începutul anului 1968. Șeful noului oficiu, dr. Friedrich Bauer, vorbește cu plăcere despre aria activității sale : tot ceea ce ține de organizarea conferințelor reunite sub auspiciile O.N.U. și crearea unor condiții optime de activitate organismelor O.N.U. cu sediul la Viena.

Sînt de rezolvat, de fiecare dată, sute de probleme concrete, de la asigurarea traducerilor simultane pînă la înlesnirea traficului auto în zona conferinței. Rezultatele acestor eforturi sînt pe măsura serioasei preocupări din care decurg. Totuși, gazdele nu sînt pe deplin satisfăcute. Palatul Hofburg, în care au loc cele mai importante conferințe internaționale, nu este și nu poate fi dotat cu echipamentul electronic modern considerat astăzi indispensabil unei asemenea conferințe. În plus, spațiul pe care-l poate pune la dispoziție este și el insuficient.

Pentru a depăși contradicția între inexistența unor spații de lucru perfect utilate și dorința de a găzdui reuniuni internaționale majore, Viena este pe cale de a înfăptui un proiect de mare anvergură. Este vorba despre așa-numitul „Proiect Donaupark" : pe malul stîng al Dunării, într-un parc de dimensiuni uriașe, se va construi un complex internațional cuprinzînd un sediu pentru O.N.U.D.I., un sediu pentru Agenția internațională pentru energia atomică și un „Centru de congrese", destinat exclusiv conferințelor importante ale Organizației Națiunilor Unite. Organizațiile internaționale urmează să fie invitate ale guvernului austriac, sau să plătească o chirie simbolică de un șiling pe an. Efortul financiar va fi susținut de guvernul austriac (65 la sută) și de municipalitatea vieneză (35 la sută). Ținînd însă seama de amploarea lucrărilor de infrastructură — căi de acces, rețea electrică, apă, canalizare, gaze, rețea telefonică etc. — partea municipalității va fi mult mai mare. Evident, privind lucrurile din punct de vedere strict economic, investiția va fi în ultimă instanță foarte rentabilă. Chiar și în prezent cînd, în conformitate cu uzanțele internaționale, guvernul austriac plătește diferența dintre ceea ce ar costa organizarea unei conferințe la sediile permanente de la New York și Geneva și costul ei la Viena, balanța financiară înregistrează în ultimă instanță un profit de 4—5 ori mai mare decît cheltuielile.

S-a început prin amenajarea a două noi poduri peste Dunăre. Unul dintre ele este în curs de construcție, al doilea a fost proiectat. Arhitecții vienezi au pregătit amănunțit programul unui concurs internațional pentru proiectarea ansamblului din Donaupark. Concursul va fi deschis arhitecților din toată lumea iar coordonatele minime ale proiectului inițial le lasă cea mai deplină libertate de creație. Dacă, așa cum se speră, concursul se va încheia pînă la jumătatea anului viitor, construcția va putea să înceapă în primăvara lui 1970 și să se încheie pe la jumătatea deceniului viitor. Presupunîndu-se că între timp, se va ivi necesitatea amplasării unor noi organizații, proiectul va fi suficient de mobil pentru a face față și acestei necesități.

„Nu vrem, deci, să facem concurență Genevei, reia ideea și dr. Friedrich Bauer. Ceea ce dorim este să devenim al treilea centru al Organizației Națiunilor Unite, după New York și Geneva".

Vienezii sînt convinși că atmosfera calmă, vestita „Gemütlichkeit" — ospitalitatea nezgomotoasă specifică orașului lor — îl recomandă pentru acest rol.

Viena, mai

Tînăra generație și viitorul Europei

Eugeniu Obrea

Roma se află la 25 km. După învălmășeala de zgomote care plutește peste străzile „cetății eterne", Lido di Ostia ar putea părea de o austeritate sanatorială. Am încercat să-i descopăr trăsăturile : niște case (mai înalte) în depărtare, niște case (mai scunde) în apropiere, o șosea largă pe care se zbenguiesc mașinile, palmieri, o pădure de pini și — element indispensabil — marea. Privită de la înălțime, stațiunea sugerează o plantație de... cabine. Sute, mii, aliniate de rigla arhitecților lîngă marea ce-și etalează diamantele valurilor. Sezonul estival n-a început încă și hotelurile întîmpină bucuroase pe fiecare drumeț, restaurantele se închid devreme pentru că patronii s-au plictisit să aștepte zadarnic clienții, iar la barurile cu tonomat, băiețandri tolăniți pe scaune de paie consumă vin ieftin, visînd la vara care le va aduce distracții și lire cîștigate mai lesnicios. Nici măcar afișele electorale care extenuează privirile pietonului în Roma nu tulbură calmul la Lido di Ostia. Numeri pe degetele de la o mînă panourile ce evocă apropiata întîlnire cu urnele, iar gălăgioasele caravane automobilistice sînt o apariție fugară, rară. La început de mai, seara, stațiunea pare o pustietate : ziduri fără viață, străzi tăcute, somnolență prelungită. Ziua, cînd reflectoarele solare schimbă culoarea mării și inundă cu lumină Lido di Ostia, atmosfera este mai veselă. Abia duminică, la ora prînzului, așezarea seamănă în sfîrșit cu cea din cartea poștală pe care am cumpărat-o în holul hotelului.

În aceste zile, cînd căldura neobișnuită semnalează apropierea vertiginoasă a stagiunii turistice, Lido di Ostia a găzduit reuniunea organizată de Federația Tineretului Socialist Italian, consacrată problemelor securității europene. În sala de conferințe a elegantului hotel Enalc s-au întîlnit exponenți ai 50 de organizații de tineri din aproape toate țările Europei. Este prima dată cînd, la aceeași masă de dezbateri, iau loc reprezentanți oficiali ai celor mai puternice organizații de tineret social-democrate, comuniste, democrat-creștine de pe continent. Iar tabloul forțelor politice prezente trebuie completat : uniunile studențești de stînga născute în furtuna care de mai mulți ani bîntuie universitățile vest-europene, antifasciști spanioli și portughezi, adversari de diferite nuanțe ai „regimului coloneilor" din Grecia, liberali care oscilează între tradiționalism și un modernism ce-i atrage irezistibil către stînga. Viitorul Europei este conceput de aceste organizații în modul cel mai divers. Deosebirile de păreri sînt profunde și nimeni nu a încercat să le ignoreze. Și, totuși, a putut fi angajat un dialog a cărui utilitate și-a găsit o unanimă recunoaștere iar, peste dezacorduri, s-au conturat destule puncte de convergență. În fond, cei prezenți la Lido di Ostia au putut verifica existența unui numitor comun : aspirația spre o Europă ferită de cataclisme sîngeroase, o Europă în care spiritul înțelegerii să se afirme plenar.

Un tînăr roșcovan, cu o barbă stufoasă, îmi mărturisea satisfacția că se află la o întîlnire de acest gen. Tînărul acesta amabil, puțin stingher, cu care am avut prilejul să stau de vorbă de mai multe ori, era John Kelly, unul din liderii tineretului liberal din Anglia. Kelly observa că organizația pe care o reprezintă are poziții situate mai la stînga decît partidul liberal, de care este legată printr-o multitudine de afinități. „Nu-i vorba de o ruptură între tineri și bătrîni, de generații anchilozate și de generații receptive la înnoiri, ci pur și simplu de realism — afirma el. Realismul înseamnă a nu te eschiva de la acceptarea adevărurilor, a nu întoarce spatele vieții în virtutea unor idei preconcepute". Despre dialogul inițiat la Lido di Ostia are o părere excelentă : „Putem să avem păreri deosebite, putem și trebuie să ne păstrăm punctul de vedere propriu dar, în același timp, avem datoria de a înlătura barierele pe care le-a creat războiul rece pentru a ne uni în vederea lărgirii colaborării generației tinere, sub semnul destinderii europene".

Punctul de pornire al dezbaterii l-a reprezentat expunerea făcută de Roberto Cassola, secretar al Federației Tineretului Socialist Italian. El a subliniat că reuniunea își propune să stimuleze factorii pozitivi ce se afirmă tot mai activ în direcția realizării securității în Europa. Examinînd concret problemele continentului prin optica organizației sale, Cassola a relevat în special ideea necesității de a se depăși anacronismul politicii blocurilor militare, s-a pronunțat pentru o cooperare largă care să elimine reziduurile anilor de suspiciune reciprocă și care să aducă Europei stabilitatea la care năzuiește. Opiniile lui Cassola au găsit susținători, după cum au fost și vorbitori care le-au contestat valabilitatea. Înfruntarea punctelor de vedere n-a scutit conferința de momente polemice, relevante prin ascuțimea limbajului. Fără îndoială, s-au vădit și poziții rigide, o tentație de a privi spre trecut, deși aceste poziții n-au generat nota dominantă a conferinței. Faptul esențial desprins din intervențiile delegațiilor l-a constituit unanima convingere că există posibilități pentru o acțiune comună a tinerei generații în favoarea securității europene. Ideea revenea în fiecare discurs și sînt convins că oratorii nu considerau această referire doar ca o adeziune formală la un obiectiv generos.

Cum trebuie să arate Europa de mîine ? Cei veniți de pe malurile Tamisei vorbeau despre o Europă în care Anglia trebuie să fie definitiv încorporată. Delegați francezi și italieni pledau pentru o politică aptă să armonizeze interesele statelor din Est și din Vest și să permită amplificarea procesului de destindere. Reprezentantul socialiștilor belgieni menționa rolul statelor mici și mijlocii în concertul european, iar un social-democrat din Finlanda insista în legătură cu abordarea realistă a problemei germane. De altfel, despre această problemă s-a discutat deseori și, subliniindu-se necesitatea de a se recunoaște existența celor două state ger-

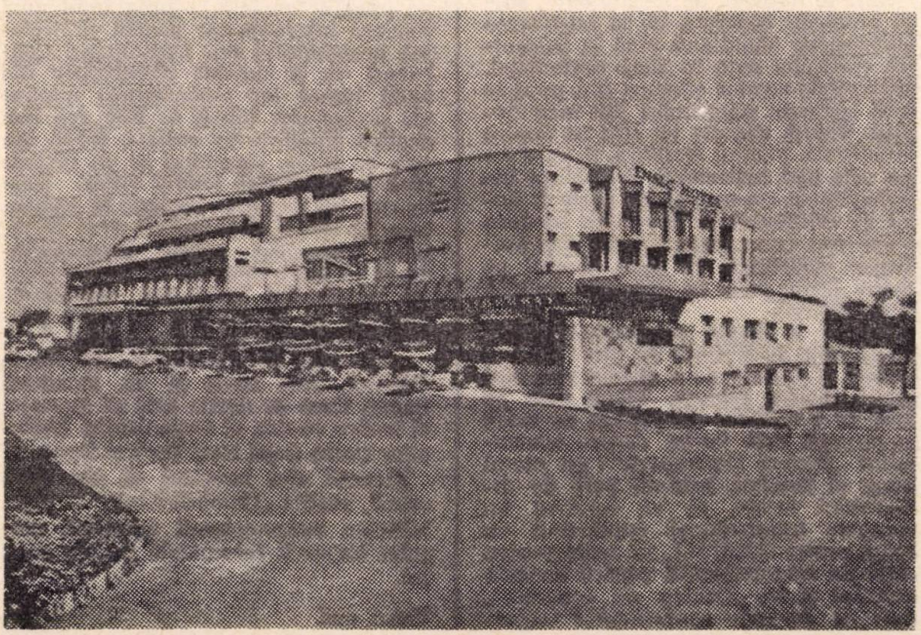

Lido di Roma. „Enalc Hotel", unde a avut loc reuniunea reprezentanților tineretului european

mane, frontierele actuale etc. S-au auzit glasuri care au avertizat împotriva recrudescenței revanșismului, iar progresele electorale ale P.N.D. au fost comentate cu amărăciune, cu convingerea că drumul neonaziștilor trebuie blocat.

Unele cuvîntări erau directe, fără ocolișuri, altele foloseau o terminologie diplomatică. Ascultam oratori cu experiență, „veterani", și alții abia la începutul activității lor pe plan internațional. Punctele de vedere erau extrem de variate dar, ținînd seama tocmai de această diversitate, frapa afirmarea largă, continuă, a ideii cooperării tineretului pe platforma luptei pentru securitate europeană.

Thomas Palme, rudă apropiată a ministrului suedez care, prin poziția sa în ceea ce privește Vietnamul, a iritat Departamentul de Stat, îmi afirma că pacea Europei nu poate fi concepută fără aplanarea conflictelor care au izbucnit pe diferite continente. „Este o interdependență pe care nu o putem nega — releva reprezentantul tineretului social-democrat din Suedia. În privința Vietnamului trebuie spus întregul adevăr, fără menajamente".

Intervenția delegației U.T.C. s-a bucurat de o primire caldă, subliniindu-se caracterul ei constructiv). Inițiativa de a se organiza în România în anul viitor o „masă rotundă" a organizațiilor de tineret consacrată problemelor europene a suscitat un viu interes. Exponenți ai numeroase organizații de tineret și studenți (dintre care unele n-au avut pînă acum contacte cu U.T.C.) și-au exprimat intenția de a lua parte la viitoarea dezbatere, avînd convingerea că România oferă un cadru prielnic pentru un dialog fertil. Pekka Korvenheimo, reprezentantul tineretului social-democrat din Finlanda, spunea în intervenția sa: „Este încurajator pentru eforturile noastre faptul că o viitoare întîlnire consacrată securității europene se va desfășura în România, deoarece cunoaștem activitatea perseverentă a acestei țări în favoarea destinderii, prezența ei în Europa și în lume".

Ultima zi a conferinței a coincis cu greva personalului hotelului. Ședințele s-au desfășurat ca de obicei, în timp ce greviștii se adunaseră lîngă gardul metalic împînzit cu afișe scrise de mînă: „Oggi sciopero" (Astăzi grevă). Adoptarea comunicatului final a dat naștere unor discuții care s-au prelungit și în „culisele" reuniunii. Comunicatul subliniază importanța dialogului între diversele forțe ale generației tinere, faptul că dezbaterile începute trebuie continuate și dezvoltate cu ocazia unor întîlniri viitoare bi și multilaterale. În această ordine de idei este amintită inițiativa U.T.C.: „masa rotundă" care urmează să se desfășoare în România, în 1969.

„Ne-am cunoscut mai bine, ne-am exprimat punctele de vedere și am realizat o apropiere în destule probleme de primă importanță. Și, nu uitați, dialogul continuă. Acesta este rezultatul cel mai important al reuniunii". Bilanțul îi aparține unuia din liderii tineretului socialist din Italia, Pier Lombardi Vigorelli.

Colector uriaș pentru unde radio

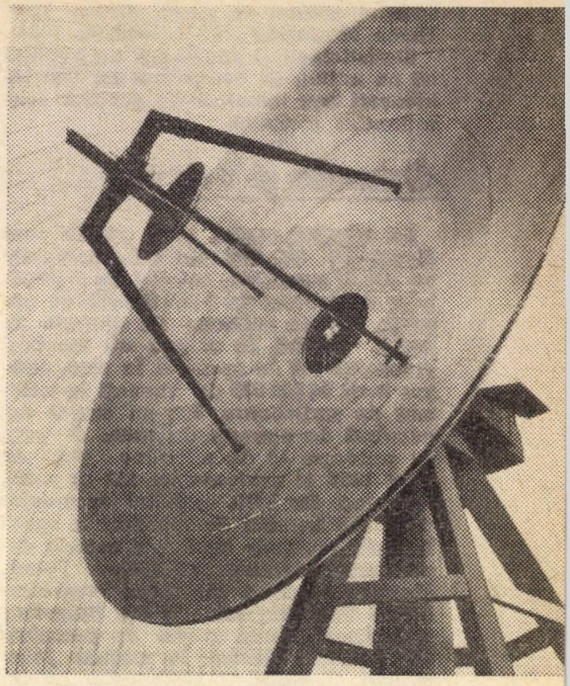

Dimensiunile reale ale „cutiuței magice"

Eugen Preda

În lume există mai multe aparate de radio decît exemplare de ziare și televizoare luate la un loc. Această răspîndire s-a putut produce mai ales datorită inventării tranzistorului, care a permis crearea unei veritabile „cutiuțe magice" a civilizației moderne: aparatul de radio de mici dimensiuni care poate fi ascultat în orice împrejurări. Influența și puterea de pătrundere a mijlocului auditiv de comunicare de masă au fost demonstrate încă din zorii radiofoniei. Pe cînd avea 23 de ani, cunoscutul actor și regizor Orson Welles a relevat însă la o dimensiune uluitoare ce stare de spirit se poate crea prin radio.

O noapte de coșmar

Duminică 30 octombrie 1938, ora 20.00. Majoritatea americanilor, în orice caz locuitorii din partea răsăriteană a Statelor Unite, tocmai terminaseră cina și se pregăteau să-și petreacă seara ascultînd, ca de obicei, emisiunile de radio. Pe stațiile rețelei Columbia Broadcasting System au răsunat primele acorduri ale concertului pentru pian în Si bemol major de Ceaikovski, semnalul obișnuit al emisiunii săptămînale „The Mercury Theater of the Air". Urma să se difuzeze o dramatizare a cunoscutului roman al lui H. G. Wells, „Războiul lumilor". Animatorul emisiunii, Orson Welles, s-a gîndit să dea piesei o introducere neobișnuită, în care granița dintre real și fantastic să fie de neobservat. La început, ascultătorii au avut impresia că sînt invitați la o emisiune din cele mai obișnuite. Au fost anunțați că vor urmări, într-un restaurant newyorkez, pe Ramon Raquello și orchestra sa. Dar abia începuse muzica de dans cînd a fost brusc întreruptă, în vederea difuzării unui „buletin special de știri". O voce dramatică a anunțat: „Profesorul Farell de la Observatorul Mount Jennings, Chicago, Illinois, relatează că a observat cîteva explozii de gaz incandescent, desfășurate la intervale regulate, pe planeta Marte". A continuat jazz-ul. Apoi s-a comunicat din orașul Trenton că „un uriaș obiect incandescent, despre care se crede că este un meteorit, a căzut peste o fermă din vecinătatea localității Grovers Mill". Intervalele muzicale au devenit tot mai scurte. „Știrile" și vocea care le citea tot mai neliniștitoare: Poliția din New Jersey se grăbește spre locul căderii meteoritului... În aceeași direcție se îndreaptă savanți de la Universitatea Princeton... Un reporter special a văzut cum, dintr-un cilindru uriaș, debarcă sute de mașini ale marțienilor... Reporterul special a căzut victimă marțienilor... Deasupra New York-ului se îngrămădesc imenși nori de fum... Marțienii înalți cît zgîrie-norii mărșăluiesc pe autostrada ce duce la New York... Ministrul de interne face apel la calm...

Din cei 32 de milioane de ascultători cîți s-a apreciat că se aflau în acea seară în jurul aparatelor de radio, numai 36 la sută urmăreau emisiunea prezentată de Orson Welles. Dar după prologul alcătuit din această succesiune îndrăcită de știri, puțini ascultători au mai fost în stare să urmărească „Războiul lumilor". Pentru marea majoritate a grupului inițial de ascultători, „războiul lumilor" începuse. Acest auditoriu restrîns, raportat la populația Statelor Unite, a fost mai mult decît suficient pentru a pricinui în țară o zguduire sufletească asemă-

→

nătoare isteriei de masă („New York Times Magazine", 27 octombrie 1963).

Statisticienii și sociologii au evaluat că un milion de ascultători au fost înfricoșați sau tulburați de această senzațională emisiune.

Oriunde și oricînd

La sfîrșitul anului 1965, pentru care dispunem de ultimele cifre calculate pe scară mondială, existau, la o populație a globului de 3 269 000 000 de oameni, 529 de milioane de aparate de radio. Astfel, la o mie de locuitori reveneau 162 de aparate. În plus, existau încă 54 800 000 de abonați la sistemul de radioficare. Într-un singur an, numărul de aparate de radio a sporit cu aproape 40 de milioane (față de anul 1955 el crescuse cu 123 la sută). Începînd din 1960, numărul aparatelor de radio la suta de locuitori a sporit în toate regiunile lumii mai repede decît tirajul ziarelor cotidiene. Totuși, Maurice Hankard, directorul Programelor la Radioteleviziunea din Bruxelles, a declarat într-un acces de pesimism că radioul a devenit în prezent „locomotiva cu aburi a mijloacelor de informare". Cum se explică preferința omului modern pentru o asemenea „locomotivă de aburi" ? Pentru că, o analiză atentă a tabelelor statistice dezvăluie că asaltul impetuos al televiziunii n-a oprit răspîndirea radiodifuziunii. În Statele Unite, unde televiziunea cuprinde aproape toate familiile, se numără 230 de milioane de aparate de radio, adică la 1 000 de locuitori există 1 185 de aparate. Este prima țară în care a apărut fenomenul suprasaturării cu aparate de radio. În Europa occidentală, numărul de aparate de radio la mia de locuitori este de 312, iar în Japonia, de 275. În țările avansate se adîncește continuu procesul care va duce la suprasaturare. În același timp, deși în țările în curs de dezvoltare numărul de aparate de radio continuă să fie încă redus, „tranzistorul" va grăbi ritmul progresului. La sfîrșitul anului mai sus menționat, numărul aparatelor de radio la o mie de locuitori era în Orientul Mijlociu și Africa de nord de 96 ; în celelalte țări ale Africii, fără Republica Sud-Africană, de 23 ; în America Latină de 130 ; în India 10, iar în celelalte țări ale Asiei, fără China și Japonia, de asemenea 10. În țările în care televiziunea constituie încă o perspectivă îndepărtată, radioul, neavînd nici un rival, are de înfruntat mai ales sărăcia, lipsa de mijloace de transmisie tehnică, greutățile generate de procesul dificil și complex al dezvoltării. În țările dezvoltate, competiția cu televiziunea a obligat radioul și i-a permis să se adapteze noilor condiții și să-și redefinească rolul. Fiindcă dintre toate mijloacele de comunicare descoperite de om, radiodifuziunea posedă cea mai mare putere de penetrație. Radioul se caracterizează de asemenea prin capacitatea sa de adaptare și de deservire a unui auditoriu eterogen și extrem de dispersat. El poate fi ascultat oriunde și oricînd.

Influența radioului depinde, într-o foarte mare măsură, de un factor subiectiv, pe care specialiștii îl denumesc „intensitatea de ascultare". Dacă în țările în curs de dezvoltare această „intensitate" este pe măsura răspîndirii receptoarelor iar atenția este adesea maximă pentru că, ascultătorul are în aparatul de radio cel mai accesibil mijloc de primire a comunicărilor, alta e situația în țările dezvoltate. În acele țări unde radioul a pătruns în aproape fiecare cămin, emisiunile constituie adeseori un fel de al doilea plan sonor însoțitor al activităților obișnuite. În Marea Britanie, în anii 1965 și 1966 s-a apreciat că timpul de ascultare a radioului pe cap de locuitor este de șapte ore și jumătate într-o săptămînă. În cursul unei zile obișnuite, mai mult de jumătate din populație asculta una sau mai multe emisiuni B.B.C. În Statele Unite, însă, unde televiziunea este și mai dezvoltată, dacă în 1950 o familie asculta radio patru ore pe zi, la începutul actualului deceniu această medie a scăzut la două ore pe zi. Dar aceste cifre medii, care sînt apropiate în mai toate țările în care radiodifuziunea și televiziunea acționează simultan și pe rază maximă de pătrundere, trebuie raportate la zonele de disponibilitate ale omului modern. Seara numărul ascultătorilor este în scădere. În schimb, dimineața, cînd omul se grăbește să plece la activitatea cotidiană, buletinele de știri ale radioului reunesc chiar și în Statele Unite proporția cea mai mare de ascultători. Totodată, radiodifuziunea își intensifică emisiunile în zonele orare în care televiziunea, care pentru a fi urmărită îl imobilizează pe om, nu poate acționa cu eficacitate. Astfel, de-a lungul întregii zile, pînă spre seară, numărul ascultătorilor de radio în toate țările dezvoltate se menține extrem de ridicat. Studiile efectuate în diferite țări subliniază însă că dacă tocmai seara, cînd radiodifuziunea suferă întreaga forță a competiției televiziunii, numărul de ascultători este mai mic decît în alte zone orare, în schimb compoziția auditoriului determină necesitatea de a se acorda maximum de atenție alcătuirii programelor. Fiindcă acest auditoriu nu este format numai din cei care dintr-un motiv sau altul nu pot urmări televiziunea, ci și dintre acele persoane care nu vor să urmărească de loc sau urmăresc numai anumite emisiuni ale televiziunii. Or, din acest grup fac parte persoane cu o pregătire intelectuală deasupra mediei obișnuite, și, în orice țară, unei asemenea categorii a opiniei publice i se acordă din partea posturilor de radio respective o atenție corespunzătoare.

Televiziunea nu cîștigă competiția

Perspectivele pe termen îndelungat ale radiodifuziunii în corelație cu dezvoltarea televiziunii au constituit tema unui colocviu internațional desfășurat sub auspiciile U.N.E.S.C.O. și ale Centrului internațional de învățămînt superior ziaristic de la Strasbourg. S-a pornit de la ipoteza extremă că televiziunea va dispune de o putere de transmitere a imaginilor comparabilă cu mijloacele actuale aflate la dispoziția radiodifuziunii, de un număr de receptoare pînă la limita de saturație. Evident, este vorba de o ipoteză extremă, dacă nu excesivă cel puțin foarte îndepărtată pentru majoritatea țărilor lumii. Mai mult, chiar dacă din punct de vedere tehnic se poate prevedea ziua în care televiziunea va fi în măsură să concureze în mod eficace radioul în producția și transmiterea rapidă a elementului informativ, nu este mai puțin adevărat că, în special considerații bugetare vor frîna încă vreme îndelungată extinderea maximă a orelor emisiunilor de televiziune în general și a informației televizuale în special. Dar răspîndirea tranzistorului, a aparatului de radio de la automobil, faptul că ascultarea radioului, spre deosebire de vizionarea televiziunii, nu sustrage de la alte ocupații, garantează radioului fidelitatea unui public important.

După opinia exprimată la același colocviu, radioul își va spori propriile sale posibilități : contactul direct cu „imaginea sonoră" a evenimentelor, indiferent de locul sau ora la care se produc, aprofundarea informației, viteza de transmitere (de nedepășit în cazul evenimentelor imprevizibile), regionalizarea informației (răspîndirea stațiilor locale adaptate la necesitățile și gusturile auditoriului local), creșterea numărului de emisiuni pentru categorii omogene de ascultători (muncitori, țărani, gospodine etc.), intensificarea emisiunilor de dezbatere în care confruntarea opiniilor aduce un dramatism de înaltă calitate, profilarea de programe care să satisfacă setea de cunoștințe culturale în general, precum și pe ascultătorii care posedă un înalt nivel de cultură. De altfel, în ultimii ani, tocmai pe această linie au fost întreprinse unele dintre modificările esențiale în structura programelor de radio, iar rolul radioului în viața modernă a suferit o modificare esențială. Pe măsură ce numărul de aparate cu tranzistori crește, radioul se transformă tot mai mult, spre deosebire de televiziune, dintr-un mijloc de audiție colectivă, într-un mijloc de audiție individuală sau... în doi. Aceasta și explică, poate, de ce, pe toate paralelele, proporția cea mai mare de cumpărători de aparate cu tranzistori o formează tinerii. De aici și multiplicarea programelor vorbite și muzicale adresate tineretului.

În toate țările dezvoltate, diversificarea programelor, posibilitatea de a oferi o alegere între trei și patru programe paralele — dintre care cel puțin două funcționează în același timp pînă la 20 de ore pe zi, iar unul tot timpul — constituie nu numai alternativă redutabilă pentru televiziune dar și o ilustrare a extinderii rolului mijloacelor de comunicare de masă pînă la limită absolută de cuprindere și solicitare a omului. Concepția care prevalează la întocmirea acestor programe (fiecare dispunînd de stații puternice care cuprind întregul teritoriu național) este de a deservi pe ascultători în funcție de preocupări, grad de cultură și condiții de recepție.

Cuceririle tehnice în domeniul radiofoniei, inclusiv apariția emisiunilor stereofonice și concurența cu televiziunea au îndemnat pe unii specialiști din Europa occidentală să afirme că rolul radioului ar trebui să se rezume doar la „știri și muzică", sprijinindu-se în acest sens pe profilul posturilor comerciale de radio americane. Voci dintre cele mai competente s-au ridicat chiar în țările respective împotriva concepției care rezervă radioului funcția de tonomat. Radioul este cel mai bine adaptat pentru răspîndirea culturii cu mijloacele ce îi sînt specifice, de la muzica de înaltă calitate la marile capodopere ale literaturii, mai ales dramatice, naționale și universale. Calitatea intelectuală a programelor devine unul din atuurile principale ale radioului. Ridicîndu-se la statutul de cel mai rapid transmițător de informații și comentarii, de focar de cultură și rămînînd un mijloc comod de recreere, radioul are posibilitatea nu numai de a cuceri noi zone de audiție, dar și de a deveni, pentru prima oară de-a lungul existenței sale, un mijloc de comunicare pentru toate categoriile populației.

prietenul meu GUEVARA

Am sosit la Havana în ianuarie 1961, doi ani după victoria revoluției cubane. Președintele Eisenhower hotărîse ruperea relațiilor diplomatice dintre S.U.A. și Cuba. Capitala avea înfățișarea unui oraș sub arme. Pretutindeni circulau camioane militare și soldați în ținută de campanie. În fața hotelului „Nacional" defila la pas un detașament al miliției de femei, cu puști-mitralieră, ghete de parașutiști, cămăși cu gulerul răsfrînt și berete înclinate pe dreapta.

Aveam numărul de telefon direct al lui Guevara. A răspuns chiar el :

— Da, cine e ?

— Franctirorul, în vizită oficială la El Chancho ! am răspuns eu.

A izbucnit în rîs. Reamintisem poreclele pe care ni le dădeam pe vremea peregrinărilor noastre prin America Latină. La început, eu îl poreclisem pe el franctirorul dar, ulterior, mi-a restituit cu afecțiune porecla pe care i-o dădusem. Cît despre El Chancho, era porecla lui Guevara adolescent. Mi-o explicase el însuși, cînd deveniserăm prieteni în Bolivia :

— Prietenii îmi spun El Chancho (Purcelul). Susțin că fac zgomot cînd mănînc.

Acum, la Havana, era cunoscut sub numele de „Che".

— Vino la mine chiar acum, mi-a spus.

Biroul lui se afla la un etaj al unei vaste clădiri prost finisate, construite sub regimul Batista, pentru a adăposti Ministerul de război. Împreună cu secretarii și colaboratorii săi, Guevara ocupa cîteva încăperi care dădeau una într-alta.

Ernesto se afla acolo, purtînd ghete de parașutist, cu gulerul cămășii răsfrînt. Nu ne mai văzusem din decembrie 1955. El participase la război timp de doi ani. Acum era membru al guvernului cubanez. Avea pe corp cel puțin trei urme de gloanțe dar era exact același Guevara pe care-l lăsasem la Mexico. Singura deosebire pe care puteam s-o remarc era forța sporită a personalității lui.

Guevara părea convins că pregătirile de invazie nu vor fi întrerupte de schimbarea în Administrația S.U.A. Problema era însă de a ști pînă la ce punct Kennedy, noul președinte, ar putea sau ar dori să facă uz de autoritatea lui prezidențială pentru a paraliza și împrăștia „forțele anticastriste" adunate în Florida. În orice caz, „Che" nu aștepta din partea S.U.A. prea multe lucruri bune.

Sacul cu maté

Ne-am obișnuit să ne întîlnim în fiecare seară la miezul nopții, cînd Guevara primea în biroul său, pînă la ora 5 dimineața. În mica încăpere se afla totdeauna un sac de „maté" (plantă din America de Sud din care argentinienii fac o infuzie — n. trad.) și cele necesare pentru pregătirea infuziei. Prin aceasta era un adevărat argentinian. Prietenii lui știau că nu-i puteau face un cadou mai plăcut decît un sac cu „maté". Vestea se răspîndise și, în curînd, nici o delegație studențească, politică sau muncitorească din Argentina, Uruguay sau Paraguay nu-l vizita fără modesta ei ofrandă de „maté". Și astfel, în timp ce afară mijeau zorii, maté-ul trecea din mînă în mînă. Ideea că Guevara ar fi un om neprietenos, care fuge de obligațiile prieteniei din cauza atașamentului său exclusiv față de cauza revoluționară, este absolut falsă. Toți cei ce l-au cunoscut în diferite perioade ale vieții sale știu că era un prieten exemplar, afectuos, atent față de alții, care nu se prevala niciodată de faptul că devenise o personalitate importantă.

La sfîrșitul lunii ianuarie 1961, în Cuba s-a remarcat o recrudescență a activității sabotorilor veniți din America de Nord. Se adunaseră în Sierra Escambray, regiune muntoasă de mică altitudine, dar apărată suficient de vegetație și ușor accesibilă pe calea aerului. Presa americană vorbea de o adevărată armată, formată din mii de oameni bine echipați. Guevara își făcea o idee mai realistă despre situație, evaluînd banda la 200 de oameni. Dar noaptea, avioane camuflate le parașutau puști „Garand", arme automate, lăzi cu grenade și bazuci.

A fost întreprinsă o vastă operațiune de curățire în Sierra Escambray, cu participarea a 15 000 de milițieni. Am reușit să locuiesc în tabăra acestor milițieni. Majoritatea erau țărani, oameni simpli și aspri, care rîdeau ușor. Mulți dintre ei erau negri. Mi-au vorbit despre un tovarăș al lor, un tînăr profesor voluntar, pe care contrarevoluționarii îl spînzuraseră cu cîteva zile înainte, după un simulacru de judecată, sub acuzația de „comunism".

Într-o seară, pe cînd mă pregăteam să plec de la hotelul unde locuiam pentru a lua masa cu prieteni, am primit un telefon ciudat.

— Aș dori să-mi faceți un serviciu, mi-a spus interlocutorul meu. Poate mă cunoașteți. Sînt Angel Borlanghi.

Îl cunoșteam foarte bine. Fusese omul cel mai influent din guvernul Peron. Timp de peste opt ani deținuse funcția de ministru de externe al Argentinei. Mă gîndisem intens la el timp de mai mulți ani, în special după ce pusese un premiu pe capul meu.

— Iată ce mi s-a întîmplat, mi-a spus. Am fost arestat. Sînt închis la postul de poliție din Malecon.

Soarta voise ca fostul și atotputernicul ministru, care mă întemnițase la Buenos Aires pe cînd apăram, în calitate de avocat, pe deținuții politici și pe sindicaliști, să se afle acum, la rîndul lui, în spatele gratiilor.

Locotenentul de poliție la care m-am dus mi-a explicat că Borlanghi nu-și declarase situația de proprietar, ceea ce constituia un delict potrivit dispozițiilor noii legi cu privire la reforma urbană. I-am telefonat totuși lui Guevara, care a obținut ca instruirea procesului să continue în timp ce Borlanghi avea să fie pus în libertate provizorie.

Mai tîrziu, Borlanghi a venit să bea maté în biroul lui Guevara, și, cu acest prilej, a avut loc o confruntare de idei, în cursul căreia trei argentinieni din Cuba au examinat și comentat politica fostului președinte Peron. Borlanghi mărturisea că revoluția cubaneză îl uimise. În tinerețe fusese social-democrat și susținea că Guevara nu reușise niciodată să-l facă să înțeleagă deosebirea dintre un sindicalism reformist și un sindicalism pătruns de principiul conform căruia clasa muncitoare trebuie să conducă întreaga națiune.

Aceste discuții aveau loc lîngă „bîrlogul lupului". Pentru a te convinge, era destul să privești pe una din fe-

→

Fragmente din volumul „Che Guevara, viața și moartea unui prieten", scris de avocatul argentinian Ricardo Rojo, care a fost un bun prieten al eminentului militant revoluționar. Vezi începutul în „Lumea" nr. 20.

restre. Observai atunci, profilîndu-se la orizont, silueta neagră a unui cuirasat nord-american tăcut, amenințător, dovedind adînca neliniște a celei mai mari puteri capitaliste din lume în fața revoluției socialiste dintr-o mică insulă din Marea Caraibilor.

„Eu nu voi muri în patul meu"...

Intransigența lui Guevara față de lăcomie era totală.

— Trebuie să te duci să vezi ! mi-a spus într-o zi. Să vezi pînă unde merg bogătașii.

Și, înmînîndu-mi un permis de liberă trecere, m-a trimis să vizitez fastuoasa reședință a unei contese spaniole. Spectacolul era demn de „O mie și una de nopți". Vila cu două etaje a contesei Revilla de Camargo găzduise odinioară pe regele Leopold al Belgiei și pe Don Juan, pretendent la tronul Spaniei. Acum, o echipă de muncitori dărîmau un zid gros în spatele căruia fuseseră adunate cele mai fabuloase bogății pe care mi-a fost dat să le văd în afara unui muzeu. Lăzi întregi pline cu porțelanuri, candelabre, argintărie, alături de tablouri de Goya și de Murillo, ambalate cu grijă. Exploatările forestiere și fabricile de zahăr ale contesei îi aduceau o rentă de milioane de dolari. La vîrsta de 80 de ani hotărîse să emigreze și, cînd a aflat că bunurile ei fuseseră confiscate, s-a îmbolnăvit și a murit la New York într-o clinică pentru milionari.

Acest tip de om, care nu supraviețuise pierderii unei bogății adunate fără efort, era fără îndoială ceea ce Guevara detesta cel mai mult pe lume. Ea se situa la antipozii omului ideal pe care dorea el să-l vadă apărînd în Cuba și, firește, în întreaga Americă Latină.

— Eu, în orice caz, nu voi muri în patul meu, mi-a spus într-o zi.

Dar încă de pe atunci avea atîtea gloanțe în corp și atîtea cicatrice de pe urma luptelor încît, în cele din urmă, ajunsese să pară invulnerabil. Din debarcarea de pe „Granma" păstrase două amintiri : un glonte care îl atinsese la urechea stîngă, lîngă ceafă — și care deviase, străbătînd umărul și ieșind în regiunea omoplatului — și un altul, care se zdrobise de pieptul lui fără să-i facă nici un rău.

— Am citit într-un ziar, spunea el, că glontele se lovise de o amuletă pe care o purtam agățată de un lănțișor. Dar n-am purtat niciodată vreo amuletă. De fapt, știi de ce s-a izbit glontele ? De buletinul meu de identitate de cetățean argentinian. Era un buletin care îmi fusese eliberat de poliția din Cordoba, pe cînd mă aflam încă la colegiu, și care avea o copertă groasă din carton. Într-adevăr, în ziua aceea, faptul că eram argentinian mi-a salvat viața.

Avea de asemenea o rană la picior, provocată de un glonte în cursul unei bătălii desfășurate în apropiere de Sierra Maestra, în decembrie 1957, între partizani și soldații lui Batista.

În cursul faimoasei debarcări de la Playa Giron, în aprilie 1961, avea să mai fie rănit o dată. Pe atunci, președintele Kennedy, influențat de informațiile greșite furnizate de C.I.A., a dat pe ascuns mînă liberă transfugilor cubani, care se antrenau în Florida, în Guatemala și în Nicaragua. Se știe că acești „anticastriști", aflați sub ordinele lui Miro Cardona, au debarcat în număr de 1 500, după ce două avioane americane pilotate de transfugi mitraliaseră bazele cubane din apropierea Havanei. C.I.A. care, firește, nu înțelesese nimic din revoluția cubană, credea că populația insulei va profita de această debarcare pentru a se răscula împotriva regimului. Dar nimeni nu s-a răsculat, țăranii s-au înarmat pentru a respinge pe contrarevoluționari ; au fost luați 1 200 de prizonieri pe care Castro s-a oferit să-i elibereze în schimbul a 500 de tractoare americane.

— Mă aflam într-o cabană, lîngă coastă, așteptînd ca acești imbecili să debarce, mi-a povestit mai tîrziu Guevara. Deodată, un foc de armă. Gura mi s-a umplut cu sînge. Am strigat : „Puneți mîna pe el !", crezînd că cineva, aflat în împrejurimile cabanei, trăgea asupra noastră. Ei bine, nu. Propriul meu revolver, încărcat, căzuse jos și glontele pornise singur, atingîndu-mă la obraz. Cu un centimetru mai încolo, mi-ar fi smuls baza craniului.

Asasinarea lui „Che"

Guevara a pătruns în Bolivia în cursul celei de a doua săptămîni a lunii septembrie 1966. Părăsise Havana cu o cursă regulată a liniei aeriene „Iberia", făcuse escală la Madrid și ajunsese la Sao Paulo, în Brazilia. De aici, își continuase călătoria cu autocarul pînă la Corumba, de unde trecuse pe teritoriul bolivian.

La 10 aprilie 1967, coloana de guerilleros a înfruntat armata în apropiere de Nancahuazu, într-un loc denumit Iripiti. În cursul acestei ciocniri au pierit 8 soldați, 7 au fost răniți și 11 (între care un ofițer) au fost făcuți prizonieri.

După această luptă, „Che" a hotărît ca cei doi prieteni ai săi, francezul Régis Debray și argentinianul Roberto Ciro Bustos, să părăsească sectorul. Primul se afla la Nancahuazu ca ziarist, pentru motive profesionale. Guevara socotise că-i va putea scoate pe francez și pe argentinian din cercul amenințat, îndreptîndu-i spre satul Muyupampa. Astăzi se știe că aceasta a fost o imprudență : la 20 aprilie, Debray, Bustos și un al treilea om, fotograful englez George Andrew Roth, au căzut în mîinile armatei și nu a lipsit mult ca să fie executați pe loc.

Două săptămîni mai tîrziu, elementele de guerilla au atacat a doua oară și au mai doborît trei militari, între care și un ofițer. În acest stadiu al operațiunilor, Guevara și liderul bolivian Roberto Peredo au difuzat prima declarație a guerillei — declarație adresată poporului bolivian — în care se spunea : „Am trăit în propria noastră țară ca niște străini. Orice yankeu imperialist are mai multe drepturi decît noi pe teritoriul nostru național. Pămînturile noastre nu ne aparțin. Bogățiile noastre naturale servesc la îmbogățirea străinilor. Pentru copiii noștri nu există școli și nici spitale. Trăim ca sclavi, lipsiți de drepturile și de cuceririle noastre, oprimați și batjocoriți de către stăpînire".

Am sosit în La Paz la 12 iulie, în calitate de avocat, însărcinat cu apărarea lui Ciro Bustos în fața tribunalului militar. În acea vreme, elementele de guerilla ocupaseră timp de cîteva ore localitatea Samaipata, tăind firele telefonice, arestînd autoritățile oficiale, vorbind țăranilor în piața publică. Se discuta mult despre acest fapt la Camiri și în întreaga regiune. Această acțiune pusese armata și guvernul într-o situație ridicolă. Determinat de atmosfera creată, pe zi ce trecea mai ostilă, comandamentul bolivian s-a străduit să-și ia revanșa. Începînd din luna august, grupul lui Guevara a suferit pierderi și, la 27 septembrie, după o luptă îndelungată în apropiere de Higueras, partizanii au fost nevoiți să se împartă în mai multe detașamente ușoare.

La 8 octombrie, spre orele 13,30, trupele guvernamentale au dat peste un grup în deplasare și au deschis focul. Omul din fruntea grupului era minerul bolivian Simon Cuba, trăgător de elită. După el venea „Che", care a tras și el, dar a primit mai multe gloanțe în picior. Cu un gest eroic, Simon Cuba a încercat să-l transporte pe rănit în spinare, dar o altă rafală l-a rănit din nou pe „Che", smulgîndu-i în același timp bereta. Simon Cuba l-a lăsat jos și a reînceput să tragă. În ciuda situației disperate, Guevara a încercat o ultimă rezistență. Sprijinit cu o mînă de un copac, s-a servit de cealaltă pentru a-și manevra arma M 2, dar un glonte l-a atins din nou în piciorul drept. Un altul i-a smuls arma din mînă, apoi a pătruns în antebrat. Trupele guvernamentale l-au înconjurat și l-au luat prizonier.

Ernesto Guevara a fost dus la Higueras, la 12 kilometri de locul luptei. Deși avea mai multe răni, viața nu-i era în pericol. Soarta sa depindea acum de doi oameni : unul era căpitanul Gary Prado Salgado, șef al companiei care îl capturase, iar celălalt — colonelul Andres Selnich, comandantul celui de al treilea grup tactic și superiorul ierarhic al lui Salgado.

În timp ce Guevara stătea întins într-o cameră goală a școlii din sat, au avut loc, ore întregi, numeroase discuții. Între ofițeri, atmosfera era încordată. Se știe că maiorul Nino Guzman voia să-l ducă pe Guevara cu elicopterul său pînă la Vallegrande și că s-a certat în această privință cu Selnich.

La 9 octombrie 1967, în cursul dimineții, controversele au luat sfîrșit. Fusese adoptată hotărîrea ca Guevara să fie executat imediat, chiar pe locul unde era deținut. „Che" stătea pe jos, gîfîind, și, din pricina penumbrei, nu a zărit din primul moment pe cei doi oameni care intraseră.

Căpitanul Gary Prado Salgado s-a apropiat de el pe la spate și a tras o rafală de pistol-mitralieră în spatele captivului. Patru gloanțe au străbătut corpul lui „Che" de sus în jos. Colonelul Andres Selnich nu a tras decît un glonte din revolverul său de 9 mm. Acesta i-a traversat inima și plămînul. Ernesto „Che" Guevara era mort.

Cînd au scos trupul de pe locul crimei, cei doi asasini au văzut că „Che" avea ochii larg deschiși și liniștiți. Pe buzele sale se putea citi tot disprețul pe care i-l stîrniseră asasinii săi și întreaga dragoste pe care o purtase omenirii.

Ricardo ROJO

Din pricina abundenței de material, vom relua publicarea serialului „Istoria bombei atomice" în numărul următor.

stern
HAMBURG

Sebastian Haffner

SUGESTII DE PROGRAM

FORURILE guvernante ar face bine să nu-şi imagineze că discuţiile cu studenţii vor fi prea uşoare. Este vorba despre oameni tineri, inteligenţi, receptivi şi — pe bună dreptate — profund neîncrezători. Dacă nu li se poate prezenta un program veridic, pozitiv, pentru salvarea R.F.G. şi a democraţiei în R.F.G., discuţia va avea consecinţe contrare celor scontate : ea îi va duce la disperare definitiv şi pe acei care pînă în momentul de faţă încă nu sînt disperaţi.

Pînă acum nu există un asemenea program. Nici guvernul federal, nici opoziţia parlamentară şi nici opoziţia extraparlamentară — sau aripa ei nerevoluţionară — nu l-au elaborat. Întrucît nu se găseşte un om corespunzător, doresc să umplu eu vidul. În cele ce urmează prezint scurt şi concis un program în 20 de puncte pentru a fi dezbătut în public. Eu cred că prin acest program ar mai putea fi lichidate fronturile războiului civil, ar mai putea fi salvată R.F.G. ca democraţie capitalistă după vrerea întemeietorilor ei.

Cele 20 de puncte pentru salvarea R.F.G. sînt eşalonate în trei părţi : una de politică externă, una conţinînd măsuri imediate în domeniul politicii interne, şi una care propune un program de reforme politice interne pe termen mediu. Ţin să mai fac o scurtă remarcă prealabilă şi anume că încep în mod deliberat cu politica externă. Politica externă a R.F.G., generată de războiul rece, a fost de la bun început şi continuă să mai fie şi acum o politică de război, în pofida întortocheatelor atenuări verbale cu care a început să fie deghizată recent. Politica de război pe plan extern aduce însă în mod necesar o politică de oprimare pe plan intern — în Germania lui Springer nu mai puţin decît în cea a Kaiserului şi în cea a lui Hitler. Cel ce doreşte democraţia pe plan intern trebuie să desfăşoare o politică de pace pe plan extern.

Prima cerinţă o constituie deci o cotitură radicală a politicii externe pentru ca R.F.G. să poată fi salvată nu numai de cel de-al treilea război şi de cea de-a treia înfrîngere, care o ameninţă încă de pe acum, încă înaintea războiului civil şi teritorii din interior. Şi acum expun cele 20 de puncte ale mele.

I. Politică externă

1) Recunoaşterea R.D.G.

2) Recunoaşterea frontierelor existente în Europa.

3) Renunţare la arme atomice.

4) Tratat de pace cu toţi adversarii din timpul războiului.

5) Trecerea de la alianţe militare la un sistem de securitate europeană.

II. Măsuri politice interne imediate pentru asigurarea păcii în interior

6) Reducerea Bundeswehrului la o mică trupă de profesionişti, începînd cu înjumătăţirea — propusă de R.D.G. — a celor două bugete militare.

7) Renunţarea la legislaţia de stare excepţională, iar în locul ei să se adopte o legislaţie penală împotriva celor ce periclitează pacea conform art. 26 al Constituţiei.

8) Exproprierea lui Springer şi împiedicarea oricărui alt monopol asupra formării opiniilor ; trecerea concernului Springer într-o corporaţie de drept public.

9) Garanţii pentru libertatea opiniilor, autonomie redacţională şi discuţii libere în toate păturile sociale.

10) Sistarea subvenţiilor pentru organizaţiile strămutaţilor.

11) Legalizarea P.C.G.

12) Îndepărtarea tuturor naziştilor din instituţiile guvernamentale, a tuturor funcţionarilor care nu au părăsit înainte de 1945 în mod voluntar Ministerul Securităţii Reichului şi poliţia Reichului.

13) Desfiinţarea pedepsei cu bătaia pe străzi, în închisori şi în şcoli.

III. Program de reforme în vederea realizării democraţiei pe termen mijlociu

14) Alegerea preşedintelui R.F.G. de către popor, readmiterea plebiscitului.

15) Despărţirea aparatului de stat de justiţie.

16) Învăţămînt general gratuit, învăţămînt universitar gratuit pentru toţi cei înzestraţi.

17) Democratizarea statutului universitar, al şcolilor, al întreprinderilor. Dreptul tuturor muncitorilor şi funcţionarilor de a participa la hotărîri în toate întreprinderile mari.

18) Eliminarea anacronismelor din Dreptul penal de pe vremea statului stăpînirii, inclusiv eliminarea intervenţiilor de tip medieval în sfera personală.

19) Egalitate reală între bărbaţi şi femei : salariu egal pentru muncă egală, reforma legii familiilor.

20) O reală protecţie a copiilor, inclusiv împotriva părinţilor arbitrari. Cămine de copii şi grădiniţe pentru toţi copiii. Degajarea familiilor şi eliberarea mamelor.

Nu este un program revoluţionar şi socialist. Este un program de reforme liberale pentru salvarea democraţiei. Cui i se adresează programul, cine are puterea şi cine este interesat să-l realizeze ? Aştept prea puţin din partea sărmanilor membri ai Bundestagului chinuiţi de teama pentru existenţa lor ; aştept prea puţin din partea miniştrilor care merg pe căi bătătorite şi care, din lipsă de timp, sînt împiedicaţi să gîndească. Mă adresez mai degrabă marilor capitalişti de talie Abs şi Beitz, proprietarilor, diriguitorilor şi stăpînilor venitului naţional, precum şi ai partidelor şi implicit ai statului. Ei deţin puterea în acest stat, ei sînt interesaţi să-l salveze. Este statul lor.

Dacă au spiritul măsurii şi sînt animaţi de realism — chiar numai simţul măsurii şi realismului juncherilor prusaci de pe vremea lui Bismark — atunci îşi vor da seama că statul lor nu mai poate fi salvat decît printr-un program de adaptare la secolul al XX-lea, printr-un program al democraţiei cinstite şi pe calea reformei liberale, scadentă de peste 50 de ani, pe calea politicii de pace pe plan intern şi extern. Dacă îşi dau seama de acest lucru au şi puterea să-l realizeze. Dacă se vor decide în favoarea unui asemenea program, atunci R.F.G. are şansa de a mai exista o vreme îndelungată ca democraţie capitalistă — chiar într-o lume înconjurătoare care înclină, evident, din ce în ce mai mult să simtă capitalismul particular ca anacronism.

Dacă nu se vor decide, dacă se vor lăsa îmbătaţi de demenţa cezariană a tovarăşului lor de clasă Springer, dacă nu se vor putea desprinde de catastrofalele tradiţii ale clasei lor în Reichul german, dacă vor lăsa ca R.F.G. să devină din nou Reichul german, atunci Republica federală este pierdută, şi ei împreună cu ea. Lumea nu mai suportă un nou fascism german.

Amenajarea unui nou spital militar american în Japonia a provocat o demonstraţie de protest a locuitorilor din împrejurimi

Frankfurter Allgemeine

URMĂRILE UNEI DUMINICI ELECTORALE

LA ALEGERILE din Baden-Württemberg, cea care a pierdut a fost marea coaliţie ; cîştigătorul — Partidul naţional-democrat. Este un rezultat cît se poate de puţin îmbucurător. El va provoca nemulţumire, pe o perioadă îndelungată, pînă departe, dincolo de graniţele landului, iar urmările fatalului rezultat al alegerilor vor avea repercusiuni nefavorabile pentru Republica federală. După aceste alegeri, coaliţia de la Bonn nu mai este ceea ce era înainte. Climatul marii coaliţii se va schimba, va deveni mai aspru, mai nervos, mai sensibil. O asemenea transformare se anunţase după congresul de la Nürnberg al Partidului social-democrat. Acum, neînţelegerile în sînul coaliţiei ar putea deveni permanente ; aceasta — în ciuda faptului că cei doi parteneri mai sînt încă plini de bunăvoinţă, gata să se susţină pînă la alegerile pentru Bundestag, din toamna anului 1969. Iar Partidul social-democrat va trebui să fie, într-un anume sens, „menajat" de către partenerul său de coaliţie.

Adepţii şi arhitecţii marii coaliţii nu au vrut niciodată să ţină seama că alianţa celor două mari partide va stimula creşterea aşa-numiţilor naţional-democraţi. Întrucît valul naţional-democrat începuse încă înainte ca Brandt şi Kiesinger să se fi înţeles asupra marii coaliţii, nu se mai considera că această formulă va declanşa forţe centrifugale în rîndurile alegătorilor. Aceste implicaţii erau voit ignorate. Acum, ele se impun. Desigur, marea coaliţie nu aduce alegători exclusiv Partidului naţional-democrat ; şi Partidul liber-democrat, din opoziţie, obţine un mic cîştig în urma acestei situaţii. Împotriva Partidului naţional-democrat — beneficiarul nedorit al alegerilor — nu vor exista decît trei posibilităţi : 1) dizolvarea marii coaliţii ; 2) adoptarea unui sistem electoral prohibitiv ; 3) scoaterea în afara legii a unui partid (P.N.D.) care, de fapt, continuă partidul interzis S.R.P. A venit vremea cînd guvernul federal trebuie să se hotărască într-un anume sens. Cît timp mai poate aştepta ?

Străinătatea este speriată de acest procent de nemulţumiţi, în care majoritatea celor dinafară văd o reînviere a nazismului. S-ar putea ca unii numai să pretindă acest lucru. Dar ni se va spune că tocmai prietenii şi aliaţii Republicii federale sînt şocaţi de această creştere a P.N.D. Îngrijorarea ia proporţii. Nu putem trata cu uşurinţă acest fenomen. Hotărîtori nu sînt atît numeroşii alegători inofensivi, prezbiţi sau stupizi ai P.N.D. care nu înţeleg să-şi plaseze protestul în altă parte. Contează mai mult funcţionarii partidului, chiar dacă în prezent se străduiesc să vorbească limbajul blînd al oilor. Dacă în toamna anului 1969 i se va permite P.N.D. să intre în Bundestag cu un procent de 10—12 la sută, atunci Republica federală va trebui să plătească scump acest lucru.

Jürgen TERN

CORRIERE DELLA SERA

ROMA

MOTIVE DE NELINIŞTE

PENTRU tot Occidentul, succesul P.N.D. constituie un motiv de alarmă şi nelinişte. Pentru Germania federală este o mare nenorocire... La alegerile din Baden-Württemberg, P.N.D. a obţinut 10 la sută din voturi. Dar, după unele sondaje, are de acum, în întreaga Germanie occidentală, un potenţial electoral mai mare de 15 la sută din numărul celor înscrişi la vot.

Cancelarul Kiesinger a spus : „Nu există pericolul nazist, dar există pericolul ca lumea să nu mai aibă încredere în Germania (occidentală)". Da, acest pericol există şi este foarte grav, pentru că toată poziţia actuală a Germaniei occidentale — recunoaşterea sa politică şi economică, independenţa şi prosperitatea sa — totul a fost reconstituit pe baza faptului că s-a avut încredere în ea. America, Anglia, Franţa, dacă şi-ar fi imaginat că într-o zi s-ar putea aluneca spre o recunoaştere a nazismului, nu ar fi renunţat niciodată la ocupaţie sau cel puţin la supraveghere ; niciodată nu ar fi permis ca Germania să se ridice din prăpastia de mizerie şi din josnicia în care căzuse. America i-a dat cîteva miliarde de dolari. Firește, acestea au fost explicate cu raţionamentul — perfect justificat — că delictele naziste să fie impuse celor care le-au comis, nu poporului german.

Dar iată că astăzi, o fracţiune evidentă — zece la sută din rezultatele alegerilor din Baden-Württemberg, 15 la sută după sondaje — arată nu numai că unii nu vor să se despartă de nazism, dar că vor să-l continue ; nu numai că nu au oroare de trecut dar că vor să se întoarcă la el. Şi acesta este lucrul cel mai grav care reiese din alegerile din Baden-Württemberg ; fapt moral şi politic. Acest procent de 10 sau 15 la sută, indiferent de cele spuse de cancelarul Kiesinger, poate să crească. Dacă va creşte, izbucneşte pericolul. Un pericol de care Europa occidentală şi America nu se pot dezinteresa. Căci nu se poate spune că ar fi o treabă internă a R.F.G.

Dar e într-adevăr probabil ca acest procent să crească ? Sau trebuie exclusă această posibilitate, după cum a exclus-o cancelarul Kiesinger ? E totdeauna periculos să faci previziuni în materie electorală, mai ales dacă alegerile sînt îndepărtate. Dar, pentru a răspunde cu oarecare siguranţă la aceasta, trebuie să ne întrebăm care sînt cauzele succesului actual al P.N.D. şi să apreciem dacă aceste cauze vor continua să fie valabile şi mai tîrziu. Imediat după alegeri, primul ministru din Baden-Württemberg, Hans Filbinger, a indicat două cauze : manifestaţiile studenţeşti de la sfîrşitul lunii aprilie şi nemulţumirea agricultorilor. Kiesinger a pus acelaşi diagnostic : studenţii şi agricultorii. Majoritatea observatorilor înclină însă să creadă că principala cauză a succesului P.N.D. stă în însăşi „marea coaliţie". Cît timp U.C.D. era la putere şi P.S.D. în opoziţie, cine voia să voteze împotriva politicii U.C.D. vota pentru P.S.D. Dar marea coaliţie a făcut să dispară opoziţia şi, ca atare, cine vrea să voteze împotriva coaliţiei (în centru sau în land) nu are altă alternativă decît să voteze pe liberali sau pe neonazişti.

Toate acestea pot fi adevărate : manifestările studenţeşti, nemulţumirile agricultorilor, lipsa unei opoziţii, fiecare din aceste elemente va fi contribuit la victoria neonazismului. Dar, deasupra tuturor şi mult mai puternic decît toate, există un alt factor ; faptul că există încă în R.F.G. oameni tributari ideilor naziste.

Augusto GUERRIERO

O demonstraţie studenţească în R.F.G. împotriva „Partidului naţional-democrat" de inspiraţie neonazistă

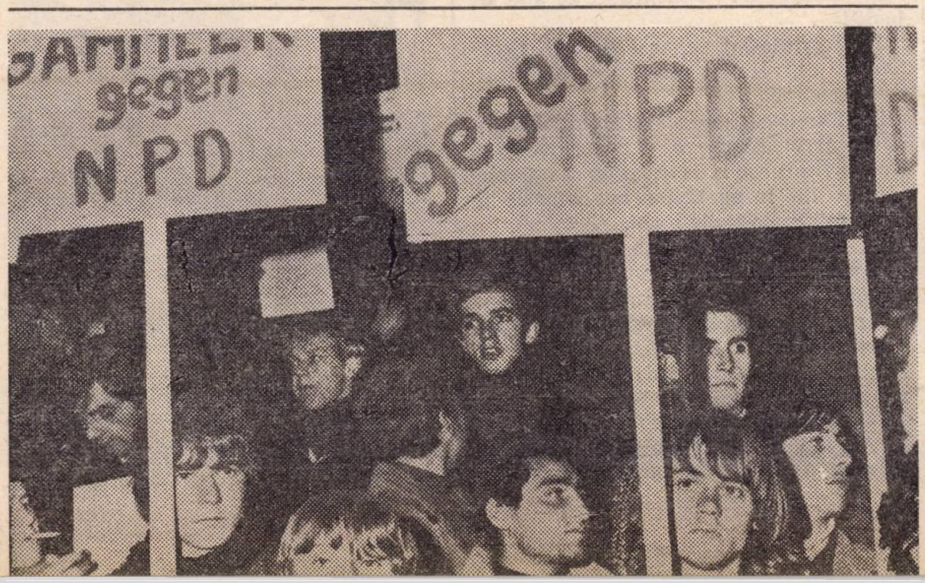

Le Monde
PARIS

CERCUL S-A ÎNCHIS DIN NOU

LA TREI LUNI după ce a prezentat demisia guvernului său, Vanden Boeynants a fost invitat de regele Baudouin să-şi preia propria succesiune. În ajun, şeful partidului socialist, Leo Collard, ceruse şefului statului, la capătul a două săptămîni de încercări zadarnice, să-l elibereze de misiunea sa.

Criza belgiană porneşte deci din nou de la zero. La Bruxelles nu lipsesc comentatori care să acuze cele trei mari partide tradiţionale că dau dovadă de uşurinţă, ignorînd avertismentul, totuşi foarte net, pe care-l constituie pentru ei alegerile din 31 martie. „Dacă haosul continuă, scrie de exemplu editorialistul ziarului democrat-creştin flamand «De Nieuve Gilds», vor fi inevitabile noi alegeri. Cele trei partide vor întinde, ca în Biblie, celălalt obraz alegătorului, dar cea de-a doua palmă va fi mai percutantă decît prima".

Deoarece puseul de febră datorat conflictului lingvistic, care a provocat alegerile, a slăbit pentru moment, cercurile parlamentare se comportă ca şi cînd ar fi vorba de o criză oarecare, ca şi cînd dizolvarea camerelor a intervenit după o legislatură liniştită.

Jocul de balet tradiţional continuă deci să se desfăşoare. Întrucît socialiştii au făcut să eşueze misiunea contelui de Alcantara, social-creştin (P.S.C.), regele a făcut apel la preşedintele lor. Dar social-creştinii preconizează, întocmai ca liberalii din Partidul libertăţii şi progresului (P.L.P.), un guvern de uniune naţională pe o bază tripartită. Socialiştii nu doresc însă acest lucru, considerînd că existenţa unei opoziţii parlamentare este necesară şi refuzînd să împartă puterea cu P.L.P., prea conservator după părerea lor.

În aceste condiţii, Collard era condamnat să sufere un eşec. Cum el refuza să negocieze cu liberalii, social-creştinii au refuzat la rîndul lor să-şi ia un angajament oricît de neînsemnat faţă de el.

Dacă şeful statului face apel acum la Vanden Boeynants, aceasta se datoreşte faptului că el este singura personalitate, din cadrul celor trei mari partide, care a înregistrat un succes net în alegerile din 31 martie. Întocmai ca şi contele de Alcantara, el se va strădui să formeze un cabinet în trei, dar are cu atît mai puţine şanse de a obţine sprijinul socialiştilor cu cît aceştia au tendinţa să vadă în atitudinea social-creştinilor faţă de preşedintele lor, manifestată în ultimul timp, un adevărat afront. De altfel, ei au declarat adeseori că nu vor discuta vreodată cu Vanden Boeynants, iar vicepreşedintele partidului socialist, Van Eynde, a mers pînă acolo încît l-a comparat pe acesta cu Leon Degrelle, şeful mişcării fasciste „Rex", refugiat în Spania.

Vanden Boeynants se va vedea deci obligat să revină la o continuare a vechii coaliţii P.S.C.-P.L.P. Întrebarea este dacă liberalii îşi vor învinge repulsia faţă de refacerea unei alianţe care nu le-a adus prea mult noroc în ultimele alegeri. Vor accepta ei oare să împartă paternitatea hotărîrilor ce vor trebui adoptate în scurtă vreme pentru asanarea unei situaţii financiare mult agravate de vacanţa puterii? Chiar dacă obţine concursul lor, Vanden Boeynants ar risca să se regăsească, şi cu mai puţine atuuri în mînă, în faţa problemei care a provocat căderea sa şi a cărei rezolvare nu a progresat de atunci nici măcar cu un singur pas: aceea a Louvain-ului şi, în spatele acesteia, conflictul lingvistic.

Bruxelles. Paul Vanden Boeynants la o recentă conferinţă de presă. Fostul premier este însărcinat să găsească o ieşire din îndelungata criză guvernamentală

THE TIMES
LONDRA

ANGLIA: ESENŢA PROBLEMEI ESTE ECONOMICĂ

ÎN CLUBURI, pielea fotoliilor este roasă. Cei patru Beatles îşi caută inspiraţie în Himalaia. Între gloria trecutului şi eroi care resping prezentul, Anglia se caută pe sine însăşi. Nu este sarcina unui străin să caute să descîlcească ghemul istoriei şi să stabilească exact ce anume — costisitoarea victorie din 1945, pierderea imperiului sau rolul lirei sterline ca o monedă cheie — poartă răspunderea pentru aşa-numita maladie britanică.

Pe de altă parte, însă, un observator neinfluenţat poate încerca, pe propriul său risc, să ofere un diagnostic al situaţiei. După părerea mea, diagnosticul este simplu şi poate fi exprimat în două fraze. În primul rînd, problema Angliei este pe de-a-ntregul economică. În al doilea rînd, rezolvarea ei este importantă şi nerezolvarea poate duce la dezastru.

Dacă, în următoarele 18 luni, englezii capătă impresia că o expansiune economică rapidă şi continuă poate fi realizată, ei vor descoperi, după părerea mea, că ţara lor este perfect capabilă să supravieţuiască fără dificultăţi încordărilor serioase ale lumii moderne. Dar dacă, pe măsură ce se apropie iarna anului 1970, englezii nu pot întrezări în mod clar capătul tunelului, dacă ei au impresia că doi ani de austeritate sub Jenkins nu au fost suficienţi, îndoiala şi nemulţumirea ar putea pune sub semnul întrebării chiar şi structura unitară a ţării şi activităţile tradiţionale ale instituţiilor sale.

Impresia de urgenţă pe care am căpătat-o, sentimentul că există o limită de timp, nu mi-au apărut în timpul convorbirilor avute cu oameni care conduc politica, administraţia şi activitatea de afaceri, căci majoritatea acestor oameni se simt deosebit de liniştiţi. Pentru ei, legăturile cu trecutul sînt asigurate de portretele predecesorilor lor atîrnate pe pereţii birourilor în care lucrează. În acelaşi timp, ei sînt destul de acaparaţi de propriile lor proiecte de viitor pentru a fi convinşi, şi pe drept cuvînt, că ţara este mai puţin imobilă decît este la modă să se pretindă. De asemenea, ori de cîte ori vorbesc despre maladia britanică (discuţia constituie principalul lor sport atunci cînd se află între ei) o fac cu o clipire din ochi, ca şi cînd ar spera că interlocutorul lor este suficient de informat pentru a nu lua în serios ceeea ce afirmă ei.

De fapt, din perioada petrecută pentru documentare în Anglia, cinci zile

→

au fost suficiente pentru a mă convinge de natura urgentă a situației : trei zile petrecute în Scoția (nu am fost în Țara Galilor) și două zile de convorbiri cu muncitorii din suburbiile Birminghamului.

Ca francez, adică în calitate de cetățean crescut în tradiția violent centralizatoare, mă așteptam să găsesc naționalismul scoțian ca avînd doar un caracter folcloric și de protest. Desigur, știam că uniunea dintre Anglia și Scoția nu fusese pecetluită prin cucerire, ci și printr-un act al parlamentului, că biserica presbiteriană era diferită de biserica Angliei și că Scoția era înzestrată cu un sistem judiciar atît de diferit de sistemul englez încît căsătoria, divorțul și vînzarea proprietății se fac pe baza unor uzanțe deosebite.

După felul în care evoluează lucrurile, scoțienii vor fi capabili în curînd să abandoneze frontul cultural pentru frontul economic, infinit mai periculos. Hotărîndu-se să ignore avantajele legilor privitoare la dezvoltarea regională și judecînd climatul economic general, ei vor pretinde — și pretind de pe acum — că dificultățile Scoției provin din faptul că o singură politică este aplicată insulelor britanice : „Pentru Anglia — spun ei — deflația este esențială în vederea rezolvării deficitului cronic al balanței de plăți. În Scoția însă s-ar putea aplica o politică sistematică de dezvoltare".

În măsura în care este vorba de partidele politice, oamenii cu care am stat de vorbă păreau să aibă o concepție diferită despre funcționarea tradițională a parlamentului. Ei reproșează membrilor parlamentului că dau dovadă de prea multă disciplină ; în același timp, atacă guvernul pentru că este prea lipsit de energie. Pentru ei nu există o contradicție între aceste două nemulțumiri. Ei consideră că un membru al parlamentului trebuie să reprezinte în exclusivitate interesele alegătorilor săi și să fie strîns legat de aceștia. Pe de altă parte, guvernul trebuie să se simtă răspunzător numai de progresul țării, gata în caz de nevoie să se sprijine pe majorități diferite.

Nu există nimic tragic în toate acestea. În esență ele constituie gînduri serioase ale unor oameni inteligenți care-și pun întrebarea de ce guvernele succesive au fost incapabile să rezolve problemele țării. Din aceste gînduri — care de fapt sînt mărturia unei excepționale maturități politice — am ajuns la concluzia că opoziția are motive să se teamă, în aceeași măsură ca și guvernul, de eșecul actualei încercări de refacere economică. Într-adevăr, nimic nu sugerează că, în 1970 sau în 1971, un guvern sub conducerea lui Heath ar putea reuși, prin simplul fapt de a fi diferit, să mobilizeze țara pentru vreo inițiativă nouă.

Dimpotrivă (dacă se ține seama de faptul că și în societățile noastre avansate, clasele muncitoare găsesc că iarna este un sezon în care e greu de trăit), totul ne îndeamnă să credem că septembrie sau octombrie 1969 marchează o limită dincolo de care îndoielile de astăzi riscă să fie transformate într-o dorință de schimbare profundă. Departe de mine gîndul de a condamna dinainte ideea unei răsturnări a situației. Unele rearanjamente, chiar excesive, ar putea fi, în unele împrejurări, salutare. În ceea ce privește Marea Britanie de astăzi, pare ușor ca problema să fie clarificată, dacă nu rezolvată. E necesară crearea condițiilor unei dezvoltări rapide și continue.

În Anglia, complexitatea reală a problemei actuale rezultă din faptul că țara, ca urmare a datoriilor sale externe, își poate realiza expansiunea economică numai pe baza unui avînt al exporturilor. În actualele condiții, sănătatea întregii națiuni apasă deci pe umerii unui număr redus de oameni de afaceri răspunzători de cea mai mare parte a exporturilor Angliei. „Niciodată — așa cum ar fi spus poate Churchill în împrejurări similare — nu au depins atît de multe lucruri de atît de puțini oameni".

Comparația pe care o implică o asemenea frază își are limitele sale vădite. În 1940, piloții R.A.F. se puteau baza pe energia unui întreg popor strîns unit în luptă ; în 1968, nici un om politic, oricît de mare i-ar fi geniul, nu ar putea mobiliza națiunea în jurul conceptului abstract al dezechilibrului balanței de plăți.

Marc ULLMANN
redactor-șef adjunct la „L'Express"

Rinascita

ROMA

FORȚA OPOZIȚIEI MUNCITOREȘTI ÎN SPANIA

DUPĂ CUM era de prevăzut, situația economică în Spania se îndreaptă spre o rapidă deteriorare. Optimismul oficial — care-și găsise cea mai autorizată expresie în discursul pronunțat luna trecută, în fața Cortes-urilor, de locțiitorul primului ministru, Correro Blanco — nu corespunde cu realitățile țării. Presa, inclusiv ziarele cele mai credincioase directivelor regimului, nu a omis să sublinieze gravitatea procesului, care s-a manifestat cel mai izbitor în devalorizarea pesetei, nici să scoată în relief consecințele măsurilor legislative asupra salariilor, asupra nivelului de viață al majorității spaniolilor.

De fapt, măsurile luate de guvern, în afară de faptul că fac să cadă asupra muncitorilor greutățile crizei, s-au dovedit cu totul insuficiente. Balanța comercială nu și-a îmbunătățit echilibrul, investițiile nu au crescut. Nu există garanții că turismul, în special cel american, nu va suferi o scădere ca o consecință a crizei dolarului. Creșterea costului vieții nu a fost frînată ; dimpotrivă, a crescut numărul concedierilor, iar șomajul a atins niveluri considerate alarmante, în ciuda vastei și neîntreruptei emigrări din ultimii ani. Pesimismul și vădita neîncredere în inițiativele guvernului indică existența unei situații pline de pericole și ascuțirea unui mare număr de vechi și noi contradicții.

Tocmai în acest context se impune să se ia în considerare acuitatea și amploarea luptei muncitorimii și creșterea mișcării comisiilor muncitorești. De fapt, chiar dacă rapoartele guvernamentale insistă în a le minimaliza — se vorbește încă de „așa-zise" comisii muncitorești — paginile ziarelor sînt pline de titluri și știri în care tocmai comisiile apar în rolul de protagoniste. Prezente la locurile de muncă din fabrici și birouri (după cum au demonstrat recentele agitații ale funcționarilor de bancă madrileni), la nivel local, regional și național, conduse de conducători de indiscutabil prestigiu, profund unitare (pînă la punctul de a cuprinde, alături de muncitori de orientare marxistă, catolică și laică, chiar și minorități ale așa-zișilor falangiști de stînga), comisiile muncitorești au devenit singurul interlocutor valabil pentru cei ce vor să abordeze în mod realist nu numai problemele specific muncitorești dar chiar și pe cele mai generale, privind viitorul politic al țării.

De altfel, regimul trebuie acum să țină seama de starea de criză crescîndă care a acutizat toate problemele dezvoltării economice și ale nivelului de trai al maselor. Într-o declarație făcută unui ziar madrilen, Eduardo Tarragona, deputat în Cortes, a afirmat : „Problema șomajului e atît de acută încît te înfioară. Șomajul va fi catalizatorul tuturor neliniștilor și tuturor problemelor țării". De fapt, cifrele furnizate la sfîrșitul lunii februarie de ministrul muncii indică prezența a 217 045 de șomeri, iar potrivit unui calcul mai realist, acceptat în general de presă, este vorba de 324 777. Lăsînd la o parte valoarea cifrei absolute, care nu ține seama de nivelul foarte scăzut de folosire a mîinii de lucru la țară și de șomajul feminin, aproape total, cifra cea mai alarmantă este reprezentată de creșterea în comparație cu 31 decembrie, cînd șomajul admis era de 127 372. Pe de altă parte, dacă se calculează că în luna martie a fost înregistrat cel mai mare număr de „despidos" (concedieri) și că previziunile indică o sporire a lor, rezultă în mod evident că actualele cifre tind să crească rapid în toate sectoarele și în toate regiunile țării.

„Il Mundo", săptămînalul organizației catolice de dreapta „Opus Dei", s-a văzut nevoit să consacre unul din numerele sale Comisiilor muncitorești, care au o pondere tot mai mare în viața politică spaniolă

Cotidianul „Madrid“ informa luna trecută că, numai în provincia Cadiz, existau 30 000 de şomeri, cifră care situează această provincie pe primele locuri în ce priveşte situaţia şomerilor pe plan naţional. Acelaşi ziar semnala prezenţa a sute de şomeri în Alcala de Henares — oraş apropiat de Madrid — şi concedierea a 500 de muncitori de la întreprinderea carboniferă Cementos Tradera, în bazinul minier din Langreo (Asturia). Cotidianul catolic „Ya“ informa că, la 3 aprilie, numărul şomerilor în Barcelona trecea de la 18 549 în ianuarie, la 20 521 la sfîrşitul lui martie. Creşteri cel puţin egale au fost semnalate în multe alte regiuni ale ţării. Totul lasă să se întrevadă că, în viitoarele luni, se va înregistra o agravare a situaţiei în totalitatea ei.

Regimul simte că opoziţia muncitorească creşte în întreaga ţară şi că noi lupte, mai ample şi mai viguroase, sînt iminente. De aici, intensificarea represiunii, arestarea de conducători ai comisiilor muncitoreşti, concedieri în rîndurile muncitorilor mai activi din punct de vedere sindical, reluarea masivă a proceselor de către tribunalele „ordinii publice“, intenţia declarată de a se frîna creşterea mişcării prin intimidări şi printr-o serie de condamnări „exemplare“. Dar e suficient să răsfoieşti ziarele pentru a-ţi da seama că timpurile cînd asemenea măsuri erau de natură să înfricoşeze, au trecut. Nu este zi în care presa să nu publice ştiri privitoare la manifestări de protest şi de solidaritate cu arestaţii, exprimate în adunări din fabrici, în reuniuni-fulger, în „minutele de tăcere“ cu caracter protestatar din incintele marilor întreprinderi.

Ignazio DELOGU

Siempre!

CIUDAD DE MEXICO

ZIGZAGURI ÎN ECONOMIE

BANCA NAŢIONALĂ mexicană a furnizat recent o serie de date referitoare la economia ţării, pe baza cărora s-a putut trage concluzia că, în anul 1967, activitatea economică a Mexicului a reuşit să se menţină la un nivel relativ înalt, deşi a pierdut ceva din dinamismul său caracteristic. După ce se ridicase la 7 la sută în 1966, ritmul anual de creştere al economiei naţionale a scăzut în 1967 la 6,4 la sută. Acest ritm poate fi considerat totuşi satisfăcător, dat fiind că depăşeşte într-o bună măsură pe cel al creşterii populaţiei — de 3,6 la sută — şi este cu mult deasupra celor înregistrate de majoritatea ţărilor Americii Latine şi din alte părţi ale lumii occidentale.

Atrage atenţia, totuşi, nu numai reducerea dinamismului general al economiei naţionale, dar şi faptul că anumite ramuri importante continuă să se dezvolte lent, iar altele — care în anul anterior înregistraseră ritmuri ridicate — au suferit în 1967 unele scăderi. Astfel, comparînd datele din 1967 cu cele din 1966, rezultă că numai trei sectoare au reuşit să-şi mărească ritmul de creştere : producţia de petrol, silvicultura şi pescuitul.

Cît priveşte energia electrică, transporturile şi comunicaţiile, agricultura şi industria extractivă, acestea au înregistrat creşteri similare celor din 1966. Producţia de energie electrică — în ultimii ani a fost una din activităţile cele mai dinamice — a înregistrat în 1967 un ritm de creştere de 10 la sută, asemănător celui din 1966, dar inferior celui obţinut în 1964, de 14,9 la sută. Cu toate acestea, ritmul de dezvoltare a producţiei de energie electrică poate fi considerat încă ridicat.

În anul 1967, unele ramuri economice şi-au pierdut din dinamism : industria prelucrătoare, industria construcţiilor, creşterea animalelor şi comerţul. Astfel, ritmul de dezvoltare, de 8 la sută, al industriei prelucrătoare este inferior celui de 10 la sută atins în 1966, reducere îngrijorătoare, dat fiind că această industrie poate fi considerată pivotul ţării.

În domeniul comerţului, ritmul a scăzut de la 7,5 la sută în 1966, la 6,4 la sută în 1967. Cît priveşte comerţul exterior, importul a crescut sensibil (9 la sută) dar vînzările de produse către exterior au suferit o oarecare scădere (3,8 la sută), ceea ce a determinat un sold deficitar considerabil al balanţei comerciale. O caracteristică a tranzacţiilor mexicane cu celelalte ţări este deficitul mare al balanţei comerciale : 463 milioane dolari în 1967, deficit superior celui din 1966 (119,5 milioane dolari). Pe de altă parte, comerţul cu ţările Americii Latine membre ale ALALC (Asociaţia latino-americană a liberului schimb) a scăzut în 1967 cu 3,5 la sută faţă de 1966. Aceasta se datoreşte faptului că exporturile mexicane către ţările ALALC-ului au suferit o reducere de 10,9 la sută. În schimb, importul din aceste ţări a crescut cu 10 la sută. Situaţia de mai sus nu este de loc încurajatoare, mai ales dacă se are în vedere politica de „integrare“ economică într-o piaţă comună latino-americană.

În ansamblu, anul 1967 nu a marcat pentru economia mexicană un progres. Cu toate că s-a obţinut o creştere a produsului naţional brut de 6,4 la sută şi s-a menţinut stabilitatea monedei (pesoul), cu o anumită creştere a rezervelor monetare, economia naţională şi-a pierdut oarecum din dinamism în activităţile producţiei de bază, iar tranzacţiile cu exteriorul au înregistrat un dezechilibru care tinde să se accentueze. De asemenea, continuă să rămînă în actualitate marile probleme ale distribuţiei veniturilor, ale puterii economice crescînde a oligarhiei naţionale şi străine şi ale creşterii datoriilor externe.

Se impune, prin urmare, o politică de prefaceri profunde, care să transforme în realitate aspiraţia fundamentală a revoluţiei mexicane, de a accelera dezvoltarea economică în beneficiul marii majorităţi, pe baza unei independenţe naţionale solide.

Ismail Al ASHARI

preşedintele Consiliului Suprem al Republicii Sudan

În urma alegerilor generale desfăşurate în Sudan la începutul lunii mai, gruparea politică „Partidul unionist democratic“, condusă de preşedintele Ismail Al Ashari şi de premierul Mahomed Mahgoub, a ieşit învingătoare.

Ismail Al Ashari, preşedintele Consiliului Suprem de Stat al Republicii Sudan şi preşedinte al Partidului Naţional-Unionist, s-a născut la 30 octombrie 1900, la Omdurman, în familia unui mare muftiu. Şi-a făcut studiile medii la Colegiul Gordon din Khartum, iar în 1930 a absolvit cursurile Universităţii americane din Beirut.

După întoarcerea în patrie, Ashari se dedică activităţii didactice şi participă, concomitent, în mod intens la viaţa socială şi politică. Între 1921 şi 1946, a fost profesor şi funcţionar în departamentul educaţiei. În anul 1943 ia fiinţă partidul „Asiga“, al cărui preşedinte este ales în unanimitate. Acest partid luptă pentru independenţa naţională a Sudanului.

În 1948 a fost creat Frontul de luptă naţională ; între liderii săi se numără şi Ismail Al Ashari. În perioada următoare, ca unul din conducătorii mişcării de eliberare naţională, el este iniţiatorul unor demonstraţii şi organizatorul forţelor de luptă pentru lichidarea dominaţiei coloniale. Pentru această activitate, desfăşurată intens mai ales în anii 1948—1949, autorităţile britanice îl arestează şi îl condamnă la 25 ani temniţă.

În 1953, partidului Asiga, condus de Ashari, i se alătură şi alte organizaţii şi grupări politice ; din această fuziune ia fiinţă Partidul Naţional-Unionist, avînd ca preşedinte în continuare pe Ashari. În 1954 el devine prim-ministru-preşedinte al guvernului autonom al Sudanului, pe atunci încă colonie britanică. În 1956, cînd Sudanul devine independent, Ashari este reales în unanimitate prim-ministru şi preşedinte al noului stat. În 1958, cînd, în urma unei lovituri militare, în Sudan este instaurat regimul militar al generalului Ibrahim Abbud, Ashari este arestat şi întemniţat într-o regiune din sudul ţării. Cu toate acestea, el reuşeşte să organizeze o puternică mişcare de opoziţie care are ca obiectiv răsturnarea regimului militar. După înlăturarea lui Abbud şi reinstaurarea regimului parlamentar, la 8 iulie 1965, Ismail Al Ashari este ales preşedinte al Consiliului Suprem de Stat al Republicii Sudan.

Partidul de guvernămînt Naţional-Unionist condus de Ashari duce o politică de neutralitate şi nealiniere la blocurile militare şi se declară solidar cu ţările arabe.

A. M.

poșta redacției

„AFINITĂȚI" — UN EPISOD DE ACUM 100 DE ANI

În articolul „Afinități" (Lumea nr. 19), acad. Wladimir d'Ormesson, președintele Radioteleviziunii franceze, sublinia că, întotdeauna, între țara noastră și Franța „existau legături deosebit de calde". Aș vrea să reamintesc un episod al acestor legături, de acum peste 100 de ani, și anume acțiunea de masă a românilor din Transilvania și Banat în legătură cu un eveniment tragic din istoria Franței. Războiul franco-german început la 19 iulie 1870 a avut un sfîrșit dramatic pentru Franța, invadată de trupele prusace. Românii din Transilvania și Banat urmăreau cu multă îngrijorare desfășurarea operațiunilor militare. Luptele sîngeroase de la Gravelotte și Sedan, capitularea lui Napoleon al III-lea și a armatei sale la 2 septembrie 1870, a Parisului la 28 ianuarie 1871, ca și sfîrșitul războiului la 10 mai 1871, urmat de tratatul de la Frankfurt — prin care se răpea Franței Alsacia și o parte din Lorena și i se impunea plata unei contribuții de război de miliarde de franci — au afectat profund pe românii din cele două provincii. Ecoul acestor sentimente a pătruns și în Dieta de la Pesta, unde deputații români au depus petiții și memorii și au luat cuvîntul cerînd intervenția Austriei, pentru ca Franța să nu fie împărțită („dărăbuită", după expresia ardelenească a ziarelor vremii). Potrivit ziarului Dietei, compus pe baza notelor stenografice și reprodus de istoricul Teodor V. Păcățean în „Cartea de aur" (vol. V), rezultă că s-au făcut următoarele intervenții: În ședința din 27 februarie 1871, deputatul român Eugeniu Mocioni a prezentat dietei o „rugare" a locuitorilor din comuna Sînnicolaul Mare, în care cereau ca Dieta să intervină pentru ca „Francea să nu fie dărăbuită". În ședința din 28 februarie 1871 au înaintat „rugări în favorul Franciei" deputații români Sigismund Borlea și Iosif Hodoșiu, din partea mai multor comune din comitatul Zarandului. În ședința din 1 martie 1871 înaintează alte „rugări în favorul Franciei" deputatul român Sigismund Borlea, din partea mai multor comune din comitatul Zarandului, și deputatul român Alexandru Mocioni, din partea locuitorilor din comuna Belotinț. În ședința din 2 martie 1871, deputatul român Vicențiu Babeș a prezentat Dietei mai multe „rugări" de natura aceasta. În ședința din 3 martie 1871 astfel de „petiționi în favorul Franciei" a prezentat deputatul român Sigismund Borlea din partea comunelor Chișoda și Buziaș (Banat), iar deputatul român Alexandru Mocioni, tot din Banat, a declarat: „Cu toate că bunele intenționi ale petiționilor sînt acum întrecute de faptele date, îmi împlinesc cu plăcere datorința de a prezenta rugarea comunelor Beba și Șistorovăț pentru că pe calea aceasta se dă ocaziune compatrioților mei români, deși în mod slab, să-și exprime caldele simpatii pe care le au față de Francia și să-și dee exprimare nemulțumirii față de politica noastră externă de pînă acuma". În ședința din 6 martie 1871, deputatul român Vicențiu Babeș depune „rugarea" comunei Cebza, din Banat, în favorul Franciei, iar la 8 martie 1871, o nouă „rugare", subscrisă — ceea ce e semnificativ — de locuitorii români, sîrbi și germani din Cenadul Sîrbesc. La 9 martie 1871, Vicențiu Babeș și Alexandru Mocioni depun pe masa Dietei mai multe astfel de petiții, pentru ca, la 10 martie 1871, Babeș să prezinte o nouă „rugare" semnată de locuitorii din comuna Curtici, comitatul Aradului. Toate aceste memorii și intervenții dovedesc că era vorba de o acțiune de masă. Desigur că aceste intervenții românești pe lîngă Austria — aliata Prusiei — nu și-au atins în întregime scopul, dar au arătat conducătorilor Europei de atunci că românii din Transilvania și Banat sînt solidari cu poporul francez.

Octavian METEA
Timișoara

BARTHOU LA BUCUREȘTI

În legătură cu articolul intitulat „Afinități" („Lumea" nr. 19), prin care Wladimir d'Ormesson a vrut să aducă un omagiu afectuos României și virtuților românești, îmi îngădui să arăt că, pînă în 1937, deci timp de 19 ani, în forurile internaționale s-a luptat cu perseverență pentru stabilirea unei formule de securitate, capabilă de a fi adoptată ca temelie a păcii mondiale. Influența lui Nicolae Titulescu se vedea în toate eforturile pentru a garanta mai bine securitatea generală pe baza tratatelor în vigoare și pentru a organiza, practic, pacea, iar colaborarea sa, în cel mai bun spirit, cu diplomația franceză a fost constantă. La 19 iunie 1934, Louis Barthou a venit la București. Barthou era scriitor, conferențiar, academician, om de stat — admirabilă sinteză a intelectualității și patriotismului, punînd în slujba păcii și a intangibilității hotarelor naționale o rîvnă și o prevedere egală aceleia pe care o pusese altădată, pentru a asigura victoria. Primirea care s-a făcut solului Franței a depășit multe alte manifestații de acest gen. Imponderabilele politici internaționale au făcut însă ca omenirea să asiste la evenimente ce păreau imposibile chiar celor mai inițiați. Ea avea să sîngereze din cauza slăbiciunii unora și din ambiția nebunească a altora. Să sperăm că — în sfîrșit — lumea va fi învățat că din istorie se poate învăța mult, chiar foarte mult...

George BUDIȘTEANU
București

A. Antonovici, Ploiești: 1) În nr. 13/1968 am relatat conținutul raportului experților O.N.U. în problema dezarmării nucleare. Nu intenționăm să revenim publicînd textul integral. 2) Articolul „Anschlussul și implicațiile sale" din nr. 12/1968 nu are continuare. Anexarea Austriei de către Germania nazistă a reprezentat primul dintre actele de agresiune împotriva unor state independente, acte ce aveau să ducă în cele din urmă la dezlănțuirea celui de-al doilea război mondial. Următoarea victimă a fost, după cum desigur știți, Cehoslovacia.

I. C. Popescu, Arad: Opinia publică internațională urmărește cu atenție în aceste zile convorbirile dintre reprezentanții R.D. Vietnam și cei ai Statelor Unite care se desfășoară la Paris, sperînd că ele vor duce, în cele din urmă, la realizarea păcii în Vietnam. Nu se pune problema unor noi inițiative diplomatice în momentul de față.

Prof. dr. docent Mihail Kernbach, Iași: Ne bucură interesul pe care vi l-a suscitat noua noastră rubrică „Sinteze" și aprecierea dv. că „sintezele științifice, elaborate de oameni competenți au o foarte mare valoare informativă". Pentru moment, însă, tema propusă de dv. nu intră în vederile noastre.

S. Dumitru, Cluj: Informația științifică din „Lumea" — în special cea inclusă în rubrica „Cronica secundară" — se adresează nu cercetătorilor, ci publicului larg. Ca atare, ea nu este și nu poate fi nici pe viitor însoțită, așa cum cereți dv., de referințe bibliografice trimițînd la reviste sau volume de specialitate.

George Bogasiu, Mizil: 1) Confederația Elvețiană își alege în fiecare an un nou președinte. 2) Nici unul dintre cele două state germane nu este membru al Organizației Națiunilor Unite.

Emanuel Motea, Craiova: 1) Despre proveniența averii familiei Kennedy puteți citi în fragmentele din cartea „Istoria unei dinastii", publicate recent în „Lumea". 2) Datele solicitate de dv. în legătură cu președintele Franței, Charles de Gaulle, și cu ministrul de externe, Couve de Murville, au fost incluse în biografiile lor, apărute la rubrica „Profil".

Octav Buia, Petroșani, dr. Ion Șerban, Blaj, Traian Comănescu, Ploiești, Gratian C. Mărcuș, Zalău: Problema a fost, după cum ați văzut, clarificată în nr. 17/1968.

Aurel Cojocaru, Turnu Măgurele: Vă mulțumim pentru completările trimise. Lipsa de spațiu ne obligă însă să nu mai revenim asupra problemelor la care se referă.

Nicolae Bălăceanu, București, Ion Rădoiaș, Bușteni, Vasile Anghel, București: Problemele care vă preocupă nu sînt de competența revistei noastre.

Ion Golea, comuna Bălcești, județul Vîlcea: 1) După cum s-a precizat în repetate rînduri, atît în cadrul unor articole cît și la „Poșta redacției", convențiile partidelor democrat și republican, care vor avea loc în luna august, vor desemna, fiecare, pe candidatul partidului respectiv în alegerile prezidențiale. 2) În ceea ce privește problema Pieței comune, aveți dreptate dv., nu colegii care v-au contrazis.

lumea

săptămînal de politică externă editat de
Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România
Redactor-șef Ion Cârje

Redacția și administrația: București, Piața Scînteii 1
Telefon 17.60.10. Internațional 18.50.05. și 18.53.55
Telex 197

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

Garnitura de hol

NORMA

Garnitura de hol NORMA, suplă, elegantă, modernă, este un produs superior pe care îl recomandăm atenției dumneavoastră.

Creație a Întreprinderilor MINISTERULUI ECONOMIEI FORESTIERE, avînd o construcție simplă și dimensiuni convenabile, garnitura de hol NORMA îndeplinește toate condițiile unui produs superior.

Preț de vînzare: CANAPEA EXTENSIBILĂ 1 951
FOTOLII 1 200 (2 buc)
MĂSUȚA 258 lei

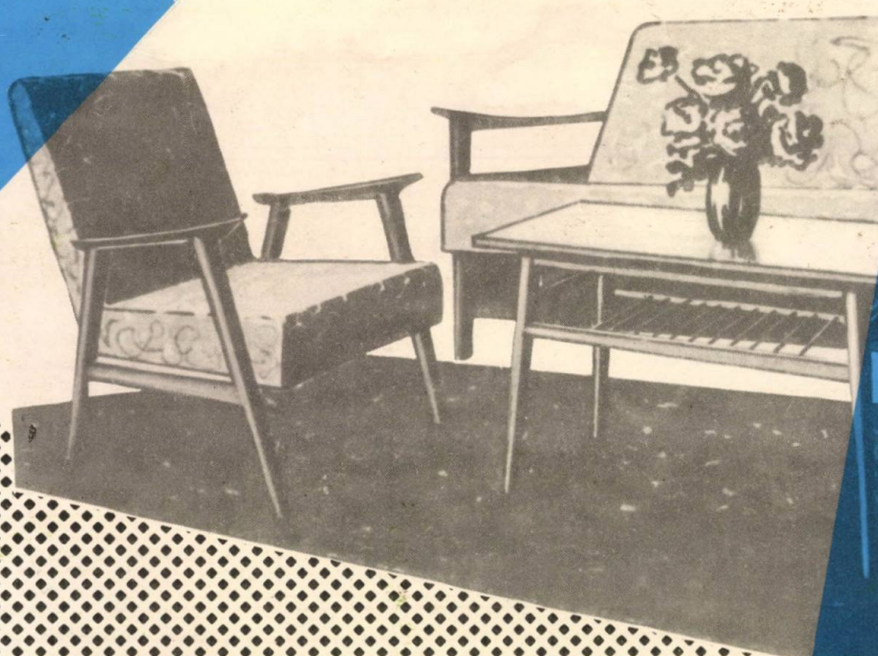

suplă
elegantă
modernă

MIA

bucuria lor!

noile prăjituri „Rumba" şi „Turist"

Lei 2

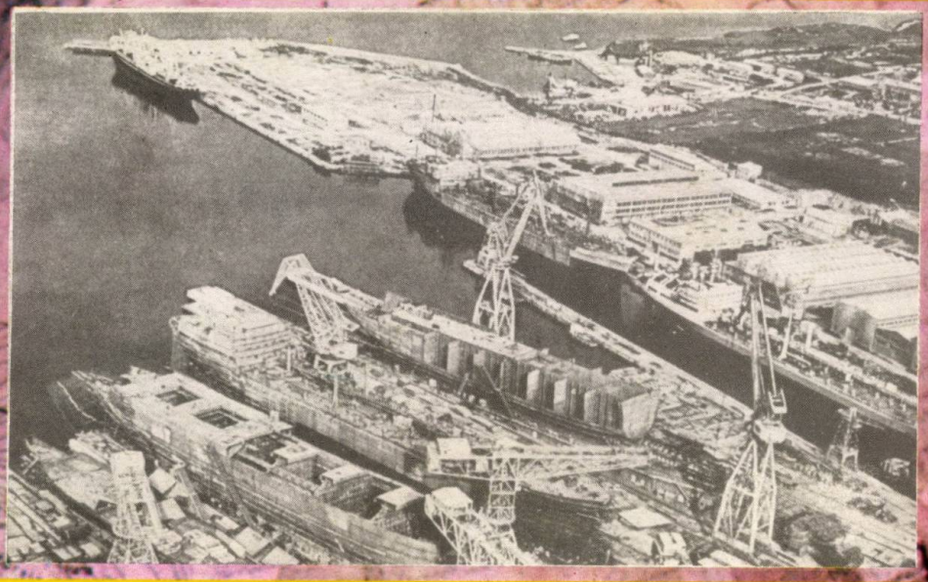

reportaj pe glob

IMAGINI IUGOSLAVE

ITALIA semnificaţia scrutinului

O zi în TRAFALGAR SQUARE

„Cei şapte" din Chicago

22
joi, 23 mai 1968

lumea

Din actualitatea internațională

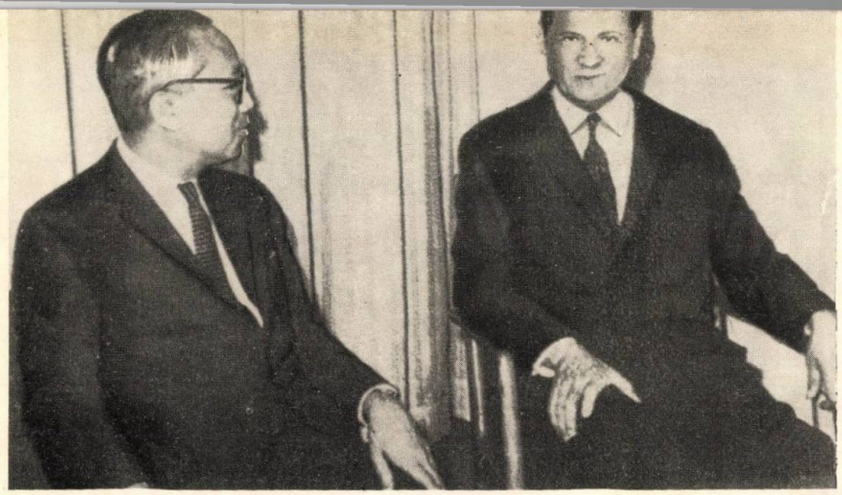

NEW YORK. Întrevedere între U Thant, secretarul general al O.N.U., și Gunnar Jarring, mediatorul O.N.U. în Orientul Mijlociu.

MOSCOVA. Sosit într-o vizită oficială în Uniunea Sovietică, președintele Austriei, Franz Jonas, este întîmpinat de Nikolai Podgornîi, președintele Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S.

PARIS. Ziariștii și fotoreporterii în fața clădirii din Avenue Kléber, unde au loc convorbirile între reprezentanții R. D. Vietnam și ai S.U.A.

ROMA. Despuierea scrutinului la un centru de votare, după cele două zile de alegeri parlamentare.

lumea

Nr. 22 (239) 23 MAI 1968

sumar

2 SĂPTĂMÎNA în telegrame

ARTICOLE ŞI CORESPONDENŢE

4 Contribuţie la opera internaţională de cooperare şi destindere. *Ion Cârje*
8 Semnificaţia scrutinului din Italia. *Radu Vasiliu*
10 *Corespondenţe din Paris de la Florica Şelmaru*
— Grevele şi moţiunea de cenzură
— În a doua săptămînă a convorbirilor.
12 Statele Unite trebuie să înceteze în mod necondiţionat bombardamentele asupra R. D. Vietnam
18 *Corespondenţă din Londra.* O zi în Trafalgar Square. *George Serafin*
20 *Corespondenţă din Hamburg.* Împotriva „legislaţiei excepţionale". *Ion Manea*
23 Fenomenul „hippies" în pragul amurgului. *H. Dona*

SINTEZE

6 România în circuitul economic mondial. *Gheorghe Rădulescu*

INTERVIURI

9 LEIF GRANLI
15 COSTIN MURGESCU
21 CHRISTIAN BARNARD

REPORTAJ PE GLOB

16 Preocupări iugoslave. *Felicia Antip*

SERIAL

25 Istoria bombei atomice (12)

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

27—31 International Herald Tribune, The Guardian, The Economist, Jeune Afrique, Novoe Vremia, The New York Times

PROFIL

31 Poul Hartling, ministrul afacerilor externe al Danemarcei

POŞTA REDACŢIEI (32)

În acest număr

GHEORGHE RĂDULESCU
vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri
ROMÂNIA IN CIRCUITUL ECONOMIC MONDIAL

pag. 6

DUPĂ VIZITA PREŞEDINTELUI DE GAULLE

pag. 4

De la trimisul nostru la Paris

A DOUA SĂPTĂMÎNĂ A CONVORBIRILOR DIN AVENUE KLÉBER

pag. 11

De la trimisul nostru la Londra

TRAFALGAR SQUARE

pag. 18

În exclusivitate pentru „Lumea"
interviu cu prof. CHRISTIAN BARNARD

pag. 21

FENOMENUL „HIPPIES" ŞI DECLINUL SĂU

pag. 23

PE COPERTĂ : *şantierele navale din Split (reportajul în pag. 16)*

săptămîna

în telegrame

new york

ACTIVITATE MULTILATERALĂ LA O.N.U.

Dezbaterile din Comitetul Politic al Adunării Generale pe marginea proiectului tratatului de neproliferare, introdus de U.R.S.S. și S.U.A., și a propunerilor de îmbunătățire a acestui text, făcute de alte state, au cunoscut un ritm accelerat în ultima săptămînă. Numeroase delegații au subliniat necesitatea elaborării unui tratat care să reprezinte un pas real pe calea dezarmării nucleare, a diminuării pericolului războiului nuclear, să confere tuturor statelor garanția că securitatea lor va fi mai trainică și că vor putea beneficia de realizările pașnice ale atomului. Între altele, reprezentanții Afganistanului și Irakului au cerut ca rezoluția propusă de puterile nucleare în domeniul garanțiilor să fie înlocuită prin garanții mai sigure care să aibă un caracter cu adevărat internațional. Delegații Tanzaniei și Mexicului s-au referit în intervențiile lor la acele prevederi din proiect legate de folosirea energiei nucleare în scopuri pașnice. Luni, a luat cuvîntul reprezentantul sovietic, care a reafirmat poziția U.R.S.S. în problema tratatului de neproliferare, declarîndu-se împotriva propunerilor privind amînarea adoptării unei hotărîri pînă după conferința statelor nenucleare.

După luni de zile de peregrinări constante între capitalele R.A.U., Iordaniei și Izraelului, reprezentantul oficial al secretarului general al O.N.U. în Orientul Apropiat, Gunnar Jarring, a sosit miercurea trecută la New York pentru a raporta lui U Thant asupra misiunii sale și a continua consultările cu reprezentanții la O.N.U. ai Izraelului și țărilor arabe. (După cum se știe, Jarring a obținut acceptarea din partea celor trei părți interesate a rezoluției Consiliului de Securitate din noiembrie 1967, care i-a acordat actualul mandat). Nu se știe încă dacă actualele convorbiri vor duce la tratativele „indirecte" despre care se afirmă în cercurile O.N.U. că se vor desfășura la sediul organizației sub auspiciile lui Jarring.

Tot în legătură cu problema Orientului Apropiat, zilele acestea au fost marcate de două fapte semnificative: prezentarea în Consiliul de Securitate a proiectului de rezoluție senegalo-pakistanez în care se cere Izraelului să renunțe la planurile de anexare a sectorului iordanian al Ierusalimului și expunerea de către președintele Tunisiei, Habib Burghiba, în cadrul Adunării Generale, a unui plan de pace care preconizează, sub auspiciile O.N.U., evacuarea trupelor izraeliene din teritoriile arabe și, în același timp, recunoașterea statului Izrael de către țările arabe.

washington

ÎNCĂ UN SUCCES PENTRU ROBERT KENNEDY

După cei din statul Indiana, electorii democrați din Nebraska l-au preferat și ei pe Robert Kennedy (care a obținut 51 la sută din sufragii, față de 31 la sută ale senatorului McCarthy și 10 la sută ale vicepreședintelui Humphrey). Acest succes este de bun augur pentru senatorul statului New York în vederea viitoarelor alegeri primare din Oregon și California. În timp ce se anunțau rezultatele alegerilor din Nebraska, Robert Kennedy lansa un apel de colaborare lui McCarthy. Senatorul statului Minnesota a refuzat însă propunerea, anunțînd că se va prezenta la alegerile preliminare din Oregon și California. Succesul din Nebraska, sublinia Robert Kennedy, demonstrează că democrații sînt nemulțumiți de actuala politică a Administrației. Senatorul a lăsat să se înțeleagă că în viitor el îl consideră pe vicepreședintele Humphrey drept adevăratul său adversar pentru investitura democrată.

O. S. A. ARE UN NOU SECRETAR GENERAL

„Organizația Statelor Americane trebuie să-și modifice complet orientarea pentru a fi în măsură să-și exercite autoritatea în domeniul relațiilor interamericane" — a declarat Galo Plaza Lasso, fost președinte al Ecuadorului, noul secretar general al O.S.A., la o reuniune extraordinară a Consiliului organizației consacrată instalării sale.

Galo Plaza, care succede diplomatului uruguayan José Mora și a cărui alegere a fost lungă și dificilă (a durat peste trei luni de zile), a promis că „nu va accepta instrucțiuni din partea nici unui guvern sau autorități în afara organismelor competente ale O.S.A.". Noul secretar general a preconizat înlăturarea sistemului de „ajutor" bilateral acordat de S.U.A. diferitelor țări latino-americane, exprimîndu-și părerea că ajutorul ar trebui să fie furnizat de agenții internaționale. Plaza, care a evitat să critice situația existentă în cadrul O.S.A. sau să anunțe inovații globale, declarase în septembrie trecut că nu va accepta postul de secretar general decît numai dacă va putea juca, în cadrul ei, un rol „dinamic în loc să fie a cincea roată la o căruță birocratică".

La Ciudad de Panama, tensiunea politică provocată de recentele alegeri prezidențiale s-a soldat cu ciocniri sîngeroase între sprijinitorii celor doi candidați, Samudio și Arias.

bonn

O VIZITĂ SOLDATĂ CU UN REFUZ

Esența tratativelor dintre cancelarul Kiesinger și primul ministru danez, Hilmar Baunsgaard, care a efectuat o vizită oficială de două zile la Bonn, a constituit-o cererea Danemarcei de a intra în Piața comună. Cererea nu a primit un răspuns favorabil. „Mă întorc acasă cu cea mai mare parte a grijilor de care speram să scap în timpul tratativelor", a declarat Baunsgaard, la o conferință de presă ținută la sfîrșitul vizitei. Acesta conta să obțină din partea cancelarului Kiesinger un angajament ferm că R.F.G. va sprijini fără rezerve cererea Danemarcei — făcută încă acum un an de zile — de a intra în comunitatea economică vest-europeană. Bonnul s-a pronunțat doar pentru întîlniri mai dese între cele două părți, în timpul cărora să se abordeze mai detaliat cererea daneză. În timp ce unii membri ai C.E.E. resping de la început și fără echivoc aderarea deplină a Danemarcei la Piața comună, temîndu-se de concurența agriculturii acesteia, alții, ca de pildă Italia, întîmpină favorabil cererea. (Acordul italienilor este determinat de speranța sporirii exporturilor de citrice și vinuri italiene pe piața daneză). Se emit păreri că, după vizita infructuoasă de la Bonn, Danemarca va căuta acum sprijin în alte capitale ale Pieței comune: Haga, Roma, Luxemburg. Este însă greu de presupus — remarcă observatorii — că principalii parteneri ai C.E.E. vor ceda în fața unor eventuale presiuni pentru primirea Danemarcei.

saigon

SCHIMBARE DE PERSONAJE

Schimbările intervenite în componența guvernului saigonez sînt o nouă reflectare a luptei acerbe pentru putere între diversele fracțiuni ale regimului marionetă, luptă care rămîne la fel de acută și după preluarea postului de prim-ministru de către Tran Van Huong — apreciază observatorii. După cum se știe, acesta a acceptat propunerea președintelui Thieu de a forma noul guvern, după prezentarea demisiei cabinetului Nguyen Van Loc. De mai multe luni de zile, în fapt la scurtă vreme după numirea sa (acum 6 luni), se răspîndiseră zvonuri cu privire la schimbarea premierului Van Loc. Fostului prim-ministru i se reproșa incapacitatea de a acționa în ultima perioadă, cînd forțele patriotice au declanșat atacuri împotriva trupelor americano-saigoneze. Deși vicepreședintele Ky și unii generali nu sînt total satisfăcuți de alegerea lui Tran Van Huong — rivalul lui Thieu în alegerile prezidențiale din 1967 — ei au acceptat totuși hotărîrea președintelui saigonez.

La Tokio se desfăşoară în aceste zile tradiţionala „sărbătoare a verii"

Recenta schimbare de personaje de la Saigon — subliniază observatorii politici — nu va fi în măsură să schimbe situaţia din Vietnamul de sud şi nu va duce la creşterea eficacităţii în faţa acţiunilor Frontului Naţional de Eliberare.

lagos

SPERANŢE DE PACE, DAR...

Convorbirile preliminare dintre reprezentanţii Nigeriei şi ai provinciei secesioniste Biafra s-au incheiat cu un acord privind data începerii tratativelor de pace. Ele se vor desfăşura la Kampala (Uganda), începînd cu data de 23 mai, anunţă un comunicat oficial publicat la Londra de secretariatul general al Commonwealthului. S-a stabilit şi ordinea de zi a viitoarelor negocieri : preşedinţia reuniunii, prezenţa observatorilor străini în zonele de luptă, condiţiile încetării ostilităţilor şi măsurile susceptibile să ducă la o reglementare durabilă. Acordul intervine ca urmare a convorbirilor secrete începute la 6 mai în capitala londoneză, sub egida lui Arnold Smith, secretar general al Commonwealthului.

Pe plan diplomatic, se anunţă că Nigeria a rupt relaţiile diplomatice cu Coasta de Fildeş ca răspuns la faptul că guvernul de la Abidjan a recunoscut „Republica Biafra". Provincia secesionistă fusese deja recunoscută de Tanzania, Gabon şi Zambia, dar Coasta de Fildeş este prima ţară, avînd o ambasadă la Lagos, care a rupt relaţiile cu autorităţile federale. „Pe teren" luptele continuă : trupele nigeriene au ocupat vineri oraşul Port-Harcourt, unul din principalele puncte de sprijin ale secesioniştilor biafrezi. Aceasta pare să întărească poziţia guvernului federal la convorbirile de pace — sînt de părere observatorii — deşi colonelul Ojukwu a afirmat, într-o cuvîntare radiodifuzată, că „nu poate exista pace atîta timp cît trupele nigeriene rămîn pe teritoriul biafrez". Enumerînd principiile care vor ghida delegaţia biafreză la tratativele de la Kampala, el a declarat că Biafra va accepta organizarea unui plebiscit în regiunile minorităţilor tribale.

bruxelles

SPRE O SOLUŢIE BIPARTIDĂ ?

După cele o sută de zile de criză guvernamentală, după reuniuni confidenţiale şi publice ale diferitelor partide, după comunicate şi declaraţii succesive, situaţia începe să se contureze cu mai multă claritate — cel puţin după părerea unor observatori politici. Ultimele zile au fost marcate de începerea tratativelor dintre cele două partide tradiţionale — Partidul social-creştin şi Partidul socialist — care să ducă la formarea unui guvern bipartid. Se apreciază că operaţiunea va fi destul de dificilă, dată fiind existenţa unor puncte divergente în programele celor două partide, privind schiţa de program pentru ansamblul problemelor comunitare şi de modernizare a statului.

Aripa flamandă a P.S.C. continuă să reclame o largă autonomie culturală. Potrivit părerii lui Vanden Boeynants, autonomia va permite desemnarea unui ministru al culturii neerlandeze şi a unui ministru flamand al educaţiei naţionale, sciziunea completă în departamentul educaţiei şi stabilirea a două bugete distincte. În cazul în care proiectul va fi acceptat, senatorii celor două comunităţi lingvistice vor avea posibilitatea să ia hotărîri, împreună cu miniştrii flamanzi însărcinaţi cu problemele culturale şi lingvistice din cele două regiuni. Pentru socialişti, problema cea mai importantă se situează în sectorul economic. Vanden Boeynants nu subapreciază importanţa descentralizării : guvernul va răspunde de preocupările comunitare, fără a afecta unitatea de concepţie şi execuţie a fiecărei regiuni în parte. În ce priveşte problema lingvistică, socialiştii ar prefera s-o încredinţeze unei comisii parlamentare care să elaboreze soluţiile de ansamblu.

capetown

MAREA FINANŢĂ FAŢĂ CU AURUL SUD-AFRICAN

Ministrul de finanţe al Republicii Sud-Africane, N. Diederichs, a apreciat „drepturile speciale de tragere", înfiinţate — după cum se ştie — prin acordurile de la Stockholm şi destinate să înlocuiască aurul din rezervele băncilor centrale occidentale, ca nefiind o soluţie a rezolvării crizei sistemului monetar internaţional. „Hîrtia aur (care va sta la baza drepturilor speciale de tragere — n.n.) are tot atîta valoare cît un diamant făcut din sticlă", a precizat el. Această declaraţie era făcută în aceeaşi zi în care S.U.A. şi Marea Britanie, direct interesate în adoptarea acordurilor de la Stockholm, le ratificau la nivel guvernamental. Situaţia reflectă divergenţele existente între poziţia ţărilor occidentale semnatare (implicit a băncilor centrale) şi cea a R.S.A., cea mai mare producătoare de aur a lumii capitaliste. Republica Sud-Africană a oprit încă din luna trecută orice vînzare de aur pe piaţa mondială, determinînd astfel creşterea cursului aurului pe piaţa liberă la peste 40 de dolari uncia şi accentuînd discrepanţa dintre acesta şi cursul menţinut artificial pe piaţa oficială (35 de dolari uncia). Băncile centrale au trecut la contramăsuri, anunţînd că refuză să cumpere aur nou extras din R.S.A. Rămîne de văzut în ce măsură „marea finanţă" va reuşi să-şi impună condiţiile.

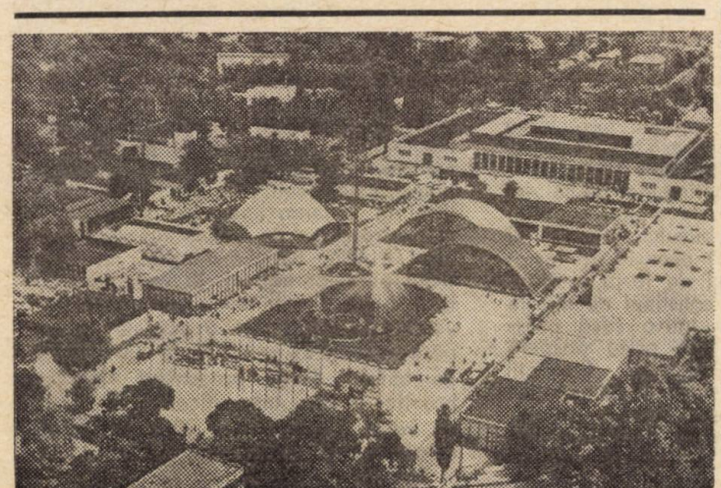

Budapesta. O imagine de ansamblu a Tîrgului internaţional deschis recent în capitala Ungariei.

La 27 mai se împlinesc 49 de ani de la proclamarea independenţei Afganistanului. Fotografia înfăţişează un aspect din centrul capitalei, Kabul

CONTRIBUȚIE LA OPERA INTERNAȚIONALĂ DE COOPERARE ȘI DESTINDERE

La Combinatul chimic Craiova

Prima vizită în România a unui șef de stat francez ar fi, prin ea însăși, revelatorie pentru evoluția pozitivă a relațiilor dintre România și Franța. Raportată însă la complexul de factori în care ea s-a desfășurat, vizita capătă semnificații particulare, reliefate în toate manifestările ei, evidențiate de desfășurarea întregului ei program. Raporturi clădite pe un fundament istoric trainic, de îndelungă tradiție. O conlucrare activă, permanentă, schimb viu de valori materiale și spirituale într-un cadru de stimă și prețuire reciprocă. Raporturi solide, multilaterale, care acumulează cu fiecare an noi elemente pozitive, între două țări independente, stăpîne pe destinele lor, decise să-și consacre energiile idealurilor majore ale contemporaneității — pacea și securitatea omenirii. Vizita unui eminent om de stat într-o țară care-și afirmă cu tot mai multă vigoare personalitatea ei în concertul națiunilor. O situație internațională complexă, care reclamă contribuția tuturor statelor, mari și mici, la edificarea unor raporturi normale între națiuni, bazate pe cunoaștere reciprocă, încredere și cooperare sinceră, la a căror făurire contactele între conducătorii de state aduc o contribuție de netăgăduit.

Dialogul româno-francez la nivelul cel mai înalt se adaugă unor dialoguri multiple devenite frecvente atît în Europa cît și în întreaga lume. Vizita generalului de Gaulle se înscrie, astfel, în sensul unei duble continuități : continuitatea bunelor relații dintre Franța și România, făurite și dezvoltate pe o mare și îndelungă stimă și simpatie reciprocă, continuitatea raporturilor intereuropene, stimulate de contacte la nivelul cel mai înalt.

Importanța dialogului româno-francez în acest context politic era, astfel, previzibilă. O ilustrare a interesului manifestat de opinia publică din România, din Franța, de opinia publică din alte țări, a constituit-o prezența în anturajul vizitei a aproape 200 de ziariști români și străini, barometru sensibil la climatul vizitei, înregistrînd cordialitatea și căldura, entuziasmul și simpatia care au marcat climatul întîlnirilor dintre distinșii oaspeți francezi și gazdele române. Făcînd parte din această „gardă de lucru a vizitei", am avut prilejul de a asculta aprecieri elogioase la adresa ei. Majoritatea confraților și-au exprimat aprecierea pentru atmosfera călduroasă în care populația din București, Dolj, Olt, Argeș, Dîmbovița și Prahova a întîmpinat pe cei doi șefi de stat. Dincolo de elanul spontan și comunicativ al publicului, ziariștii își exprimau părerea că această atmosferă degaja sentimentul de forță și siguranță al unui popor conștient de marile sale realizări, stăpîn într-o casă prosperă și mîndră în care orice oaspete are ce vedea și admira. Oaspeții francezi au putut, astfel, cunoaște nemijlocit viața poporului nostru, munca sa entuziastă pentru edificarea unei vieți tot mai bune, pentru ridicarea patriei pe noi culmi de progres și civilizație, sentimentele sale de respect pentru celelalte popoare ale lumii.

Bilanțul convorbirilor oficiale, al întregii vizite, a fost apreciat de cei doi șefi de stat ca deosebit de fructuos pentru prietenia româno-franceză, pentru dezvoltarea cooperării în viitor, pentru cauza securității și păcii în Europa și în lumea întreagă. Documentul final al vizitei — Declarația româno-franceză — consemnează satisfacția celor două părți pentru stadiul relațiilor multilaterale dintre România și Franța și pune în evidență noi perspective de dezvoltare a acestor relații în toate domeniile de interes comun. În ultimii ani, au sporit continuu și s-au diversificat schimburile economice. S-au înregistrat rezultate notabile în domeniul relațiilor culturale și tehnico-științifice, stimulate de o fructuoasă și îndelungată tradiție de conlucrare între oamenii de cultură și știință români și francezi. S-a evidențiat că nivelul industriei și tehnicii franceze, potențialul economic în plin avînt al României socialiste, dorința de cooperare activă dintre cele două țări oferă noi posibilități în vederea sporirii colaborării româno-franceze pe tărîm economic, cultural-artistic, tehnico-științific, în beneficiul ambelor națiuni. În vederea facilitării acestor schimburi active s-a convenit să fie instituită o comisie de cooperare româno-franceză la nivel guvernamental. S-au preconizat mijloace practice pentru intensificarea schimbului de valori de civilizație și cultură dintre cele două țări.

Așa cum s-a subliniat în cursul vizitei, colaborarea româno-franceză poate atinge trepte superioare, manifestîndu-se viguros și în domeniul soluționării problemelor majore ale contemporaneității, al eforturilor pentru așezarea

raporturilor intereuropene pe baze trainice și viabile.

Examinarea problemelor internaționale de către cei doi șefi de stat a relevat faptul că România și Franța pot aduce o contribuție însemnată la destinderea internațională, la dezvoltarea cooperării, încrederii și prieteniei dintre popoarele Europei, dintre popoarele întregii lumi. România pune în centrul politicii sale externe colaborarea frățească, prietenia și alianța cu toate țările socialiste ; în același timp, ea promovează cooperarea cu toate statele lumii, indiferent de regimul lor politico-social, pe baza principiilor independenței, suveranității naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne. Declarația româno-franceză subliniază că raporturile normale între state pot fi cultivate numai pe baza acestor principii, pe stabilirea de relații amicale cu toate țările, dezvoltarea schimburilor și a cooperării internaționale, menținerea sau restabilirea păcii în întreaga lume. Cei doi șefi de stat sînt convinși că numai respectarea acestor principii asigură condițiile necesare pentru ca fiecare țară, oricare ar fi ea, să poată contribui la progresul material și la înflorirea spirituală a națiunilor, la apărarea păcii și la dezvoltarea spiritului de înțelegere și cooperare între state. Numeroși ziariști străini mi-au împărtășit aprecierile lor asupra însemnătății consensului româno-francez în sublinierea viabilității principiilor raporturilor între state, adăugînd că valabilitatea lor este pe deplin confirmată chiar de relațiile dintre Franța și România, state deosebite atît ca mărime cît și ca regim politico-social, dar animate de dorința de a-și conjuga eforturile la opera de destindere și progres.

În bilanțul pozitiv al vizitei președintelui de Gaulle în România se includ și punctele de vedere comune exprimate de cei doi șefi de stat în abordarea unor probleme majore ale vieții internaționale, în prim plan situîndu-se, cum este și firesc, problema asigurării securității pe continentul european, problema Vietnamului, situația din Orientul Apropiat — cărora România și Franța le acordă o însemnătate majoră.

„Condiția principală pentru asigurarea unei adevărate atmosfere de pace și securitate în Europa — subliniază președintele Consiliului de Stat al României, Nicolae Ceaușescu — este stabilirea unor relații de încredere și cooperare între toate statele continentului, întărirea încrederii între popoare, colaborarea lor în toate domeniile lor de activitate. Ca țară socialistă, România dezvoltă colaborarea, prietenia și alianța cu Uniunea Sovietică — care joacă un rol remarcabil în arena mondială, în apărarea păcii și securității — cu țările socialiste vecine, cu toate țările socialiste, acționînd împreună cu acestea în spiritul aspirațiilor de libertate și progres ale tuturor popoarelor".

Crearea unei reale securități pe continentul european impune înțelegerea și acceptarea schimbărilor intervenite în istoria postbelică a Europei, a realităților create ca urmare a celui de-al doilea război mondial, asigurarea inviolabilității frontierelor stabilite după ultimul război mondial, inclusiv recunoașterea granitei Oder-Neisse, recunoașterea existenței celor două state germane și, implicit, cultivarea unor relații normale cu acestea. Crearea unor raporturi normale între națiunile europene reclamă, în același timp, lichidarea situației anacronice a divizării Europei în blocuri militare, retragerea trupelor străine de pe teritoriile altor țări, lichidarea bazelor militare de pe teritorii străine, promovarea unor măsuri eficiente în vederea dezarmării, a lichidării pericolului termonuclear. Recrudescența forțelor neonaziste și revanșarde, care tind să se impună din nou în viața politică, reclamă eforturile conjugate ale tuturor țărilor europene, spre a fi frînate la timp cercurile care amenință securitatea continentului nostru.

Dezvoltarea colaborării politice, economice, cultural-științifice creează condiții pentru asigurarea unei păci durabile pe continentul european, ceea ce corespunde intereselor vitale ale tuturor națiunilor europene, asigură condiții pentru intensificarea progresului lor material și spiritual, înrîurind astfel în mod pozitiv ansamblul relațiilor internaționale, lupta popoarelor pentru pace și progres din întreaga lume.

Relevînd evoluția pozitivă a proceselor politice europene, în sensul destinderii și cooperării între națiuni, cei doi șefi de stat au subliniat „contribuția importantă pe care România și Franța o aduc la această evoluție esențială pentru viitorul Europei și au afirmat voința de a conlucra în această direcție, conformă vocației și tradițiilor celor două popoare".

Abordînd situația din Vietnam, cei doi șefi de stat, exprimîndu-și îngrijorarea față de continuarea războiului, și-au declarat satisfacția cu privire la începerea convorbirilor dintre reprezentanții R.D. Vietnam și ai S.U.A., la Paris. A fost exprimată speranța că aceste convorbiri vor duce la încetarea necondiționată a bombardamentelor asupra Republicii Democrate Vietnam, a tuturor actelor de război săvîrșite de Statele Unite împotriva poporului vietnamez, la restabilirea păcii pe baza acordurilor de la Geneva din 1954, la respectarea strictă a dreptului inalienabil al poporului vietnamez de a-și hotărî singur soarta.

În legătură cu evoluția situației din Orientul Apropiat, cele două părți și-au exprimat îngrijorarea față de pericolele pe care le comportă prelungirea stării actuale, de natură să cumuleze elemente de încordare, și au subliniat necesitatea aplicării riguroase și urgente a rezoluției Consiliului de Securitate în vederea soluționării pașnice și durabile a problemelor care confruntă această zonă. În prezent, un imperativ esențial pentru crearea condițiilor necesare reglementării problemelor conflictuale îl constituie retragerea trupelor izraeliene de pe teritoriile ocupate, respectarea dreptului fiecărui stat din această regiune la existență liberă și dezvoltare nestînjenită.

Eveniment de seamă în evoluția tradiționalelor relații româno-franceze, vizita generalului de Gaulle în România se înscrie ca o nouă contribuție stimulatoare la dezvoltarea raporturilor multilaterale dintre Franța și România, la opera internațională de cooperare și destindere.

Ion CÂRJE

reflector

VOTUL „CRUCIAL"

Deși din punct de vedere tehnic votul din Camera Comunelor pentru adoptarea proiectului de lege guvernamental cu privire la prețuri și salarii nu urma să constituie un vot de încredere în guvern, el era considerat la Londra de o importanță „crucială" pentru guvernul laburist. Acest proiect de lege — care stabilește limitele salariilor, ca și cele ale prețurilor, chiriilor, pensiilor, rentelor și altor venituri — reprezintă factorul-cheie al programului pe termen lung cu ajutorul căruia premierul Harold Wilson încearcă să oprească tendințele inflaționiste și să redreseze situația economică a Angliei. În cele din urmă, marți seara, Camera Comunelor a adoptat — în a doua lectură — proiectul de lege cu 290 de voturi contra 255, deci numai cu o majoritate foarte strînsă de 35 de voturi (majoritatea laburistă este în mod obișnuit de 72 de voturi). Conservatorii și liberalii au votat împotriva guvernului, în timp ce mai mulți deputați laburiști, reprezentînd sindicatele, s-au abținut. Cu toate acestea, observatorii apreciază că majoritatea de 35 de voturi obținută de Wilson este suficientă pentru a-i permite să aplice politica sa economică.

Rezumînd dezbaterile din Camera Comunelor, Roy Hattersley, secretar parlamentar pentru problemele muncii și productivității, a declarat că nu poate să promită că guvernul nu va recurge la o lege asemănătoare în momentul în care va expira legea prezentă. El a subliniat în același timp că, în concepția guvernului, politica prețurilor și a veniturilor nu poate căpăta deplina sa semnificație fără cooperarea activă a sindicatelor. În sfîrșit, a indicat că creșterea medie a prețurilor pentru următoarele 12 luni ar trebui să fie de 5 la sută, în timp ce salariile vor trebui să rămînă cu puțin inferioare.

O NUMĂRĂTOARE LENTĂ

Niciodată voturile nu au fost mai încet numărate în Panama. În trecut, rezultatul se cunoștea la numai cîteva ore după scrutin. De data aceasta, deși alegerile prezidențiale au avut loc la 12 mai, „tribunalul electoral național" nu a anunțat cîștigătorul definitiv. Au fost publicate doar unele rezultate parțiale potrivit cărora opoziția s-ar afla în cîștig în 16 din cele peste 1 300 centre de vot. Președintele în funcțiune, Marco Robles, care nu putea să-și pună din nou candidatura, îl sprijină pe candidatul David Samudio. Principalul candidat de opoziție este Arnulfo Arias, soțul cunoscutei balerine engleze Margot Fonteyn. Mai participă un democrat creștin, dar 14 candidați de opoziție au fost complet scoși din cursă printr-o hotărîre a Curții Supreme. Așa încît alegerile nu sînt foarte semnificative, candidații, situați între centru și dreapta, aflîndu-se mai degrabă angajați într-o luptă pentru putere. De altfel, factorul-cheie nu-l constituie atît rezultatul urnelor cît, se pare, sprijinul Gărzii Naționale, care și-a manifestat încă înainte de alegeri preferința pentru actualul președinte Robles, ca și pentru candidatul susținut de acesta, Samudio. Este foarte probabil, ca cifra exactă a rezultatelor scrutinului să rămînă necunoscută. Ceea ce se va comunica, probabil în această săptămînă, va reflecta mai mult măsura în care Garda Națională îl sprijină pe David Samudio.

SINTEZE

Gheorghe Rădulescu
vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri

ROMÂNIA în circuitul economic mondial

Partidul şi guvernul acordă o atenţie deosebită cooperării economice, tehnico-ştiinţifice şi culturale cu toate ţările, fructificării avantajelor participării active a României la diviziunea internaţională a muncii.

NICOLAE CEAUŞESCU
(Din Raportul la Conferinţa Naţională a Partidului Comunist Român)

Traducerea în viaţă a măsurilor de perfecţionare a conducerii şi planificării economiei, elaborate de Conferinţa Naţională a P.C.R. din decembrie 1967, este menită să impulsioneze activitatea economică în toate verigile, în vederea sporirii simţitoare a eficienţei muncii sociale şi, în primul rînd, a productivităţii muncii, precum şi a progresului continuu al societăţii noastre. În acest cadru, doresc să mă opresc asupra *intercondiţionării dintre dezvoltarea economiei naţionale şi participarea României la circuitul economic mondial.*

O noţiune cuprinzătoare

În circuitul economic mondial, noţiune frecvent folosită astăzi în dezbaterea celor mai actuale probleme ale vieţii economice internaţionale, sînt cuprinse atît *legăturile în sfera circulaţiei internaţionale de mărfuri şi servicii* — înfăptuite în forme considerate astăzi clasice : comerţ exterior, relaţii externe financiare şi de credit, transporturi internaţionale etc. — *cît şi cele realizate în sfera producţiei materiale*, în cadrul cărora se disting în prezent formele moderne de cooperare în industrie, ştiinţă, tehnică, precum şi în alte ramuri de activitate economică. Cooperarea şi specializarea în producţie, comerţul de brevete şi licenţe, schimburile de cunoştinţe şi idei noi în materie de tehnologie, de organizare şi conducere a producţiei, personal calificat etc. sînt considerate acum, cu deplin temei, forme distincte de conlucrare economică între state şi incluse ca atare în circuitul relaţiilor economice mondiale. O altă parte componentă a circuitului economic mondial o reprezintă *raporturile stabilite între state în cadrul activităţii unui număr apreciabil de organisme interguvernamentale şi instituţii internaţionale specializate*, menite să contribuie la crearea unor condiţii favorabile intensificării colaborării economice şi tehnice şi impulsionării schimburilor economice internaţionale, pe baze echitabile şi durabile. Aşadar, noţiunea de circuit economic mondial este mai cuprinzătoare decît cea a comerţului internaţional ; ea reflectă cerinţe ale economiei mondiale contemporane care, în accepţiunea cea mai largă, este alcătuită din economiile naţionale ale ţărilor lumii, indiferent de nivelul de dezvoltare a forţelor lor de producţie şi de sistemul lor social-economic.

Circuitul economic mondial cunoaşte în zilele noastre o dezvoltare fără precedent, determinată în mod obiectiv de progresul vertiginos al ştiinţei şi tehnicii, de aplicarea deosebit de rapidă în producţie a noilor cuceriri ştiinţifice şi tehnice. Expresia cea mai concludentă a intensificării circuitului economic mondial o constituie *dinamica accelerată a comerţului internaţional*, care întrece ritmul de creştere a producţiei mondiale, ceea ce înseamnă că o parte tot mai mare a acesteia este destinată schimburilor internaţionale. În 1967, valoarea exportului mondial a atins 211 miliarde dolari, faţă de 78 miliarde dolari în anul 1953. Triplarea valorii exportului mondial în decurs de 15 ani trebuie considerată o performanţă încă neîntîlnită în întreaga istorie a comerţului internaţional.

Concomitent cu sporirea rapidă a volumului, au loc importante schimbări în structura pe grupe principale de mărfuri a comerţului internaţional, remarcîndu-se creşterea continuă a ponderii produselor industriei prelucrătoare, în special a maşinilor, utilajelor şi mijloacelor de transport.

O trăsătură caracteristică importantă a circuitului economic mondial în etapa actuală o constituie *extinderea relaţiilor de cooperare economică între ţări pe tărîmul industriei, agriculturii, transporturilor, în cercetarea ştiinţifică şi tehnică, în proiectare şi construcţii.* Promovată în formele ei moderne, cooperarea economică se afirmă tot mai mult ca o formă avansată a relaţiilor interstatale, ca una din pîrghiile principale ale dezvoltării şi diversificării economiilor naţionale şi comerţului exterior. Într-o lume în care se extind şi se diversifică permanent relaţiile dintre state, cooperarea internaţională a devenit o cerinţă obiectivă. Procesul dezvoltării reprezintă o responsabilitate indivizibilă a comunităţii internaţionale, progresul fiecărei naţiuni fiind legat de progresul general. „Factor de seamă al progresului — arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu — cooperarea economică s-a impus atenţiei generale, joacă un rol tot mai important în dezvoltarea materială a statelor".

Participarea la circuitul economic mondial constituie o necesitate obiectivă pentru toate ţările lumii, mari sau mici, date fiind avantajele multiple pe care această participare le oferă în condiţiile actualului progres tehnico-ştiinţific. În vederea asimilării rapide a noilor cuceriri, fiecărei ţări i se impune atît intensificarea eforturilor proprii în sfera producţiei şi cercetării, cît şi conlucrarea tot mai strînsă cu alte state la atingerea unor importante şi complexe obiective economice.

Încadrarea fiecărei ţări în circuitul economic mondial depinde însă de o serie întreagă de factori şi, în primul rînd, de nivelul de dezvoltare şi diversificare a producţiei materiale, de gradul ei de tehnicitate şi complexitate, de interesele imediate şi de perspectivele dezvoltării economiei şi comerţului său exterior. Între participarea la schimburile economice internaţionale, pe de o parte, şi nivelul şi structura economiei unei ţări, pe de altă parte, există o relaţie strînsă de interdependenţă. *Creşterea potenţialului material, tehnic şi spiritual al unei ţări, dinamismul economiei sale, reprezintă premise hotărîtoare pentru participarea tot mai activă a ţării respective la schimburile economice internaţionale.* La rîndul ei, o asemenea participare devine un important factor de accelerare a progresului economic şi social naţional.

Un nivel redus de dezvoltare economică şi o structură limitată a producţiei înseamnă implicit o îngustare a posibilităţilor de participare sub raport cantitativ şi calitativ la circuitul economic mondial, o insuficientă valorificare a posibilităţilor pe care le oferă acesta din urmă. Or, în această privinţă, circuitul economic mondial actual se caracterizează prin manifestarea unor puternice discrepanţe, generate de disproporţiile existente între diferitele ţări ale lumii în ceea ce priveşte potenţialul lor economic şi, mai ales, gradul de industrializare. Asemenea discrepanţe au determinat ca, în ultimul deceniu şi jumătate, cota-parte a ţărilor în curs de dezvoltare — care grupează circa două treimi din populaţia globului — în exportul mondial total să prezinte o persistentă tendinţă de scădere, micşorîndu-se de la 27% în anul 1953 la 18,5% în 1967.

România manifestă faţă de aceste ţări o înţelegere cu atît mai mare cu cît ea însăşi, în condiţiile vechii orînduiri sociale, în perioada antebelică, fusese re-

Expoнate românești la ediția 1968 a Tîrgului internațional de la Hanovra

dusă la rolul de anexă de materii prime și produse agricole a țărilor industriale dezvoltate, poziție care i-a adus mari prejudicii, frînînd dezvoltarea economiei naționale.

Schimbări în profilul participării țării noastre la circuitul economic mondial

Datorită eforturilor susținute, depuse în anii construirii socialismului în vederea industrializării și diversificării economiei naționale, dezvoltării ei complexe și multilaterale, în concordanță cu direcțiile progresului științific și tehnic contemporan, participarea țării noastre la circuitul economic mondial s-a ameliorat substanțial. Ritmul rapid de creștere a comerțului nostru exterior — în medie de 11,8% pe an în perioada 1961—1967, cifră ce depășește ritmul comerțului mondial în ansamblu — permite majorarea treptată a ponderii României în comerțul mondial și o mai bună situare a ei în ierarhia țărilor, din punct de vedere al volumului comerțului exterior.

Deosebit de semnificative sînt și schimbările calitative ale structurii participării României la schimburile economice internaționale. Exportul nostru tradițional de produse lemnoase, petroliere și agroalimentare se face într-o structură reînnoită, cu produse superioare sub aspect calitativ și al gradului de prelucrare. În același timp, România își cîștigă un loc propriu în comerțul internațional de mașini și utilaje, produse chimice și mărfuri industriale de larg consum. Exporturile noastre la aceste trei grupe de mărfuri au sporit mai repede decît valoarea exportului românesc în ansamblu, ceea ce a dus la ridicarea ponderii lor de la 24,6% în 1960 la 34,5% în 1966. Un alt indicator al ameliorării activității noastre de comerț exterior îl constituie micșorarea raportului dintre valoarea unitară a unei tone de mărfuri importate și exportate, de la 8—10 în perioada antebelică la mai puțin de 2 în prezent.

O direcție deosebit de caracteristică pentru poziția nouă a României în circuitul economic mondial este *participarea ei tot mai largă la cooperarea internațională în producție, știință și tehnică*. Faptul că România, în trecut dependentă aproape în întregime de importul de mașini, utilaje și instalații, construiește în prezent, în alte țări, obiective industriale cum sînt : rafinării de petrol, uzine de produse clorosodice, laminoare, fabrică de tractoare, unități de industrializarea lemnului, centrale electrice etc. — furnizînd proiecte, livrînd instalațiile respective și acordînd asistență tehnică la lucrările de construcții, montaj și punere în funcțiune — constituie mărturia unor evidente progrese pe tărîm tehnic-industrial, capabile să susțină o participare activă, echitabilă și avantajoasă la schimburile economice internaționale. Găsim în toate acestea încă o dovadă convingătoare a justeței întregii politici a partidului și statului nostru, încununarea eforturilor stăruitoare depuse de întregul nostru popor pentru înfăptuirea programului trasat de Congresul al IX-lea al P.C.R. pentru edificarea unei societăți socialiste, înfloritoare în România.

Deși remarcabile, rezultatele obținute pînă în prezent, comparate cu realizările altor țări europene și confruntate cu propriile noastre nevoi și posibilități în continuă creștere, impun noi și perseverente eforturi pentru a îmbunătăți în continuare activitatea atît în domeniul comerțului exterior, cît și în cel al cooperării economice, industriale și tehnico-științifice cu străinătatea. În acest scop, din inițiativa conducerii partidului și guvernului, în prezent se află în curs de îndeplinire un larg și complex program — în vederea dezvoltării și adîncirii relațiilor economice externe ale României, a ridicării eficienței lor. Acest program prevede printre altele : organizarea producției destinate exportului ; prospectarea științifică a piețelor externe în vederea cunoașterii amănunțite a cerințelor lor și adaptării corespunzătoare și operative a producției ; promovarea de măsuri pentru înlăturarea fenomenelor de centralism excesiv în activitățile de import și export și stabilirea unor legături directe, mai operative, între unitățile noastre economice și partenerii străini ; utilizarea largă a formelor moderne de schimburi economice internaționale și altele.

O politică activă de largă cooperare internațională

Partidul comunist și guvernul român promovează în mod consecvent o politică de largă dezvoltare a relațiilor economice externe, acordînd o deosebită atenție extinderii schimburilor comerciale și cooperării economice și tehnico-științifice cu toate țările, indiferent de orînduirea lor socială. În concepția partidului și statului nostru, o asemenea politică nu are la bază considerente de conjunctură, nu este determinată de anumite nevoi de moment, ci constituie o coordonată fundamentală a întregii noastre activități externe, întemeiată pe rațiuni de ordin principial, dezvoltarea cooperării economice și tehnico-științifice cu alte state devenind una din direcțiile principale ale dezvoltării relațiilor economice externe ale României. Promovarea unei largi cooperări internaționale trece în mod necesar prin dezvoltarea și consolidarea relațiilor bilaterale de la stat la stat.

Astfel, partidul nostru se călăuzește în primul rînd de considerentul că, în condițiile desfășurării revoluției tehnico-științifice contemporane, ale creșterii continue a nivelului tehnic și a complexității producției, *dezvoltarea relațiilor economice între state, participarea la circuitul economic mondial se impune ca o cerință obiectivă a progresului lumii contemporane.*

În al doilea rînd, *progresul continuu al economiei noastre naționale*, ca urmare a industrializării socialiste, impune cu necesitate și, totodată, *creează condiții tot mai bune pentru o participare mai amplă și mai intensă a României la schimburile economice internaționale, în vederea fructificării într-o măsură mai mare a avantajelor ce decurg din această participare*. Mobilizarea și rațională punere în valoare a resurselor naționale au constituit și constituie pentru partidul nostru calea principală pentru soluționarea cu succes a sarcinilor dezvoltării economiei. În înfăptuirea acestui obiectiv, se are în vedere o asemenea încadrare a României în circuitul economic mondial, care să-i înlesnească valorificarea mai bună a potențialului ei material și uman, accelerarea asimilării în producție a celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii pe plan mondial în vederea ridicării nivelului tehnic-calitativ al producției și creșterii gradului ei de competitivitate, îmbunătățirea continuă a structurii economice și a comerțului exterior, în special lărgirea exportului de produse cu un înalt grad de prelucrare, statornicirea unor legături stabile, de durată, reciproc avantajoase, cu toate țările lumii, ceea ce facilitează planificarea economică de perspectivă.

În al treilea rînd, promovînd o politică de lărgire și întărire a relațiilor economice cu alte state, partidul și guvernul nostru țin seama de faptul că, prin caracterul lor concret, prin contactele multiple și prin conlucrarea directă pe care le presupun, *aceste relații se afirmă tot mai mult ca factor de bază al cunoașterii reciproce, al sporirii încrederii între popoare, constituie un fundament material al conviețuirii statelor*. Viabilitatea diverselor forme de cooperare științifică, tehnică și economică rezidă în faptul că ele îmbină pe bază de avantaj reciproc interesele partenerilor, de la cercetarea științifică pînă la producerea și desfacerea bunurilor materiale. Tocmai de aceea partidul consideră că o condiție esențială a dezvoltării relațiilor economice ale României cu oricare altă țară o constituie respectarea cu neabătută consecvență a principiilor independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, egalității depline în drepturi și avantajului reciproc, principii care călăuzesc întreaga politică externă a țării noastre.

(Va urma)

Semnificaţiile scrutinului din Italia

Rezultatele alegerilor parlamentare din Italia au produs oarecare surpriză în rîndurile observatorilor politici şi au infirmat o serie de pronosticuri care considerau că în structura corpului electoral nu se vor produce modificări importante. Merită să fie amintite previziunile, de altfel foarte circumspecte, ale unor comentatori de la mari ziare din Torino şi Milano, potrivit cărora Partidul Comunist Italian ar fi atins la alegerile din 1963 „apogeul".

Scrutinul a demonstrat că, deşi coaliţia de centru-stînga se menţine majoritară în cele două camere ale parlamentului, în audienţa partidelor care o alcătuiesc au avut loc deplasări, mai mult decît probabil cu repercusiuni asupra raporturilor viitoare dintre ele. Principala formaţie care a ieşit în pierdere din alegeri este partidul socialist unificat. Grupările de dreapta sînt de asemenea în regres. Forţele cîştigătoare sînt, în ordinea numărului de voturi şi în raport cu alegerile precedente, partidul comunist, democraţia-creştină, partidul socialist al unităţii proletare şi partidul republican.

Ţinînd seama de proporţia voturilor pierdute de respectivele partide, faţă de situaţia lor după alegerile din 1963, se poate vorbi de o segregare în două sensuri : în timp ce vocile în minus ale P.S.U. s-au împărţit cu precădere între comunişti şi P.S.I.U.P., vocile în minus ale dreptei au trecut la centru. Potrivit unor păreri, această polarizare a voturilor îşi are explicaţia nu numai în erorile de tactică făcute de P.S.U. şi nici numai în utilizarea unei tactici mai abile de către democrat-creştini : ar fi vorba în primul rînd de faptul că, angajaţi de cinci ani în coaliţie, socialiştii unificaţi, amînînd realizarea sau renunţînd la înscrierea în programul guvernamental a unor puncte din propriul lor program, au decepţionat o parte din auditoriu care, în funcţie de atracţia exercitată asupra lui de stînga sau de centru şi-a dat sufragiul P.C.I., P.S.I.U.P. sau democrat-creştinilor.

Este interesant de notat în acest sens că, în timpul campaniei electorale, P.S.U. şi-a orientat criticile principale în direcţia comuniştilor, presupunînd, probabil, că va rupe astfel voci din rîndurile alegătorilor acestui partid ; dar tactica adoptată de liderii socialişti — nu în unanimitatea lor, după cît se pare — fie că a fost deliberat stabilită în contextul coaliţiei, fie că era de inspiraţia exclusivă a majorităţii nucleului de conducere, pornea şi de la aprehensiunea că existenţa în partidul democrat-creştin a unui curent favorabil dialogului cu P.C.I. ar putea submina rolul socialiştilor în guvern.

Digitaţia savantă a democrat-creştinilor a pus P.S.U. în situaţia de a asista la o campanie electorală, în cursul căreia principalele merite pentru realizările obţinute, îndeosebi pe plan economic, în cei cinci ani de guvernare, erau în mod discret atribuite principalei formaţii a centrului. Un ziar occidental nota, nu de mult, un detaliu semnificativ : la inaugurarea uzinei de automobile construite în „mezzogiorno" — partea sudică a Italiei care ridică atîtea probleme din cauza decalajului faţă de nordul ţării — participau primul ministru Aldo Moro şi alţi membri democrat-creştini ai guvernului şi numai un singur ministru socialist.

Evident, rezultatul votului, chiar dacă oficial nu schimbă nimic în raporturile dintre membrii coaliţiei, nu se poate să nu creeze un fundal de complexe şi preocupări, defavorabile P.S.U., fundal pe care rolul de lider al democrat-creştinilor se va accentua, cu toate consecinţele inevitabile asupra atmosferei generale a colaborării în guvern. Pe de altă parte, după părerea observatorilor, eşecul suferit va mări tensiunea în sînul direcţiei partidului socialist unificat, unde, precum se ştie, acţionează două curente care, nu o dată, au fost în divergenţă. Fiecare din acestea îşi pusese nădejdea în alegeri : curentul condus de Pietro Nenni — principalul promotor al intrării în coaliţie — spera într-un succes care i-ar fi permis să reducă definitiv la tăcere adversarul intern. Acesta, la rîndul său, nu-şi ascundea scepticismul şi nutrea în secret speranţa că analiza sa politică, pe baza căreia pronostica un eşec, se va realiza, ceea ce îi va permite să pornească o ofensivă frontală pentru a determina remodelarea concepţiilor partidului. Rămîne de văzut în ce măsură votul recent va declanşa, în afara unei dezbateri furtunoase, modificări mai profunde în tezele politice şi în componenţa conducerii socialiste sau se va solda numai cu un compromis care va amîna scadenţele.

Succesul democrat-creştinilor şi republicanilor, considerat în raport cu pierderile socialiştilor, dacă reprezintă o consolidare a centrului propriu-zis al coaliţiei guvernamentale, nu este totuşi lipsit de implicaţii ambigue : pentru că aprecierea motivelor şi mobilelor care au determinat procentul de electori cîştigaţi să-şi dea sufragiile acestor formaţii este extrem de anevoioasă. Dificultatea de a aprecia îşi are obîrşia în lipsa unei deosebiri nete între ideile şi punctele principale de program susţinute de socialişti şi democrat-creştini. După cum sublinia presa italiană, diferenţele au fost minime. Singurul participant la coaliţie care s-a erijat în rolul, destul de bine jucat, al contestatorului, a fost partidul republican. Ca atare, plusul de voturi al D.C. are toate şansele să se datoreze mai mult preferinţelor personale ale electorilor, pentru unul sau altul din candidaţi, decît opţiunii lor între mai multe alternative politice înfăţişate de partidele de guvernămînt.

Teza „continuităţii" guvernării de centru-stînga a constituit osia campaniei electorale. Argumentul urmărea o dublă ţintă : în primul rînd, solicita alegătorul să acorde încredere încă o perioadă de cinci ani unei administraţii care se află „în plin proces de reforme", orice întrerupere periclitînd încheierea lui ; în al doilea rînd, exprima decizia membrilor coaliţiei de a „continua" colaborarea pentru aplicarea respectivelor reforme.

Votează preşedintele Italiei, Giuseppe Saragat

Numărul de voturi obţinute de principalele partide politice la 19 mai 1968 (în paranteze, rezultatele din 1963) :

ÎN CAMERĂ			
Democrat-creştini	**12 428 663**	**39,1%**	**(38,27%)**
Comunişti	**8 555 131**	**26,9%**	**(25,31%)**
Socialişti	**4 604 329**	**14,5%**	**(19,98%)**
Liberali	**1 850 240**	**5,8%**	**(6,99%)**
Neofascişti	**1 415 307**	**4,5%**	**(5,11%)**
Socialişti proletari	**1 414 043**	**4,5%**	**(0,00%)**
Republicani	**626 074**	**2,0%**	**(1,37%)**
Monarhişti	**414 143**	**1,3%**	**(1,75%)**
Tirolezi din sud	**152 901**	**0,5%**	**(0,44%)**
Alte partide	**324 549**	**0,9%**	**(0,78%)**
ÎN SENAT			
Democrat-creştini	**10 955 458**	**38,4%**	**(34,9%)**
P.C.I.-P.S.I.U.P.	**8 580 476**	**30%**	**(25,5%)**
P.S.U.	**4 349 668**	**15,2%**	**(20,3%)**
Republicani	**626 604**	**2,2%**	**(3,1%)**
Liberali	**1 934 061**	**6.8%**	**(7,5%)**

Nu-i mai puțin adevărat însă, că, după cum releva „La Stampa", cotidianul marilor cercuri de afaceri din Torino, grosul acestor reforme așteaptă de foarte mulți ani și noua legislatură ar trebui să fie, din acest motiv, extrem de încărcată. În ce măsură amînarea abordării unor probleme de bază, cum ar fi aceea a schimbării structurilor statului, inclusiv a celor parlamentare, pentru a le adapta cerințelor „societății moderne", a fost determinată mai puțin de dificultatea lor, decît de intenția de a face din ele o „amorsă" pentru o nouă legislatură, este, desigur, o întrebare greu de dezlegat. „Maladiile de care suferă țara — de zeci de ani — sau care s-au agravat în ultima vreme sînt în realitate consecința unor incertitudini și întîrzieri, unor ambiguități sau rezerve mentale de care, în atîtea cazuri, s-au făcut vinovate partidele majorității, scrie «La Stampa». La scadență, s-ar fi putut totuși constata că era cu putință să se facă mai mult decît s-a făcut".

Dacă regresul socialiștilor este unul din rezultatele indiscutabile ale alegerilor italiene, avansul stîngii din opoziție constituie, pentru comentatorii marilor ziare burgheze, un succes la care nu se așteptau. Cîștigurile P.C.I. și ale P.S.I.U.P. în scrutinul pentru ambele camere ale Parlamentului, demonstrează, după cum sublinia Luigi Longo, „cît de evidentă este dorința italienilor ca lucrurile să se schimbe și că un număr din ce în ce mai mare de cetățeni din toate păturile văd posibilitatea acestor schimbări printr-o efectivă deplasare spre stînga".

P.C.I. și P.S.I.U.P. au chemat alegătorii să opteze pentru un program care deschide perspectiva unei reînnoiri profunde, politice și sociale, prin măsuri care să asigure schimbarea structurilor statului în favoarea intereselor marii majorități a populației, să îngrădească puterea monopolurilor, să îndeplinească nevoile sociale și culturale ale tuturor forțelor creatoare ale națiunii. În domeniul internațional, cele două partide ale opoziției de stînga preconizează o reconsiderare a bazelor politicii italiene, care să garanteze autonomia țării față de blocurile militare, să sporească rolul Italiei ca factor dinamic în acțiunea de destindere a atmosferei politice pe continentul european și în lume, de promovare a cooperării și colaborării între state.

Se conturează astfel o situație nouă în deplasările dinlăuntrul corpului electoral și în poziția celor două partide în parlament, situație care ar putea evolua și mai favorabil pe măsură ce ele vor trage toate concluziile acestor rezultate, mai cu seamă în privința efectului pozitiv al unității lor, în condițiile păstrării, de către fiecare, a personalității sale. Ceea ce Longo numește „aripile de stînga unite" reprezintă astăzi o forță plină de posibilități nu numai sub aspectul valabilității argumentelor ei contestatoare, ci mai ales sub acela al soluțiilor pe care le preconizează marilor probleme ale societății italiene contemporane.

Pentru încă cinci ani sub o guvernare de centru-stînga, Italia pare să fi intrat, după alegeri, pe un făgaș politic extrem de interesant. Timpul va arăta ce dimensiuni vor lua pozițiile în care au ajuns principalele partide politice, cînd, cum și cu ce consecințe vor fi abordate schimbările așteptate de corpul electoral și dacă regresul socialiștilor nu reprezintă încă un semn de uzură a coaliției însăși.

Radu VASILIU

interviul nostru

Leif GRANLI

al doilea președinte al Stortingului norvegian

Cunoașterea reciprocă și colaborarea internațională

De curînd, ne-a vizitat țara, la invitația Marii Adunări Naționale, o delegație parlamentară norvegiană condusă de dl Leif Granli, al doilea președinte al Stortingului. La solicitarea revistei „Lumea", dl Leif Granli a avut o convorbire cu colaboratorul nostru, C. ZLĂVOG.

— Cu prilejul vizitei noastre am luat un contact nemijlocit cu realitățile din România. Sîntem încredințați că prin astfel de vizite și, în general, prin schimburi reciproce de delegații, se întărește prietenia dintre țări, se creează posibilități mai bune pentru cunoașterea vieții popoarelor. În timpul vizitei noastre în întreprinderi industriale, întreprinderi agricole de stat, cooperative agricole, ni s-a confirmat ceea ce am auzit despre România și anume că țara se află într-o dezvoltare dinamică. Vechea societate agrară a fost supusă unui proces radical ce a avut drept consecință clădirea, într-un ritm intens, a unei societăți moderne, realizarea unei eficiente îmbinări a industriei cu agricultura. Sîntem foarte impresionați de acest fapt și aceasta cu atît mai mult cu cît cunoaștem eforturile pe care le-a depus poporul român pentru a înfăptui ceea ce are astăzi.

O vie impresie ne-a creat și bogata cultură a României. Adaug că ne-au uimit și unele frapante trăsături comune ale folclorului din țările noastre. Vizita la galeriile de artă din București ne-a arătat că România se găsește pe o treaptă înaltă și în acest domeniu. Păstrăm de asemenea cele mai bune impresii despre ceea ce se face pentru a se crea poporului un viitor fericit. Mă gîndesc, între altele, la complexele studențești, la noile cartiere, care nu sînt numai simple locuințe ci și locuri plăcute de odihnă.

Toate acestea demonstrează că între țările noastre există multe posibilități de colaborare, încă insuficient folosite. Schimbul nostru de mărfuri, de exemplu, nu este atît de mare cît ar fi de dorit. Sperăm că experiența cîștigată și impresiile cu care plecăm noi, parlamentarii, în cursul vizitei în România, vor fi fructificate de către autoritățile noastre, de către reprezentanții vieții economice, de către experți.

Referindu-se la activitatea internațională a României, dl Leif Granli a spus, printre altele :

— În Norvegia este urmărită cu interes politica externă a României. Ea impune respect. Știm că România, ca și Norvegia, este o țară iubitoare de pace. Avem puncte de vedere care coincid. Este vorba de dorința ambelor țări, manifestată prin activitatea desfășurată în cadrul organismelor O.N.U., pentru consolidarea păcii, pentru micșorarea opozițiilor dintre națiuni. Am o deosebită plăcere să menționez că delegațiile României și cele din țările nordice fac deseori eforturi comune în cadrul O.N.U. pentru a găsi soluții pașnice durabile în diverse probleme. România, ca și Norvegia, folosește O.N.U. pentru îmbunătățirea relațiilor de bună vecinătate între statele europene. Ca o dovadă a aprecierii activității desfășurată de România pe plan internațional, am deosebita plăcere de a aminti alegerea ministrului afacerilor externe al țării dv., dl Corneliu Mănescu, în funcția de președinte al actualei sesiuni a Adunării Generale a O.N.U., pe a cărei ordine de zi se află probleme internaționale deosebit de importante.

Subliniez, în încheiere, că dorim să colaborăm activ pentru întărirea continuă a relațiilor existente între țările noastre, desfășurînd o colaborare bazată pe înțelegere și pe cunoaștere reciprocă. O dorim din toată inima, spre binele României și Norvegiei, spre binele întregii lumi.

Grevele și moțiunea de cenzură

Sîmbătă după-amiază, grilajul gării de metrou din fața hotelului unde locuiesc se închidea. Ceva mai tîrziu, garniturile se retrăseseră de pe întreaga rețea a metropolitanului parizian. Trecuseră numai cîteva ore de cînd primele linii încetaseră lucrul (erau liniile Etoile — Nation, Port Dauphine — Nation, Neuilly — Vincennes care străbat, pe itinerarii diferite, spre răsărit și apus, cartierele cele mai animate ale orașului) — și greva era totală. În același timp se împuținau, apoi dispăreau din circulație, autobuzele. Gările Parisului, suprapopulate mai întîi de călătorii veniți să prindă „ultimul tren", au intrat la rîndul lor în imobilitate. Apoi, de luni, „Electricité de France" și „Gas de France" (ambele asigurînd însă deservirea populației), serviciile poștelor și telefoanelor (trierea și distribuirea scrisorilor sînt suspendate, legăturile telefonice interurbane neautomatizate, de asemenea, cele internaționale funcționează numai pentru comunicări oficiale) ; transporturile aeriene sînt blocate de greva centrelor de control și de cea a atelierelor „Air-France", pe de o parte, a serviciilor comerciale ale companiei pe de altă parte. În industrie, mai multe sute de mari întreprinderi sînt actualmente în grevă, o bună parte din ele ocupate de muncitori.

Prima a fost, marți 14 mai, uzina „Sud-Aviation" de la Bouguenais, lîngă Nantes. La originea conflictului, reducerea aplicată săptămînii de lucru, de la 48 ore la 46½ — urmînd ca o nouă reducere, la 45 de ore, să fie introdusă cu începere de la 1 iulie. Pentru cei 2 800 muncitori ai uzinei, aceasta reprezintă o scădere medie de 7—10 la sută a salariului. De unde cererea lor ca un spor de 35 centime pe oră de lucru să compenseze pierderea. Refuz din partea Direcției Generale, transmis prin directorul uzinei. Pentru a obține satisfacerea revendicărilor lor, muncitorii declară grevă, ocupă uzina și țin în birourile conducerii pe director și colaboratorii lui apropiați.

Două zile după „Sud-Aviation" grevă la uzina „Renault" de la Cléon, lîngă Rouen (4 500 muncitori), apoi la cea de la Flins (11 000 de muncitori), apoi lîngă Paris, la Boulogne — Billancourt, la Le Mans, la Orléans : vineri către prînz, toate întreprinderile Regiei naționale a uzinelor „Renault" (60 000 salariați) încetaseră lucrul și erau ocupate de muncitori. Revendicările greviștilor : nici un salariu sub 1 000 de franci pe lună, reducerea timpului de lucru fără reducerea salariului și luarea unor hotărîri în acest sens înainte de perioada vacanțelor ; coborîrea la 60 de ani a vîrstei de pensionare ; garantarea locului de muncă prin transformarea contractelor temporare în contracte definitive ; lărgirea libertăților sindicale. Pînă luni, mișcarea cuprinsese, în industria automobilă, uzinele „Dunlop", la Montluçon, „Citroën" la Paris, „Peugeot" la Sochaux, „Michelin" la Clermont-Ferrand. În cadrul uzinelor „Sud-Aviation" cele de la Marignane și Rochefort încetaseră și ele lucrul.

În sectorul șantierelor și atelierelor navale, greve cu ocuparea localurilor la La Rochelle — La Pallice, La Seyne și Le Ciotat. În marina comercială, zeci de vapoare sînt ocupate de echipajele lor la Marsilia și la Le Hâvre, unde activitatea portuară este paralizată. Grevele s-au înmulțit în siderurgie și metalurgie, în industria textilă, cuprinzînd alături de mari uzine ca Rhodiaceta-Roussillon din regiunea lyoneză, numeroase întreprinderi de importanță mijlocie. Mișcarea a căpătat o amploare deosebită în regiunile carbonifere, afectate în mod special de actualele mutații în domeniul surselor de energie : grevele au cuprins bazinul Loirei, regiunile Saint-Etienne, Douai, bazinul din Provența, într-un capăt al țării, și cel din Lorena, în celălalt capăt, plus minele de potasiu alsaciene. Revendicările sînt în fiecare caz cele pe care le dictează condițiile locale, dar ele se grupează în jurul unor coordonate de ansamblu cuprinzînd uneori preocupări comune privitoare la prezentul și la viitorul categoriilor interesate. Reducerea timpului de lucru (impusă de conducerea întreprinderilor în unele sectoare, cerută de salariați în altele) cu menținerea și în anumite cazuri cu ridicarea salariului actual, asigurarea menținerii la locul de muncă, scăderea vîrstei de pensionare, abrogarea ordonanțelor (decretelor) adoptate anul trecut cu privire la problemele sociale, lărgirea libertăților sindicale.

Grevă la Gare de Lyon

Mișcarea grevistă, la care participă, după cum arată conducerile centralelor sindicale, peste opt milioane și jumătate de salariați — nu numai muncitori ci deopotrivă funcționari, cadre, corpul didactic din licee și școlile elementare (unde profesorii și institutorii primesc pe copii, dar lecțiile sînt înlocuite prin discuții cu elevii și părinții), teatrele, parțial spitalele, care asigură însă tratamentele în curs și urgențele — a creat noi obiective și mișcării revendicative a studenților, care a precedat-o. În dezbaterile publice care se desfășoară în curtea și la parterul Sorbonei, sau în localul teatrului Odéon, se discută mult și despre ceea ce ar urma să fie o universitate adaptată realităților contemporane și despre aceste realități înseși, despre societatea pe care o vor determina, despre modalitățile de a realiza o joncțiune între lumea studențească și lumea muncitorilor.

Stăruitoare este activitatea pe care o desfășoară, în jurul acelorași teme, în încăperile de la etaj ale bătrînei universități, comisiile de coordonare alcătuite din reprezentanți ai diferitelor organizații studențești sau comisiile mixte de profesori și studenți.

Situația actuală se definește de fapt pe trei planuri : al mișcării studențești, care în moduri deseori contestabile revendică o reformă a universității a cărei necesitate este larg recunoscută ; al grevelor care continuă să se extindă și care urmăresc să creeze un cadru sigur pentru salariați ; al luptei politice. Într-adevăr, pe de o parte activitatea desfășurată de premierul Pompidou de la întoarcerea sa din Iran și Afganistan, apoi de președintele republicii, pe de altă parte de formațiile politice ale opoziției și în primul rînd de autorii moțiunii de cenzură — au stat toate aceste zile în centrul atenției generale.

La Palatul Elysée se desfășoară un neîncetat du-te-vino ministerial : fie individual, fie reuniți cîte doi sau cîte trei, mai toți membrii echipei guvernamentale au trecut și retrecut prin cabinetul prezidențial. S-a mai remarcat că la Adunarea Națională pentru dezbaterea moțiunii de cenzură se înscriseseră personalități care urcă rareori, numai în problemele de mare importanță, la tribuna Adunării. Au fost urmărite cu multă atenție reacțiile unor membri ai majorității guvernamentale ale căror poziții se deosebesc uneori de linia generală a acesteia.

Astfel, deputatul gaullist René Capitant a anunțat depunerea mandatului său de deputat, după ce se pronunțase cu o zi mai devreme în favoarea moțiunii de cenzură.

În ipoteza unui succes al moțiunii de cenzură, Constituția pune la îndemîna președintelui republicii trei căi : art. 16 („deplinele puteri"), organizarea unui referendum, dizolvarea Adunării Naționale urmată de noi alegeri. Unanimitatea observatorilor elimină prima cale ca necorespunzătoare datelor actuale ; următoarele două rețin însă atenția — și nu numai dacă moțiunea este adoptată — ca o posibilitate de a transfera pe tărîm politic controversele economice și sociale.

Ipoteza referendumului pare a fi cîștigat teren și se vorbește despre orga-

nizarea unei consultări electorale la începutul lui iunie.

În ceea ce privește reformele pe care șeful statului le consideră necesare (reafirmat aceasta duminică în convorbirile sale cu primul ministru și cu alți membri ai guvernului), se spune că ele ar urma să se producă în primul rînd în cele două sectoare „fierbinți" : universitatea, problemele economico-sociale. Și într-unul și în celălalt, se înfruntă însă în momentul de față concepții și tendințe destul de diferite. Este, după cum se crede, unul din motivele pentru care președintele de Gaulle a menținut data de 24 fixată pentru cuvîntarea sa televizată, propunîndu-și ca în aceste zile să se consulte nu numai cu membrii cabinetului și membri ai majorității guvernamentale, ci de asemenea cu personalități aparținînd „unor alte orizonturi". Celălalt motiv îl constituie însești dezbaterile și votul privitoare la moțiunea de cenzură.

Imaginea pe care o prezenta marți și miercuri hemiciclul Palais-ului Bourbon era aceea a unei afluențe nemaiîntîlnite în tribunele presei și publicului. Numeroși parizieni dornici să urmărească dezbaterea la fața locului au așteptat ore întregi în Place de la Concorde, dar fără noroc, întrucît cele 387 de invitații publice nu puteau satisface nici pe departe avalanșa cererilor. Depusă de Partidul Comunist Francez și de Federația Stîngii, moțiunea de cenzură critică ansamblul politicii guvernamentale a celei de-a V-a Republici. În cele două ședințe din după-amiaza și noaptea de marți s-au succedat la tribuna Adunării René Billéres, Waldeck Rochet, Guy Mollet, Leroy — lideri ai partidelor de opoziție care au pus accentul pe amploarea actualei mișcări de masă subliniind necesitatea unei înnoiri naționale atît a structurilor economice, politice, sociale cît și a echipei guvernamentale. Robert Poujade, secretar general al U.D.R., precum și primarul orașului Tours, s-au referit la proporțiile atinse de greve, la realitatea situației interne a țării, afirmînd totodată încrederea în generalul de Gaulle și în actualul guvern. Reprezentantul grupului parlamentar independent (centru) Duhamel, s-a orientat spre o soluție de compromis între moțiunea de cenzură și încrederea în guvern. Dacă ședința de după-amiază a decurs relativ calm, cea de seară a fost cu deosebire animată, cînd premierul Georges Pompidou, precum și Michel Debré, au intervenit în dezbateri pentru a răspunde criticilor formulate de opoziție.

Miercuri dimineața, Adunarea Națională a ascultat pe Granet și Pisani din partea Uniunii Democrate pentru a V-a Republică, pe Pierre Cot și Françoise Mitterrand din partea opoziției. După-amiază primul ministru, Georges Pompidou, răspunzînd deputaților, a explicat atitudinea guvernului față de actualele evenimente, între care și proiectul amnistiei acordate participanților la mișcările studențești, al cărei text a fost adoptat marți la prînz în cea mai scurtă ședință de cabinet (exact 15 minute) prezidată de generalul de Gaulle. Votul asupra moțiunii de cenzură urma să intervină în cursul serii de miercuri (cînd revista noastră se află sub tipar) dar toate evaluările auzite în cercurile parlamentare franceze pronostichează imposibilitatea obținerii celor 244 de voturi necesare.

În a doua săptămînă a convorbirilor

Din punctul de vedere al întîlnirilor între delegația R.D. Vietnam și delegația S.U.A. în Avenue Kléber, săptămîna în curs — a doua a „convorbirilor oficiale" — a început abia astăzi. Bilanțul celei precedente, care a totalizat aproape 11 ore de ședințe, este destul de greu de definit. Pozițiile inițiale au rămas neschimbate, dar contactele continuă să se desfășoare într-o atmosferă „corectă", cum spun membrii delegației vietnameze, „business-like" (de lucru), cum spun delegații americani.

Așa cum era de așteptat și cum se arăta încă în ajunul întîlnirilor de la Paris, în declarația din 3 mai a guvernului R.D. Vietnam, reprezentanții acestuia subliniază că au venit aici pentru a stabili cu partea americană încetarea necondiționată a bombardamentelor și a oricăror alte acte de război săvîrșite de Statele Unite împotriva teritoriului nord-vietnamez și pentru a lua apoi în discuție alte probleme de interes comun. Sarcina ingrată pe care și-a asumat-o delegația americană este de a eluda aceste necesități generate de însăși situația de agresor a Statelor Unite.

Firește, un „dialog istoric" nu poate fi decît dezavantajos. De aceea, delegația americană preferă să-l eludeze. Teza aceasta a fost prezentă în expunerea lui Averell Harriman care, după ce afirmase că el și colaboratorii lui „au studiat la microscop" declarația inițială a delegației vietnameze, preferase ca discuția să nu-și propună „să rescrie istoria". Cu indiscutabilă abilitate de negociator, șeful delegației americane părăsea deci un teren nefavorabil, pentru a enunța cinci puncte de principiu asupra cărora considera că ar exista apropieri între vederile părților. „Și dv. și noi, a spus el în substanță, vorbim despre un Sud-Vietnam independent, democratic, pașnic și prosper ; dv. adăugați că trebuie să fie și neutru ; nu este o problemă. Și dv. și noi considerăm că pacea trebuie stabilită pe baza acordurilor din 1954 de la Geneva, cărora noi dorim să le adăugăm pe cele din 1962 cu privire la Laos. Și dv. și noi afirmăm că sud-vietnamezii trebuie să-și rezolve ei înșiși problemele lor interne. Și dv. și noi vorbim despre o reunificare pe cale pașnică. Și dv. și noi preconizăm respectarea clauzelor militare ale acordurilor de la Geneva".

S-ar părea că delegația americană caută puncte de contact. Ba mai mult, că le-ar fi găsit. S-ar părea că între cererile R.D. Vietnam și „cele 5 puncte" formulate de Averell Harriman ar exista o identitate aproape totală. Cel puțin așa reiese din formulările optimiste ale negociatorului american. Desigur, ca tentativă propagandistică, maniera ar părea perfectă. Dar numai atît nu poate fi suficient.

Într-un comentariu consacrat acestei chestiuni, postul de radio Hanoi menționa că „cele cinci pretinse puncte similare" care există după părerea delegației americane între pozițiile celor două părți la convorbirile de la Paris au fost enumerate pentru a se crea confuzie și pentru a plasa agresorul și victima agresiunii pe același plan. Dimpotrivă, între Vietnamul de nord și Statele Unite există „cinci puncte de vedere diametral opuse".

Statele Unite sînt vinovate de „agresiune împotriva suveranității Vietnamului de sud", a continuat postul de radio, în timp ce Harriman a afirmat, enumerînd cele cinci puncte „de asemănare" că Statele Unite respectă independența, democrația, pacea și prosperitatea Vietnamului de sud.

Rezistă oare referirile istorice prezente în cuvîntul negociatorului american ? Să luăm un singur — dar cel mai pregnant — exemplu : acordurile din 1954, invocate de Harriman. Se știe doar că în faza finală a tratativelor de la Geneva, J. F. Dulles a plecat la Washington, iar în ședința de încheiere a conferinței, Bedell-Smith a declarat că guvernul american „nu este de acord să se alăture documentului final", prezentînd totodată o declarație prin care S.U.A., luînd notă de aceste acorduri, își asumau obligația că se vor abține de la amenințarea cu forța sau de la folosirea forței pentru a împiedica realizarea lor. A doua zi însă președintele Eisenhower a declarat că S.U.A. nu se consideră legate de aceste acorduri. Firește, menținerea echivocului a facilitat pregătirea agresiunii.

Evocînd aceste antecedente istorice și insistînd asupra decalajului dintre profesiunile de principiu ale părții americane și crudele realități cotidiene ale războiului care continuă să se desfășoare pe teritoriul Vietnamului, Xuan Thuy, șeful delegației R.D. Vietnam, arăta în ultima ședință de săptămîna trecută : „Partea americană pretinde că dorește un Sud-Vietnam independent, democratic, dar se dedă în fapt împotriva populației vietnameze, la acte de agresiune, de război, de teroare și de represiune. Partea americană pretinde că acceptă o pace pe baza acordurilor din 1954 de la Geneva, dar a comis în mod sistematic acțiuni prin care a sabotat aceste acorduri. Partea americană pretinde că este favorabilă principiului ca poporul din Vietnamul de sud să-și rezolve el însuși treburile lui interne. Dar în practică a comis acte de intervenție și de agresiune. Partea americană pretinde că acceptă o reunificare pașnică a Vietnamului, dar în realitate S.U.A. au perpetuat împărțirea Vietnamului, au transformat Vietnamul de sud într-un stat separat, într-o bază militară și o neocolonie americană. Partea americană pretinde că respectă clauzele militare ale acordurilor de la Geneva dar, făcînd din Vietnamul de sud o bază militară a S.U.A., a introdus pe teritoriul lui un corp expediționar de peste o jumătate de milion de oameni și duce un război atroce împotriva poporului din Vietnamul de sud".

În expunerea sa, șeful delegației Statelor Unite formulase cîteva propuneri, dintre care cea mai semnificativă — tot o referire la acordurile din 1954 — privește „restabilirea zonei demilitarizate" ca un act de „reciprocitate"

→

față de încetarea bombardamentelor americane. Or, statutul acestei zone a fost violat unilateral de către S.U.A., ale căror forțe au instalat acolo baze de artilerie împotriva teritoriului R.D. Vietnam.

Xuan Thuy, arătînd cum ar putea să se desfășoare încetarea bombardamentelor aeriene și a oricăror alte acte de război ale S.U.A. („este poate un fel de propunere de calendar al dezescaladării", notează „Le Figaro"), a menționat următoarele trei elemente : 1) încetarea bombardamentelor aeriene între paralelele 17 și 20 ; 2) încetarea oricăror alte acte de război, adică : zboruri de recunoaștere, violarea apelor teritoriale, bombardamentele de artilerie etc. ; 3) luarea și punerea în aplicare a acestor măsuri în mod necondiționat.

Temeinicia acestor cereri nu se poate contesta, ceea ce explică și tendința americană de a deplasa dezbaterile și o oarecare crispare în fața stăruinței calme cu care delegația nord-vietnameză demonstrează celeilalte părți în ședință — și ziariștilor în conferințe de presă — că încetarea războiului depinde de încetarea agresiunii.

Dificilă deci în sine, poziția americană devine și mai neconfortabilă din pricina presiunilor pe care le exercită asupra diplomației S.U.A. compromisul și compromițătorul aliat de la Saigon. Săptămîna trecută, un articol apărut în „Washington Post" și reprodus de „International Herald Tribune" a stîrnit o adevărată furtună simultană în capitala Statelor Unite, unde apare cel dintîi, și la Paris, unde apare cel de-al doilea. Articolul, semnat de un comentator cunoscut, Chalmers Roberts, afirma că în cercurile conducătoare americane s-ar ventila ideea că o participare a Frontului de Eliberare la guvernarea Vietnamului de sud ar fi de luat în considerație. Proteste vehemente din partea lui Averell Harriman, șeful delegației S.U.A. la negocierile de la Paris, urmate de cele asemănătoare ale lui Dean Rusk la Washington. Fapt este că, trei zile mai tîrziu, fostul premier sud-vietnamez înmîna demisia sa generalului Thieu, care desemna imediat ca succesor pe Tran Van Huong, iar în foarte numeroase organe de presă occidentale apărea, savant orchestrat, portretul extrem de elogios al noului premier, ca și cînd ar fi trebuit să se subînțeleagă că prezența sa în fruntea guvernului ar fi o făgăduială de schimbare în sensul democrației, onestității etc. In cursul unei conferințe de presă care a avut loc marți spre prînz, am întrebat pe purtătorul de cuvînt al delegației R. D. Vietnam cum trebuie considerată schimbarea de persoană din fruntea guvernului de la Saigon. Mi-a răspuns : „Acest guvern — marionetă în ansamblul lui — a fost pus pe picioare de către Statele Unite ca un instrument al politicii neocolonialiste americane. Natura lui nu se poate modifica prin cîrpeli".

Nu se pot face încă bilanțuri cu privire la desfășurarea discuțiilor de la Paris, dar un lucru este cert : pe plan mondial se cere cu stăruință — aceasta fiind o condiție a succesului actualei etape de negocieri — încetarea totală și necondiționată a bombardamentelor americane pentru a se crea premise de tratative în problema vietnameză. Este un deziderat legitim.

Paris, 21 mai

Statele Unite trebuie să înceteze în mod necondiționat bombardamentele asupra R. D. Vietnam

Publicăm alăturat textul declarației prezentate de XUAN THUY, șeful delegației R.D. Vietnam, la prima reuniune din cadrul convorbirilor de la Paris între reprezentanții R.D. Vietnam și ai S.U.A.

Domnilor reprezentanți ai Statelor Unite ale Americii,

După cum s-a arătat în Declarația din 3 aprilie 1968 a guvernului Republicii Democrate Vietnam și în cea din 3 mai 1968 a Ministerului de Externe al Republicii Democrate Vietnam, convorbirile oficiale între reprezentanții guvernului Republicii Democrate Vietnam și ai guvernului Statelor Unite ale Americii au drept scop să stabilească cu partea americană încetarea necondiționată a bombardamentelor și a tuturor celorlalte acte de război americane împotriva Republicii Democrate Vietnam și apoi să se ocupe de alte probleme interesînd cele două părți.

Permiteți-mi, în primul rînd, ca, în numele poporului vietnamez și al guvernului Republicii Democrate Vietnam, să mulțumesc președintelui de Gaulle și guvernului Republicii Franceze de a fi acordat toate înlesnirile pentru ținerea la Paris a convorbirilor oficiale între Republica Democrată Vietnam și Statele Unite ale Americii.

Aș dori, de asemenea, să mulțumesc populației Parisului, minunata și ospitaliera capitală a Franței, pentru călduroasa primire pe care ne-a făcut-o.

Sînt convins că sentimentele călduroase și bunăvoința manifestate de guvernul francez, de populația pariziană, precum și de întregul popor francez, vor contribui la desfășurarea favorabilă a acestor convorbiri oficiale, în interesul independenței și păcii în Vietnam.

Domnilor,

Începînd din august 1964, paralel cu intensificarea războiului de agresiune în Vietnamul de sud, guvernul Statelor Unite ale Americii a declanșat bombardamente aeriene și navale împotriva Vietnamului de nord, comițînd astfel crime monstruoase împotriva poporului nostru. Atacurile nejustificate săvîrșite de Statele Unite ale Americii împotriva Republicii Democrate Vietnam, țară independentă și suverană, constituie acte caracteristice de agresiune. Ele reprezintă, de asemenea, o violare extrem de serioasă a acordurilor de la Geneva din 1954 cu privire la Vietnam și a principiilor fundamentale ale dreptului internațional.

Suferind înfrîngeri grele în urma luptei eroice pentru independență, libertate și pace a poporului vietnamez în cele două zone și ca urmare a puternicei opoziții a opiniei publice mondiale și a opiniei publice progresiste din Statele Unite ale Americii, președintele L. B. Johnson a fost obligat la 31 martie 1968 să anunțe „limitarea bombardamentelor" asupra Vietnamului de nord. Dar de atunci încoace, avioanele și vasele de război americane continuă să arunce zilnic o ploaie de bombe și obuze, cu o intensitate mereu sporită, asupra regiunilor populate ale Republicii Democrate Vietnam, asupra unei zone care se întinde pe mai mult de 300 de km, de la paralela 17 la paralela 20, cu o populație de 4 500 000 de locuitori. În același timp, avioanele de recunoaștere americane violează în permanență spațiul aerian al Vietnamului de nord, zburînd chiar deasupra capitalei, Hanoi ; unitățile flotei americane continuă să violeze apele teritoriale ale Republicii Democrate Vietnam. Pe de altă parte, guvernul american continuă să introducă noi trupe și să intensifice războiul în Vietnamul de sud și cere credite suplimentare pentru cheltuielile de război în Vietnam.

În fapt, Statele Unite ale Americii își continuă mai departe actele lor de agresiune și nu au răspuns în mod serios exigențelor legitime ale guvernului Republicii Democrate Vietnam, ale poporului vietnamez, ale altor popoare din lume și ale opiniei publice progresiste din Statele Unite ale Americii.

Administrația americană continuă să se cramponeze de pretinsul principiu al „reciprocității", principiu pe care guvernul Republicii Democrate Vietnam l-a respins în numeroase rînduri. Guvernul Statelor Unite ale Americii a căutat întotdeauna, în mod intenționat, să semene confuzie în opinia publică, prezentîndu-se ca o victimă a agresiunii, cînd el însuși este autorul agresiunii ; el procedează astfel în scopul de a camufla actele sale de agresiune.

În consecință, este important să se lămurească problema *„cine anume este agresorul și cine este victima agresiunii"*, pentru a ne putea orienta spre o bază corectă de rezolvare a problemei vietnameze și pentru ca aceste convorbiri să-și poată atinge țelurile în cel mai scurt timp posibil.

Domnilor,

După cum știe oricine, acordurile de la Geneva din 1954 cu privire la Vietnam au restabilit pacea în Vietnam pe baza recunoașterii și respectului independenței, al suveranității și integrității teritoriale a Vietnamului.

În conformitate cu stipulațiile acordurilor de la Geneva din 1954, Vietnamul ar fi trebuit reunificat prin alegeri libere la 20 iulie 1956.

Dar guvernul Statelor Unite ale Americii a împiedicat prin diferite mijloace ținerea alegerilor libere și reunificarea țării noastre. Scopul său este acela de a perpetua împărțirea Vietnamului, de a transforma Vietnamul de sud într-o bază militară și o neocolonie americană, de a pregăti războiul de agresiune împotriva Vietnamului de nord, sabotînd astfel pacea în Indochina și în sud-estul asiatic.

În acest scop, la mai puțin de două luni după semnarea acordurilor de la Geneva cu privire la Vietnam, guvernul Statelor Unite ale Americii a creat pretinsa Organizație a tratatului defensiv al sud-estului asiatic — în realitate o alianță militară de agresiune împotriva popoarelor sud-estului asiatic.

Din propria sa inițiativă, el a plasat Vietnamul de sud, Laosul și Cambodgia „în zona de protecție" a acestui bloc.

Guvernul american l-a readus pe Ngo Dinh Diem din Statele Unite ale Americii la Saigon pentru a înființa o administrație marionetă și o armată de 200 000 de mercenari în solda Statelor Unite ale Americii, în scopul de a reprima populația Vietnamului de sud.

Din ordinul Washingtonului, administrația Ngo Dinh Diem a refuzat consultările cu guvernul Republicii Democrate Vietnam și alegerile în vederea reunificării țării, prevăzute de acordurile de la Geneva din 1954 privitoare la Vietnam. Ngo Dinh Diem a declarat cu nerușinare că „frontierele Statelor Unite ale Americii se prelungesc pînă la paralela 17" și a preconizat „marșul asupra nordului".

Între iulie 1954 și octombrie 1959, administrația marionetă de la Saigon a aruncat în închisoare peste 200 000 de persoane, a torturat și mutilat alți 150 000, a executat sau a lichidat în secret sute de mii de patrioți din Vietnamul de sud, numai din cauza aspirațiilor lor spre pace, spre reunificarea țării și spre aplicarea corectă a acordurilor de la Geneva.

În felul acesta, guvernul Statelor Unite ale Americii a sabotat acordurile de la Geneva din 1954 cu privire la Vietnam, a declanșat războiul și a făcut să domnească teroarea albă în Vietnamul de sud. În aceste condiții, poporul Vietnamului de sud nu are altă cale de urmat decît să se ridice și să lupte pentru dreptul său la existență. În toate regiunile rurale și urbane ale Vietnamului de sud s-a dezvoltat cu rapiditate o mișcare de luptă patriotică împotriva agresorilor și a agenților lor. La sfîrșitul anului 1960 a fost întemeiat Frontul Național de Eliberare din Vietnamul de sud, reunind patrioți din toate păturile sociale, de toate naționalitățile, tendințele politice și confesiunile religioase din Vietnamul de sud și care au toți o aspirație comună : aceea de a obține independența, democrația, pacea și neutralitatea în Vietnamul de sud.

În 1961, agresiunea americană se afla la o nouă cotitură, o dată cu vizita la Saigon a lui L. B. Johnson, pe atunci vicepreședinte al Statelor Unite, vizită în cursul căreia a semnat cu Ngo Dinh Diem un comunicat în opt puncte servind drept bază la declanșarea războiului zis „special".

Guvernul Statelor Unite ale Americii a trimis în Vietnamul de sud unități de sprijin și de susținere, înzestrate cu toate mijloacele de război și a înființat la Saigon un comandament operațional american pentru a duce, cu ajutorul a jumătate milion de soldați din trupele marionetă, războiul împotriva poporului Vietnamului de sud. Declanșînd războiul special în Vietnamul de sud, conducătorii americani doresc de asemenea să obțină experiență pentru reprimarea mișcărilor de eliberare națională în Asia, Africa și America Latină.

Dar războiul special, ca și pretinsul plan Staley-Taylor de „pacificare a Vietnamului de sud în răstimp de 18 luni" au dat faliment în fața coeziunii trainice și a luptei hotărîte a poporului Vietnamului de sud. În 1965, Frontul Național de Eliberare din Vietnamul de sud controla deja trei sferturi din populație și 4 cincimi din teritoriul sud-vietnamez. Un număr mereu crescînd de țări din întreaga lume au recunoscut Frontul de Eliberare drept reprezentant autentic și legal al poporului din Vietnamul de sud. În schimb, așa-zisul guvern de la Saigon, instalat și patronat de Statele Unite ale Americii, s-a dovedit a fi un guvern de marionete și de agenți incapabili, în solda americanilor. După lichidarea fizică a fraților Ngo, s-au succedat la Saigon, în răstimp de 18 luni, din noiembrie 1963 pînă în mai 1965, 12 lovituri de stat.

În fața pericolului de prăbușire a administrației marionetă de la Saigon, punct de sprijin esențial pentru războiul de agresiune în Vietnamul de sud, guvernul american a efectuat un nou pas de escaladare, mai grav. Pe de o parte, el a introdus în mod masiv trupe americane și satelite în Vietnamul de sud, pentru a participa direct la lupte, transformînd astfel „războiul special" într-un „război local" de agresiune, în Vietnamul de sud.

Delegația R. D. Vietnam la convorbirile de la Paris — al patrulea din stînga — Xuan Thuy, șeful delegației

Pe de altă parte, el a declanșat războiul de distrugere împotriva Republicii Democrate Vietnam cu ajutorul forțelor sale aeriene și navale.

Prin atacuri sălbatice lansate fără nici un fel de discernămînt împotriva Vietnamului de nord, el spera să intimideze poporul vietnamez în cele două zone și, prin aceasta, să ridice moralul armatei și administrației marionete din Vietnamul de sud și astfel să-și continue scopurile sale de agresiune. Dar rezultatele s-au dovedit cu totul contrare speranței lor. Crimele făptuite de guvernul Statelor Unite nu fac decît să unească și mai strîns poporul din Vietnamul de nord, ca și din Vietnamul de sud, și îl fac mai hotărît încă în lupta sa împotriva agresiunii americane, pentru salvarea națională.

În Vietnamul de sud, războiul a căpătat un caracter tot mai atroce. Numărul soldaților americani, care era de aproximativ 30 000 la începutul anului 1965, atinge aproape cifra de 550 000 la începutul anului 1968 ; dacă acestora li se adaugă aproape 50 000 de oameni din trupele satelite și aproximativ 500 000 de soldați marionete, este vorba de o gigantică mașină de război care acționează împotriva poporului eroic și de neclintit din Vietnamul de sud. În afară de armele cele mai moderne folosite pe cîmpul de luptă, Statele Unite ale Americii au procedat la experimentarea altor instrumente de masacru, urîte de întreaga omenire, cum ar fi napalmul, bombele cu fosfor, produsele chimice și gazele toxice etc.

Dar realitatea a arătat că, cu cît agresorii sînt mai numeroși și cu cît mai crude sînt procedeele lor, cu atît mai puternică este rezistența poporului din Vietnamul de sud și mai grea înfrîngerea invadatorilor. Ofensiva generalizată și răscoala simultană a forțelor armate și a poporului din Vietnamul de sud, de la începutul acestui an, sînt manifestări evidente ale forței invincibile și ale victoriei sigure a luptei juste a poporului vietnamez.

Doborînd aproape 3 000 de avioane și capturînd numeroși piloți americani, poporul Vietnamului de nord — atît în producție cît și în luptă — a dovedit că Republica Democrată Vietnam, departe de a se clătina, a devenit mai puternică și mai fermă în lupta împotriva războiului de distrugere dus de Statele Unite. Oricare ar fi intensitatea lor, atacurile aeriene și navale împotriva Vietnamului de nord nu au reușit să scoată Statele Unite din impasul în care au intrat și din situația critică din Vietnamul de sud.

În timp ce duce războiul de agresiune în Vietnam, guvernul Statelor Unite a ordonat reacțiunii laoțiene să saboteze acordurile de la Geneva din 1962 cu privire la Laos : zilnic, avioanele americane bombardează teritoriul laoțian. Acesta este motivul pentru care poporul și forțele patriotice laoțiene s-au ridicat pentru a lupta împotriva agresorilor americani și a agenților lor.

Guvernul Statelor Unite caută, prin toate mijloacele, să aducă atingere independenței și neutralității Cambodgiei. Din acest motiv, guvernul și poporul khmer l-au condamnat cu severitate în numeroase rînduri.

Domnilor,

Orice persoană rezonabilă și iubitoare de dreptate, trecînd în revistă principalele evenimente, trebuie să recunoască faptul că grava situație actuală din Vietnam are la origine politica de intervenție și de agresiune a guvernului american.

Argumentele prezentate de guvernul Statelor Unite ale Americii pentru a justifica această politică sînt total vulnerabile.

Statele Unite ale Americii pretind că „agresiunea Vietnamului de nord" împotriva Vietnamului de sud le-a obligat să trimită un corp expediționar în Vietnamul de sud pentru „a apăra libertatea" și a-și aduce la îndeplinire „angajamentele față de guvernul de la Saigon".

În realitate, Vietnamul unit are o istorie milenară și poporul vietnamez, muncitor și iubitor de libertate și de pace, posedă o tradiție de luptă eroică și neîmblînzită împotriva invaziilor străine. Vietnamul este unul, poporul vietnamez este unul.

Dimpotrivă, Statele Unite ale Americii sînt acelea care, din cealaltă parte a Pacificului, au trimis un corp expediționar care să se dedea la agresiune împotriva Vietnamului de sud și au împiedicat reunificarea Vietnamului ; și poporul vietnamez este acela care este obligat să se ridice împotriva agresiunii, pentru salvarea națională. A spune că nordul Vietnamului se dedă la o agresiune împotriva sudului Vietnamului este la fel de absurd ca a vorbi de o agresiune a statului Washington împotriva statului New York. Războiul patriotic actual din Vietnamul de sud este dus de poporul Vietnamului de sud împotriva agresorilor americani și a agenților lor. Și așa-zisul „angajament" american față de Vietnam nu este altceva decît o mistificare. Așa-zisul „guvern de la Saigon" este doar un produs american. Administrația marionetă Ngo Dinh Diem care, se spune, a primit „angajamentul" de la trei președinți ai Statelor Unite, o dată devenită inutilă intereselor capitaliste americane, a fost răsturnată chiar de Statele Unite. Poporul Vietnamului de sud nu a cerut niciodată guvernului Statelor Unite să trimită trupe pentru „a-i apăra libertatea" ; în schimb, tocmai guvernul Statelor Unite, și nimeni altcineva, este acela care a folosit în

→

Vietnamul de sud forța pentru a înăbuși libertatea poporului.

Guvernul Statelor Unite prezintă un alt argument și mai inacceptabil încă, afirmînd că intervenția americană în Vietnam este „în interesul securității Statelor Unite ale Americii". Toată lumea știe că Vietnamul este o țară mică, despărțită de Statele Unite printr-o distanță de peste 10 000 km și printr-un imens ocean. În ce fel poate amenința Vietnamul securitatea Statelor Unite? Dimpotrivă, tocmai politica de agresiune în Vietnam dusă de Casa Albă este aceea care risipește oameni și resurse ale Statelor Unite și creează acestei țări, în momentul de față, mari dificultăți în toate domeniile: politic, militar, monetar, financiar, economic și social.

Numeroase guverne, personalități, organizații de masă și largi pături populare din întreaga lume au condamnat războiul nedrept al Statelor Unite și au susținut lupta justă a poporului vietnamez.

Președintele Charles de Gaulle a afirmat în termeni expliciți că este vorba „de un război nejust, căci el rezultă în fapt din intervenția armată a Statelor Unite pe teritoriul Vietnamului... un război detestabil deoarece face ca o mare națiune să distrugă o națiune mică".

Prințul Norodom Siannuk, șeful statului cambodgian, subliniind că Statele Unite ale Americii sînt agresorii, a declarat: „Credem că este nejust să se pună pe același plan agresorii și victimele agresiunii"...

După un studiu obiectiv și științific al rapoartelor supuse de grupurile de anchetă la fața locului în Vietnamul de nord și de sud și după examinarea a numeroase documente și ascultarea depozițiilor a numeroși martori (între care și foști militari americani) „Tribunalul internațional Bertrand Russell", al cărui juriu este format din numeroși intelectuali și juriști cu renume mondial, a ajuns, în cele două sesiuni ținute la Stockholm și la Copenhaga în 1967, la concluzii explicite, după care Statele Unite au comis crima de agresiune sub diferite forme, precum și crima de genocid, în mod premeditat, prin felul în care au purtat războiul.

Politica de agresiune a guvernului Johnson împotriva Vietnamului a fost condamnată de asemenea chiar în Statele Unite.

Senatorul Robert Kennedy a admis că războiul din Vietnam a devenit „problema centrală a vieții politice din Statele Unite ale Americii", că el tulbură „conștiința americanilor".

Senatorul W. Fulbright, președintele Comisiei pentru afacerile externe a Senatului american, consideră că războiul dus de Statele Unite în Vietnam este „imoral", „nicidecum necesar" și că el „slăbește Statele Unite ale Americii".

Pe cînd trăia, pastorul Martin Luther King a spus: „Lumea cere să ne recunoaștem greșeala de la începutul aventurii noastre în Vietnam, precum și răul pe care l-am făcut vieții poporului din această țară".

Diferite pături ale poporului american, de la profesori, studenți, oameni de știință, juriști, elemente religioase, artiști, pînă la clasele muncitoare, s-au adunat într-o mișcare de protest de o amploare fără precedent pentru a cere încetarea bombardamentelor în Vietnamul de nord și retragerea trupelor americane din Vietnamul de sud.

Mișcarea negrilor americani a înregistrat și ea o mare dezvoltare; s-au succedat valuri de luptă atît pentru a se opune discriminării rasiale, cît și pentru a se cere guvernului Statelor Unite încetarea războiului de agresiune în Vietnam.

În fața izolării crescînde în care se găsește pe arena mondială și chiar în Statele Unite, guvernul american, în timp ce continuă să intensifice războiul, a trebuit să recurgă la o pretinsă „ofensivă de pace" pentru liniștirea opiniei publice. Este însă de notorietate publică, că, de fiecare dată cînd vorbește de „negocieri de pace", guvernul american se dedă la noi acte de război, mai periculoase. Trăsătura dominantă a „propunerilor de pace" americane este aceea că ele urmăresc de fapt să realizeze ocuparea Vietnamului de sud de către Statele Unite și să perpetueze divizarea Vietnamului.

O altă trăsătură este aceea că Statele Unite pun pe același plan agresorul și victima sa. Autoritățile americane vorbesc adeseori de „tratative necondiționate" și de „dezescaladare reciprocă". Acest lucru este inacceptabil. Întrucît au declanșat acest război de agresiune, Statele Unite sînt obligate să-i pună capăt. Dedîndu-se ele însele la o escaladare continuă, le revine astăzi să procedeze la dezescaladare. Noi, vietnamezii, am trăit întotdeauna pe pămînturile noastre. Noi sîntem victimele agresiunii și ale războiului. Avem dreptul să ne apărăm.

În joc sînt existența noastră, independența noastră și libertatea patriei noastre.

Nu se poate ajunge la o soluție de pace a problemei vietnameze decît luîndu-se drept bază recunoașterea drepturilor naționale fundamentale ale poporului vietnamez și făcîndu-se o netă deosebire între agresor și victima agresiunii.

Guvernul Republicii Democrate Vietnam a expus în mod clar, la 8 aprilie 1965, poziția sa în patru puncte.

Poziția invariabilă a guvernului Republicii Democrate Vietnam este respectul absolut față de acordurile de la Geneva din 1954 cu privire la Vietnam, aplicarea strictă și leală a dispozițiilor lor fundamentale și definită în cele patru puncte prezentate de către premierul Fam Van Dong la 8 aprilie 1965.

Frontul Național de Eliberare din Vietnamul de sud a definit în mod clar programul politic publicat în septembrie 1967, arătînd că sarcinile și obiectivele actuale ale populației sud-vietnameze constau în realizarea uniunii întregului popor, în înfrîngerea în mod hotărît a războiului de agresiune dus de Statele Unite, în răsturnarea administrației marionetă de la Saigon, în înființarea unei administrații de largă coaliție națională și democratică, în construirea unui Vietnam de sud independent, democratic, pașnic, neutru și prosper, care să pășească pe calea spre reunificarea pașnică a patriei.

Poziția în patru puncte a guvernului Republicii Democrate Vietnam și programul politic al Frontului Național de Eliberare din Vietnamul de sud au reflectat nu numai aspirațiile spre independență și pace ale populației din cele două zone, dar au exprimat de asemenea, pe de-a-ntregul, principiile fundamentale ale acordurilor de la Geneva privitoare la Vietnam. Ele sînt pe deplin conforme cu realitatea actuală din Vietnamul de sud și din întregul Vietnam. Ele constituie baza rezolvării politice corecte a problemei vietnameze.

Poziția justă a poporului vietnamez a atras simpatia și sprijinul pe zi ce trece mai mare ale celor mai largi sectoare ale opiniei publice mondiale.

Așadar, dacă este sau nu posibil să se ajungă la o soluție pașnică a problemei vietnameze, aceasta depinde acum de partea americană.

Atît timp cît guvernul Statelor Unite continuă să recurgă la război pentru a-și atinge scopurile de agresiune și atît timp cît prezintă „propuneri de pace" pentru a ajunge la aceleași scopuri, poporul vietnamez va trebui să continue să lupte și va lupta cu și mai mare fermitate pentru a-și apăra independența și libertatea. Poporul vietnamez este pe deplin convins că lupta sa justă va triumfa.

Întrucît a declanșat războiul de distrugere împotriva Republicii Democrate Vietnam, guvernul Statelor Unite este obligat să înceteze definitiv și necondiționat bombardamentele și orice acte de război pe întregul teritoriu al Republicii Democrate Vietnam.

Aceasta este o exigență legitimă, primordială și extrem de urgentă a guvernului Republicii Democrate Vietnam, a poporului vietnamez și a opiniei publice iubitoare de pace și de justiție din întreaga lume.

În numele guvernului Republicii Democrate Vietnam, am venit aici cu o atitudine serioasă și plină de bunăvoință, dorind ca problema ridicată de guvernul nostru în declarația sa din 3 aprilie 1968 și de ministerul nostru de externe, în aceea din 3 mai 1968, să obțină o rezolvare. În consecință, ne exprimăm speranța de a primi, în cursul convorbirilor oficiale, un răspuns clar și pozitiv din partea guvernului Statelor Unite în această privință.

reflector

GUINEEA: OPT LIMBI PRINCIPALE

În cadrul eforturilor de revalorificare a culturii africane tradiționale, în Guineea au fost stabilite oficial opt limbi principale, folosite de cele peste 50 de triburi diferite care populează această țară. Se prevede ca, pînă în 1971, fiecare cetățean al statului să știe să scrie și să citească cel puțin într-una din limbile respective. În acest scop a fost inițiată o largă campanie de alfabetizare cuprinzînd toate regiunile țării. Documentele oficiale și de stare civilă, inscripțiile publice etc., urmează să fie redactate — în afara limbii franceze — și într-una din cele opt limbi principale.

FARURI CU ENERGIE NUCLEARĂ

Două faruri funcționînd cu energie nucleară au intrat de curînd în serviciul navigației și aviației europene. Primul se află instalat în largul coastei engleze, lîngă Dungeness, iar al doilea — pe insula daneză Sjaelland. Farurile au fost construite de Comisariatul britanic al energiei atomice. Ele nu comportă nici un fel de întreținere, fiind echipate pentru o funcționare neîntreruptă de cinci ani, timp în care nu vor pierde din puterea instalată decît 20 %. Generatorii funcționează după principiul următor: căldura produsă de dezintegrarea stronțiului radioactiv este transformată în electricitate, printr-un ansamblu de termocuple. Lumina produsă de aceste faruri este de două ori mai puternică decît a farurilor clasice.

„TÎRGUL CĂRȚII DE BUZUNAR"

La Nogent-sur-Marne, lîngă Paris, a avut loc recent primul „Tîrg al cărții de buzunar". Printre manifestările organizate cu acest prilej: o tombolă al cărei principal cîștigător a primit un premiu neobișnuit — greutatea sa corporală echivalată ...în „cărți de buzunar".

OBSIDIAN ÎN LOC DE CARBON-14

Un nou procedeu de datare arheologică, mai rapid și mai puțin costisitor decît cel cu carbon-14, a fost experimentat recent în cadrul unor cercetări efectuate în Mexic. Cu ajutorul lui s-a putut stabili că la Teotihuacan a existat o cultură primitivă, cu cinci milenii înaintea erei noastre. În alte regiuni ale țării au fost descoperite, cu aceeași metodă, vestigii ale unor așezări umane datînd de circa 40 000 ani. Noul procedeu se bazează pe proprietatea obsidianului de a absorbi apa într-un anumit ritm bine determinat. Vîrsta acestei roci, larg folosită odinioară la confecționarea uneltelor și a armelor, poate fi precizată prin marja de hidratare determinînd volumul de apă pătrunsă în piatră de-a lungul secolelor.

„DICȚIONAR SPAȚIAL" PENTRU ELEVI

Universitatea din Oregon (S.U.A.) a realizat un mic dicționar de 600 de cuvinte folosite curent în vocabularul spațial, care va fi publicat sub egida N.A.S.A. Definițiile termenilor sînt formulate într-o manieră accesibilă elevilor. Înainte de publicare, dicționarul urmează să fie „experimentat" în șase școli din Oregon.

Colocviu despre MARX

convorbire cu

Costin Murgescu

membru corespondent al Academiei

În zilele de 8—10 mai a avut loc la Paris, sub egida U.N.E.S.C.O., un colocviu internațional consacrat aniversării a 150 de ani de la nașterea lui Karl Marx. Printre cei 50 de oameni de știință — filozofi, sociologi și economiști — din 21 de țări, pe care organizatorii i-au invitat să prezinte comunicări la acest colocviu, a fost și economistul român Costin Murgescu, membru corespondent al Academiei. Domnia-sa a prezentat o comunicare cu tema „Prezența lui Karl Marx în gîndirea economică modernă" și a participat la dezbaterile privind previziunea socio-economică.

Revista noastră l-a rugat pe tovarășul Costin Murgescu să împărtășească cititorilor cîteva impresii de la acest colocviu.

— Cum s-a ajuns la organizarea acestui colocviu și care a fost cadrul lui ?

— Organizarea colocviului a fost rezultatul unei rezoluții adoptată la ultima sesiune a Conferinței generale U.N.E.S.C.O. privind celebrarea a 150 de la ani de la nașterea lui Karl Marx. Sarcina organizării colocviului a fost încredințată de directorul general al U.N.E.S.C.O. Consiliului internațional al Științelor Sociale și Consiliului Internațional de Filozofie și Științe Umane.

Organizatorii au formulat tema generală a colocviului astfel : *„Rolul lui Karl Marx în dezvoltarea gîndirii științifice contemporane"*. În cadrul acestei teme generale, ei au avut în vedere în principal patru aspecte :

— Gîndirea științifică ; Istoria și teoria dezvoltării sociale ; Previziunea socio-economică ; Condiția omului.

Marea majoritate a oamenilor de știință pe care organizatorii i-au invitat să prezinte comunicări la colocviu au răspuns invitației. Au fost prezentate astfel peste 45 de comunicări, exprimînd *părerile personale* ale unor filozofi, economiști și sociologi din diferite țări. Menționez printre aceștia pe A. Rumiantev, T. Timofeev, V. Vinogradov, T. Oizerman (U.R.S.S.), Roger Garaudy, A. Sauvy, Raymond Aron, J. Hyppolite (Franța), Joan Robinson, E. Hobsbawm (Anglia), H. Marcuse, A. Rapoport, C. Frankel (S.U.A.), C. Luporini (Italia), M. Kalecki, J. Kuczinski (R.D.G.), R. Dahrendorff (R.F.G.), S. Tsuru (Japonia), J. Zeleny (Cehoslovacia), M. Markovici (Iugoslavia), M. Onitiri (Nigeria) etc.

Comunicările întocmite vor fi reunite într-un volum omagial ; colocviul a avut ca scop nu prezentarea textelor scrise, ci discutarea tezelor lor de bază.

Evident, nici organizatorii și nici autorii nu și-au făcut iluzia că un asemenea colocviu poate duce la un consens într-o problemă sau alta, la vreo concluzie comună. Simpla lectură a numelor celor care au prezentat comunicări sau au participat la discuții excludea din capul locului o asemenea ipoteză. Întrebarea care se punea privea posibilitatea unui *dialog științific* în legătură cu opera lui Marx, între specialiști cu orientări atît de diferite, adeseori ireconciliabile.

Din acest punct de vedere, consider colocviul drept o experiență utilă prin confruntarea deschisă de opinii pe care a înlesnit-o. Ceea ce nu înseamnă însă că nu sînt și rezerve de formulat.

— Ce aveți în vedere ?

— În primul rînd, sfera participării. U.N.E.S.C.O. și organismele științifice internaționale organizatoare au făcut un efort remarcabil pentru a asigura reușita colocviului și a da aniversării lui Karl Marx un cadru corespunzător. Nu pun în discuție acest efort, nici meritele lui ; cred că el este chiar de natură să stimuleze și alte inițiative similare în viitor.

În același timp, s-a putut constata o dată în plus cîte daune creează activității instituțiilor specializate ale O.N.U. (fără a mai vorbi de O.N.U. însăși) încălcarea principiului universalității, pentru a cărui aplicare riguroasă țara noastră militează cu energie. Faptul că drepturile legitime ale R.P. Chineze nu au fost încă restabilite în O.N.U. reprezintă exemplul cel mai elocvent al unei discriminări care frînează activitatea instituțiilor specializate (inclusiv a U.N.E.S.C.O.), fragmentează dialogul universal care corespunde vocației acestor organisme. De acest handicap nu putea să nu se resimtă și colocviul amintit care, oricît de larg conceput de organizatori, nu a putut da o reflectare cît mai completă concluziilor, decurgînd din experiențe istorice diferite, în legătură cu rolul lui Marx în dezvoltarea științifică contemporană.

O a doua remarcă privește ținuta dezbaterilor. Marxiști sau nemarxiști, participanții la colocviu au pornit de la convingerea că cel aniversat reprezintă cea mai puternică personalitate pe care o cunoaște istoria științelor sociale. Independent de pozițiile adoptate, majoritatea lor și-au confruntat părerile și au căutat să le motiveze în spiritul unei evidente preocupări de dezbatere științifică. În acest cadru, tonul adoptat de Raymond Aron a făcut notă discordantă. Este un minimum care se poate spune despre expresia pe care sociologul francez a dat-o unor mai vechi teze ale sale, cu ocazia unei ședințe solemne de aniversare a lui Karl Marx.

— Spuneați că principala problemă care se punea în legătură cu organizarea acestui colocviu privea posibilitatea unui dialog științific asupra lui Marx. Cum a răspuns colocviul acestei întrebări ?

— Din moment ce tema dialogului era opera lui Marx, condiția reușitei era ca participanții — indiferent de concepțiile lor generale — să încerce cel puțin să pătrundă în universul lui Marx, pentru a-i analiza opera „dinlăuntru". Am nega evidența dacă n-am recunoaște efortul făcut în această direcție de majoritatea participanților la dezbateri. Ceea ce nu înseamnă că n-a apărut, în unele cazuri, și pericolul ca dialogul să se transforme într-o succesiune de monologuri între surzi. Am impresia că dificultatea principală pe care o întîmpină cercetătorii nemarxiști, atunci cînd încearcă să pătrundă în universul marxist, provine din faptul că lasă în umbra studiului lor în special materialismul dialectic, dialectica lui Marx (opusă, după cum prea bine se știe, celei hegeliene).

Or, colocviul a demonstrat că tocmai înțelegerea, de exemplu, a dialecticii funcționalității și disfuncționalității în procesul dezvoltării istorice, economice și sociale, sau — pe alte planuri și din alte puncte de vedere — a relației dialectice dintre teorie și practică, dintre descripție și prescripție, dintre inducție și deducție în procesul cunoașterii, reprezintă condiția de bază a unui dialog științific-creator privind moștenirea lui Karl Marx.

În domeniul cercetării economice — ca să mă refer la unul din aspectele evocate — cum s-ar putea înțelege modernitatea analizei lui Marx, dacă nu s-ar ține seama de logica ei internă, în care se reflectă interconditionările dialectice dintre fenomene și procese economice eterogene, dintre tendințele contradictorii care determină modul de îmbinare a elementelor așa-numit „regionale" (componente ale economiei în diferitele momente ale dezvoltării ei), într-un agregat social mereu mai complex ?

Înțelegerea conceptului marxist al dezvoltării economice (și implicit al caracterului ei istoric-natural) reprezintă, într-un fel, cheia care poate deschide poarta dialogului menit să înlesnească corelarea organică a analizei cantitative cu analiza calitativă, confruntarea științifică a raporturilor cantitative dintre fenomenele economice cu esența lor.

În măsura în care a servit clarificării unor asemenea premise, cred că colocviul a reprezentat un argument în favoarea tezei că dialogul asupra moștenirii lui Marx este și util și posibil din punct de vedere științific, în pofida unor concepții generale opuse.

— Care sînt principalele concluzii pe care vi le-a sugerat colocviul ?

— Prima, privește seriozitatea cu care opera lui Karl Marx este studiată în toate colțurile lumii și lărgimea deltei prin care ideile sale se revarsă în gîndirea socială contemporană.

A doua, privește excepționala lui prezență în actualitate. Nu numai prin prisma influențelor pe care le exercită și a reacțiilor pe care continuă să le stîrnească, ci acceptînd pentru termenul de „prezență" sensul sugerat de Prof. Cesare Luporini, de la Florența, cînd se referea la „problemele pe care Marx continuă să ni le pună, modul său de a le pune, avertismentele pe care continuă să ni le dea".

A treia, privește cerința care se pune cercetătorilor marxiști contemporani de a lichida cît mai urgent consecințele dogmatismului, spre a putea promova și dezvolta conceptele marxiste în ceea ce au ele esențial și decisiv. Este vorba, pentru a împrumuta o formulare utilizată, de o *dezvoltare dialectică a conținutului lor*, în concordanță cu dezvoltarea istorică, *nu de o acomodare a lor* la noi fapte intervenite în cursul unui secol.

Aceasta reprezintă, după părerea mea, singura pavăză serioasă atît împotriva „rupturilor" în evoluția gîndirii marxiste, cît și împotriva unui conservatorism „ad litteram" care poate avea drept consecință trecerea cuvîntului de la *marxiști* la *marxologi* în dezbaterea unor probleme privind moștenirea lui Marx. Ea reprezintă, cu alte cuvinte, o cerință a progresului științific și social din zilele noastre.

reportaj pe glob

preocupări iugoslave

De la trimisul nostru, Felicia Antip

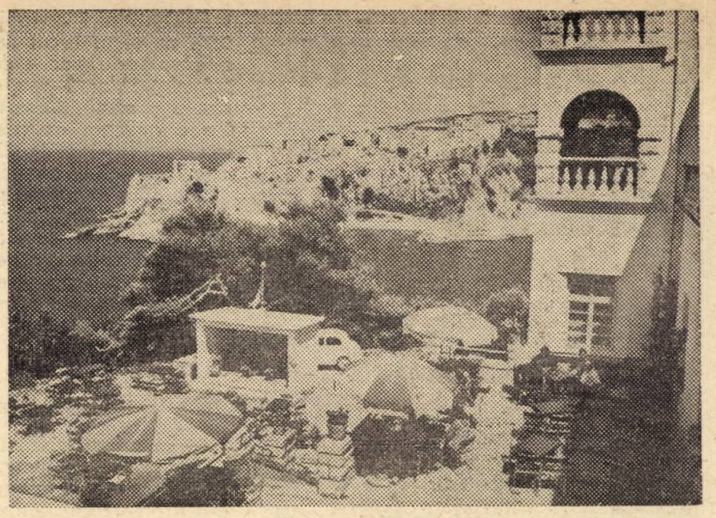

Ulcinj, situat în extremitatea sudică a litoralului muntenegrean, una din numeroasele localități de pe coasta iugoslavă a Adriaticei în care vestigiile trecutului și modernele construcții turistice alcătuiesc o pitorească îmbinare între vechi și nou. (Ulcinj datează din secolul al VI-lea al erei noastre)

Pașaportul românesc îți deschide în Iugoslavia toate ușile. Un ministru foarte ocupat își face timp pentru a primi un ziarist român cu riscul de a întîrzia la o ședință importantă. Alt demnitar, considerînd că prima întrevedere a fost prea scurtă pentru tot ceea ce dorea să comunice și să afle, îi propune să revină și a doua zi spre a continua discuția. Un al treilea îi consacră nu numai ora de primire stabilită, ci și propria sa pauză de prînz. Atitudinea prietenoasă, frățească, te întîmpină și îți încălzește inima pretutindeni ; de la directorul de hotel care, atunci cînd toate camerele sînt ocupate pentru că la Belgrad s-a deschis Salonul internațional al automobilului și pentru că a doua zi urmează să aibă loc meciul de fotbal decisiv Iugoslavia-Franța, îți oferă una din încăperile oficiale, pînă la omul de pe stradă, bucuros să-ți arate că știe cîteva cuvinte românești, toată lumea ține să-și demonstreze simpatia și prețuirea față de vecinii români. „Frontiera româno-iugoslavă — îmi spune dr. Ranko Petkovici, redactor-șef adjunct al revistei «Medunarodna Politika» — a fost dintotdeauna un model de frontieră bună, de frontieră a conviețuirii pașnice". El folosește termenul „frontieră" într-o accepțiune largă, semnificînd nu numai contiguitatea geografică, ci și apropierea politică și spirituală. Nu este de altfel singurul interlocutor întîlnit pe pămîntul iugoslav care nu uită să sublinieze că niciodată în trecutul lor zbuciumat cele două țări n-au luptat una contra celeilalte și că cel mai adesea ele s-au aflat de aceeași parte a baricadei. „Mica Înțelegere" dintre cele două războaie mondiale este doar unul din exemplele invocate în mod frecvent. Reprezentanți autorizați ai politicii externe iugoslave cu care am avut prilejul să discut — Iosip Djerdja, vicepreședintele Comisiei pentru afaceri externe a Skupștinei federative, și dr. Radivoj Uvalici, adjunct al ministrului afacerilor externe, — mi-au vorbit cu aceeași satisfacție despre succesele și despre ascensiunea lină și rapidă a bunelor relații dintre cele două țări. La Camera economică federală, dr. Ljubislav Paunovici a evocat numeroase domenii în care colaborarea româno-iugoslavă s-a dovedit a fi un stimulent pentru progresul ambelor țări, exprimîndu-și în încheiere speranța că legăturile economice se vor extinde într-un ritm comparabil cu cel al dezvoltării relațiilor politice.

A se cunoaște, a se înțelege, a conlucra

Un laitmotiv al tuturor discuțiilor : necesitatea unei cît mai bune, unei cît mai aprofundate cunoașteri și, implicit, înțelegeri reciproce. În acest sens, Radivoj Uvalici releva marea însemnătate a frecventelor schimburi de vizite la nivel înalt între cele două țări, în timp ce Iosip Djerdja exprima dezideratul ca în fiecare ramură de activitate, la toate eșaloanele, schimbul de experiență, călătoriile de studii și documentare, să devină un obicei.

Este un punct de vedere pe care noi, ziariștii, îl înțelegem perfect. Chiar prezența la Belgrad a semnatarei acestei corespondențe avea un asemenea cadru : răspundeam invitației revistei „Medunarodna Politika" de a lua contact la fața locului cu realitățile iugoslave, urmînd ca, imediat după aceea, un redactor al acestei publicații, cu profil comparabil cu cel al „Lumii", să facă o vizită similară în România. Unul dintre interlocutorii citați, Ljubislav Paunovici, sugera inițierea unor vizite reciproce ale gazetarilor specializați în probleme economice „pentru că fiecare dintre țările noastre urmează o cale specifică de dezvoltare, are realități, preocupări și probleme distincte a căror cunoaștere aprofundată ar suscita fără îndoială interes în țara prietenă".

Este foarte adevărat că, în cazul unor relații ca cele care leagă țările noastre, a cunoaște înseamnă a înțelege, iar a înțelege înseamnă a prețui și, totodată, a putea conlucra la depășirea unor greutăți inerente dezvoltării. Iată de ce, după o corespondență care și-a propus să prezinte cîteva dintre principalele coordonate ale politicii externe iugoslave (a se vedea „Lumea" nr. 19), reportajul de față încearcă să schițeze unele preocupări ale țării prietene în domeniul economic.

Strînsa dependență dintre aceste laturi ale preocupărilor iugoslave a fost subliniată la începutul anului în următorii termeni de Veljko Miciunovici, președintele Comisiei pentru afacerile externe a Skupștinei federative: „Este cert că, în 1968, în fața politicii noastre externe vor sta numeroase sarcini importante. În loc de a încerca să le enumerăm și să le comentăm, este mai bine să reamintim vechiul adevăr că politica externă a unei țări este înainte de toate reflectarea situației ei interne, a direcțiilor de dezvoltare și aspirațiilor ei. De aci concluzia : cu cît vom fi mai eficienți în acțiunile noastre pe plan intern, cu atît mai puternic se va face auzită vocea Iugoslaviei pe plan internațional".

Or, care sînt direcțiile de dezvoltare internă ale societății iugoslave ? Vicepreședintele Vecei executive federale, K. Gligorov, definește astfel obiectivele fundamentale ale politicii economice a anului 1968 : „Sporirea producției și a venitului național și creșterea în continuare a exporturilor ; aceasta va crea baza pentru creșterea în continuare a nivelului de trai și a folosirii mîinii de lucru și pentru un progres corespunzător în domeniul serviciilor sociale".

Imperativul modernizării

Este vorba, după cum se vede, de un proces în mers, de înaintarea pe o cale abordată cu cîțiva ani în urmă, corespunzător condițiilor și cerințelor dezvoltării economiei iugoslave. Particularitățile acestui proces decurg din obiectivul central al perioadei actuale, care constă în modernizarea economiei iugoslave și adaptarea ei la cerințele diviziunii internaționale a muncii. Ce se face pentru sporirea randamentului producției naționale, pentru reducerea continuă a decalajului între economia iugoslavă și economia altor țări care au acum acces pe piața iugoslavă ?

La Camera economică federală am primit la aceste întrebări un răspuns amplu și complex. Am desprins cîteva direcții de acțiune principale : „Prima cerință, arăta Ljubislav Paunovici, este creșterea generală a productivității. Piața începe să joace un rol tot mai important în ceea ce privește orientarea producției. Ea nu mai absoarbe totul și mai cu seamă nu mai absoarbe orice. Procesul de stabilizare a economiei presupune unele restructurări pornind de la faptul că nu toate ramurile pot cunoaște o dezvoltare egală. Este o schimbare a accentelor, apar unele noi proporții".

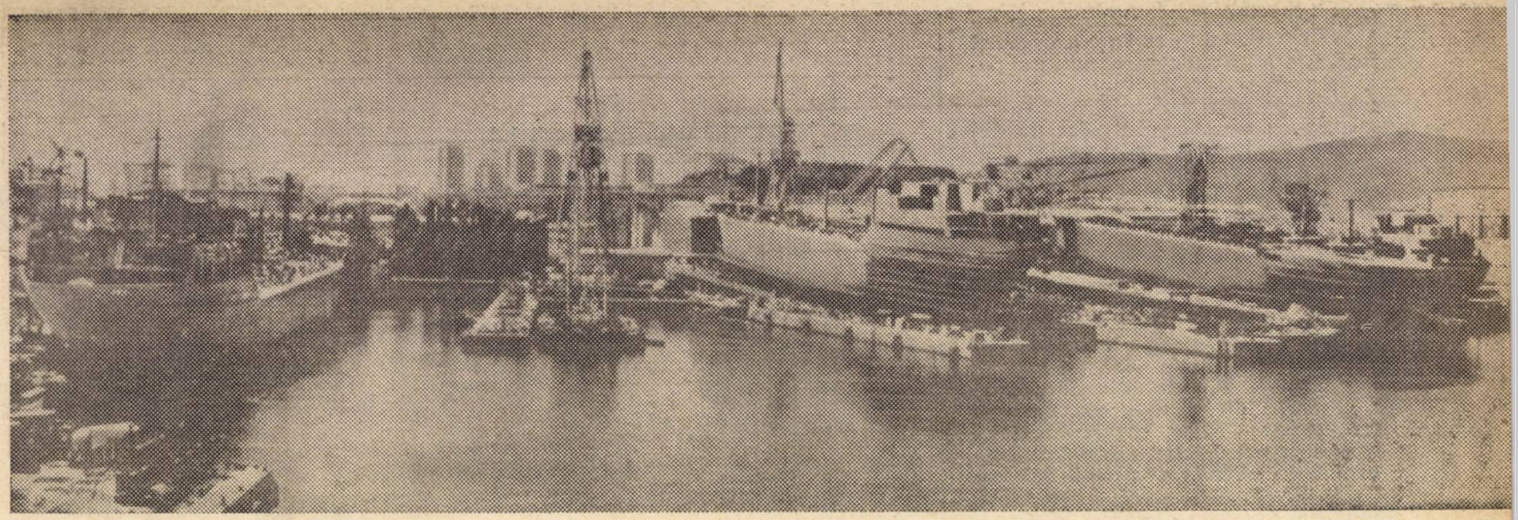

Splitul, străveche cetate adriatică, este unul din centrele industriei navale iugoslave

Una dintre căile preconizate pentru a se realiza această eficiență sporită a producției este ceea ce tovarășii iugoslavi denumesc „integrare". Am avut prilejul de a înțelege acest proces în marele port Split. Șeful secției economice a Skupștinei orășenești, Branko Granici, îmi explicase cum s-a desfășurat procesul în industria navală. Cu o lună și ceva în urmă, muncitorii de la șantierele navale din Split au aprobat prin vot integrarea cu celelalte cinci șantiere navale din țară (Rjeka, Pola etc.). Datorită acestui fapt, se va putea obține standardizarea producției, ținînd seama de nivelul cel mai înalt al tehnicii mondiale, specializarea ei (fiecare șantier va produce numai anumite tipuri de vase), exportul comun (ceea ce va elimina concurența între șantierele iugoslave pe piața externă), importul în comun al materiilor prime necesare, unificarea sistemelor de finanțare și credit și, în sfîrșit, unificarea serviciilor de planificare și perspectivă. În felul acesta, economisind forțe și mijloace, lucrînd mai rațional și reducînd prețul de cost, industria navală iugoslavă — mi s-a spus — va izbuti să redediteze și să sporească performanța din ultimii ani : un avînt continuu într-o perioadă în care producția mondială de vapoare este în regres, majoritatea șantierelor din alte țări fiind nevoite, din lipsă de comenzi, să-și reducă activitatea.

Necesitatea integrării este înțeleasă pe scară tot mai largă. Cu asentimentul celor angajați în producție, ea este realizată în ramuri din cele mai diverse. În industria electronică, de pildă, 19 uzine din Slovenia și din Croația au hotărît să se unească într-o grupare economică unică. În prezent, toată industria electronică din țară este integrată în două mari unități.

În agricultură, combinatele agro-industriale reprezintă o formă specială de integrare și, după opinia autorităților competente iugoslave, o formă corespunzătoare. E vorba despre mari unități agricole dispunînd de terenuri întinse și, totodată, de fabricile necesare pentru prelucrarea tuturor materiilor prime agricole (de pildă, fabrici de zahăr, de ulei, de paste făinoase, de mezeluri și conserve etc.). În cadrul lor se poate realiza întregul ciclu al producției. Acțiunea de integrare s-a desfășurat și continuă să se desfășoare pe etape. Inițial, agricultura intensivă practicată pe terenurile aparținînd statului a permis o integrare orizontală, cu alte cuvinte comasarea micilor unități agricole. Dacă în 1958 funcționau 713 întreprinderi agricole de stat dispunînd în medie de cîte 585 hectare, în 1966 nu mai existau decît 282 asemenea întreprinderi, dar fiecare dintre ele avea circa 3 000 de hectare. De notat că și cooperativele agricole au înregistrat o tendință similară. De la 5 240 în anul 1956, numărul lor s-a redus la 1 700 în 1966, cu o creștere corespunzătoare a suprafețelor agricole totale cultivate de acestea.

Actualul sistem de finanțare și credit, noul regim al devizelor, modificarea sistemului vamal sînt cîteva din măsurile adoptate pentru a înlesni deschiderea treptată a pieței iugoslave produselor străine și accesul produselor iugoslave pe piețele străine. Desigur, există încă unele dificultăți. Printre altele, a ținut să sublinieze Iosip Djerdja, măsurile protecționiste, aplicate în special de Piața comună, în contrast vădit cu politica iugoslavă de liberalizare a schimburilor, sînt de natură să stînjenească desfășurarea firească a comerțului internațional. „Ca atare, a precizat vicepreședintele Comisiei pentru afacerile externe a Skupștinei federative, se preconizează o reconsiderare a atitudinii față de partenerii care recurg la măsuri protecționiste în detrimentul nostru".

În încheierea acestui capitol, reținem că anul trecut la Camera economică federală s-a creat o secție specială pentru relațiile economice cu România, în care Iugoslavia vede un partener de nădejde și că la București s-a deschis un birou iugoslav tehnico-comercial.

„Tranzit"

Un alt aspect al vieții economice iugoslave care merită cu prisosință să fie cunoscut este preocuparea pentru turism.

Există oare în folclorul iugoslav vreo maximă care să însemne aproximativ : „Călătorului îi șade bine cu drumul" ? Cert este că turismul și întreg comerțul invizibil par să fi ales ca deviză această zicală. „Tranzit" este în Iugoslavia un cuvînt de ordine. În această țară așezată la răscrucea atîtor drumuri de mare și de uscat, a atîtor civilizații și moduri de viață, oamenii sînt deprinși de veacuri să primească oaspeți, să vadă perindîndu-se străini veniți de pretutindeni și ducîndu-se cine știe unde.

Din anii 1948—1949, cînd a început să se dezvolte turismul intern, dar mai cu seamă din 1952, cînd Iugoslavia și-a propus să se înscrie în circuitele turistice internaționale, în țară a fost creată o rețea de drumuri de toate genurile, adaptate cerințelor mereu înnoite. Am călătorit de la Belgrad la Dubrovnik cu avionul, din Dubrovnik, cu un autobuz al Societății de transporturi Atlas, am vizitat întregul litoral muntenegrez, am plecat apoi cu vaporul de cursă rapidă „Partizanka" de la Dubrovnik la Split și m-am înapoiat cu avionul la Belgrad, pentru a reveni pe litoralul dalmat la Opatija și Rjeka cu automobilul, pe alt traseu, după ce am străbătut munții și cîmpiile Sloveniei. Peisajul este mereu altul, culorile naturii și ale frumuseților construite de mîna omului se schimbă continuu. Între peninsula Sfîntului Ștefan și Dubrovnik treci pe lîngă superbele fiorduri mărginite de munți, de la Dubrovnik la Split navighezi tot timpul între fîșii de pămînt atît de continui și de apropiate între ele încît trebuie să faci un efort pentru a-ți da seama în fiecare moment care este continentul și care sînt insulele : cele „o mie de insule" (de fapt, precizează geografii, 725 plus 926 de recife și 82 de stînci neacoperite de mare). Posomorîte, șterse, luminate doar icicolo de ochiuri de zăpadă, culmile de la care își trage numele Muntenegrul au cu totul altă înfățișare decît colinele și munții acoperiți de vegetație ai Sloveniei. La sfîrșit de aprilie, între lacul Bled și lacul Bohinj de la poalele muntelui Triglav, înalt de aproape 3 000 de metri, toate tonurile și nuanțele verdelui se confruntă, se alătură, se împletesc. Pretutindeni, însă, călătorul resimte aceeași certitudine, că este bine venit, dorit și că își poate alege traseele, popasurile și divertismentele după plac. Marcajul șoselelor și întregul sistem de afișaj au în vedere exclusiv necesitățile turistice, constituind o sursă de informații completă și extrem de utilă. Stațiile de benzină, curiozitățile naturii, monumentele istorice, bifurcațiile apropiate sînt semnalate metodic, repetat. Perla șoselei iugoslave rămîne, însă, motelul. Un motel este mai puțin și totodată mai mult decît un bun hotel cu restaurant și bar de zi. Mai puțin, deoarece este folosit doar în trecere, pentru o oră sau maximum pentru o noapte. Mai mult, deoarece este mai bine îngrijit, mai modern, mai bine deservit, mai elegant și adesea mai scump decît majoritatea hotelurilor, fie ele chiar din primele categorii. Fiecare motel este o unitate arhitectonică originală, perfect încadrată în peisajul înconjurător și fără nici o asemănare cu celelalte moteluri. Dacă nu luăm în considerare factorul comun al serviciului desăvîrșit.

→

Cum se explică accentul pus pe turismul de tranzit ? În condițiile actualei concurențe internaționale, turismul — care a adus în 1967 Iugoslaviei un venit de 190 milioane de dolari — nu putea spera să atingă nivelul de 400 milioane de dolari propus pentru 1970 folosind doar mijloacele tradiționale. Discutînd această problemă cu vicepreședintele Comitetului federal pentru turism, Dușan Neikov, am aflat care sînt principalele direcții ale ofensivei pentru atragerea de turiști : prețuri mai convenabile decît cele din alte țări, o mare diversitate de servicii, prezentarea Iugoslaviei ca o țară prin care, fie că vii din est, fie că vii din vest, trebuie să treci neapărat în drumul spre oricare din punctele de atracție ale Europei.

Lui Dușan Neikov colaborarea cu Organizația română de turism i se pare deosebit de utilă în domeniul turismului de tranzit. Recentele contacte cu colegii din România — spune interlocutorul nostru — au lăsat să se întrevadă perspectivele unei conlucrări fructuoase nu numai în ce privește turismul bilateral, ci și în acest domeniu.

Din aceste discuții am desprins și cîteva dintre dificultățile întîmpinate încă de importanta formă de comerț invizibil care este turismul. „Nu sîntem în măsură să exportăm decît o mică parte din frumusețile naturii și ale ambianței noastre istorice", mărturisea Branko Granici, șeful secției economice a Consiliului orășenesc din Split. Situat la mijlocul litoralului dalmat, marele port este considerat a fi principalul centru de tranzit turistic pentru vizitatorii Iugoslaviei : mai totdeauna drumul lor către un punct sau altul al țării trece prin Split. Ar fi nevoie să se investească necontenit noi fonduri pentru a asigura condiții optime de dezvoltare acestei forme de turism. Dar la Split, ca pretutindeni de altfel, turismul este considerat o problemă federală, iar autoritățile locale preferă să-și consacre fondurile unor necesități proprii, ca de pildă învățămîntul sau construcția de locuințe.

Un exemplu care demonstrează că turismul nu poate fi dezvoltat decît pe bază națională este cel al magistralei iugoslave. Se consideră că această autostradă modernă, construită cu numai 4—5 ani în urmă, care, de la Rjeka la Split, de la Split la Dubrovnik și de acolo pînă în apropierea frontierei albaneze urmărește conturul capricios al Adriaticei, a fost concepută la dimensiuni prea modeste ; peste alți 4—5 ani nu va mai putea face față traficului. Se studiază, în consecință, două soluții alternative : lărgirea magistralei sau dublarea ei printr-o autostradă paralelă cam la 15 km depărtare de țărm, destinată exclusiv transporturilor grele. Sînt și alte proiecte, bunăoară crearea unor legături rutiere și feroviare perpendiculare pe coasta Dalmației : de la Split la Zagreb și de acolo mai departe spre frontierele nordice ale țării. Finanțarea unei asemenea noi căi ar urma să fie realizată tot cu ajutorul unui credit acordat de Banca Mondială sau după principiul Autostrăzii Soarelui din Italia : se avansează suma necesară, care este recuperată apoi prin perceperea unei taxe de la toate automobilele ce străbat șoseaua.

Idei, proiecte, perspective... În 1970, turiștii străini sînt rugați să doarmă în Iugoslavia 32 milioane de nopți, chiar dacă o vor face doar în trecere.

Cîte nu se pot spune și scrie despre țara socialistă prietenă cu care ne învecinăm. Cum spațiul nu mai permite s-o facem acum, vom lăsa alte aspecte pentru un număr viitor.

De la trimisul nostru, George Serafin

O zi în Trafalgar Square

Dacă cineva s-ar urca pe umerii lui Nelson, ar zări marea. Ar fi cel mai convingător mijloc de a verifica, din chiar centrul orașului, că Londra este un port la o mare adevărată, chiar dacă i se spune a Minecii, și nu la un rîu oarecare, chiar dacă se numește Tamisa. E de necontestat faptul că simpla perspectivă a unui fluviu nu ar fi reprezentat pentru ilustrul amiral un omagiu la înălțimea aportului său în consacrarea reputației Angliei de „stăpînă a mărilor". Ceea ce explică, probabil, de ce statuia sa de 17 picioare plus 9 inci și jumătate a fost înălțată pe o coloană de 167 de picioare plus 6 inci și jumătate. Cum însă nimănui nu-i trece prin cap ideea s-o escaladeze (cauza, ni se spune, oscilează între stimă tradițională și lipsă de imaginație contemporană), columna de granit se resemnează la rolul de ornament central al pieței ce evocă victoria navală britanică asupra lui Napoleon, la Trafalgar, în 1805.

Ce se poate face în Trafalgar Square ? În primul rînd, trebuie știut că această piață se vizitează și că nu este doar loc de trecere, spre altă destinație. Iar a vizita înseamnă a privi pe îndelete, ca la muzeu, și a vorbi.

A privi ce ?

Nu statuia, riscul unei fracturi cervicale fiind prea mare. Sînt însă cei patru uriași lei de bronz așezați în colțurile postamentului (în număr de patru au fost și victoriile lui Nelson), bazinele cu fîntîni arteziene (și apă la fel de albastră ca în cărțile poștale ilustrate), porumbeii prea blînzi și veșnic flămînzi — (și turiștii veșnic convinși că trebuie să-i fotografieze), — acel du-te-vino perpetuu al fetelor cu rochițele cele mai scurte și băieților cu părul cel mai lung (care au introdus deopotrivă în pitorescul vesel al străzii și în preocuparea gravă a sociologului prezența insolită și greu de definit a beatnic-ului sau a hippy-ului). Sînt apoi de privit, cu un interes cel puțin egal, unele din cele mai izbitoare produse a două secole de reconstrucție a Londrei, cele ce se aliniază de-a lungul laturilor pieței, începînd cu biserica Sf. Martin din primii ani ai secolului 18, trecînd prin Galeriile Naționale, construite în al treilea deceniu al aceluiași veac și terminînd cu geometria simplă dar masivă a Casei Africii de Sud, de la debutul anului 1900. Toate sînt într-un raport reciproc de ciudată armonie, fiecare din ele scoțînd totodată maximum de avantaje din vecinătatea sa cu arhitectura pieței și componentele sale ornamentale.

A vorbi cu cine ?

Aici intervine plăcuta dificultate a alegerii ; căci toată lumea e dispusă să angajeze un dialog, care pornește cu precizie matematică de la vreme. Nicăieri în lume conversația despre vreme nu e mai sincer abordată, mai savuroasă, mai surprinzătoare în asociațiile de idei pe care le stimulează. E senin și soare în acest început de mai ? „Ei, bine, domnule, așa ceva nu s-a mai pomenit din o mie opt sute... (și ceva). Dacă mai continuă așa, o să vedeți Londra golindu-se în cîteva săptămîni. Dar vor veni și străinii, pentru că aud că și în Europa vremea e ciudat de călduroasă. Știți că turiștii și imigranții depășesc în număr pe englezi în unele cartiere ale Londrei ? Cînd Enoch Powell a spus ce-a spus..." — și, dacă ești dispus la prelungirea conversației, poți afla o opinie foarte fermă în problema imigranților. E întunecat și plouă ? „Asta e, domnule, Anglia. Trebuie să vă obișnuiți. Parcă noi, englezii, nu trebuie să ne obișnuim cu străinii ? Vedeți în ce situație a ajuns Anglia. Trebuie să ne adaptăm la realități..." Și iată-te în fericita postură de a auzi părerea englezului de rînd despre regăsirea vocației europene a țării sale. A plouat aseară și e soare azi dimineață ? „Vremea, domnule, e făcută pentru a fi schimbătoare. Credeți-mă, am experiența mea. În Anglia nu merg toate pe roate astăzi. Dar lucrurile se vor schimba. Uitați-vă la demonstranții aceia ! Ce sînt și ce vor în fond... ?"

Și m-am uitat la demonstranți.

Era duminică spre amiază și piața se umpluse de o lume care nu dădea de loc semne că ar aștepta participarea la vreun eveniment deosebit. Bănuiam însă că se va produce ceva prin simpla recunoaștere a unui cetățean pe care, cu cîteva ore înainte, îl remarcasem ca cel mai atent și disciplinat privitor al discursurilor improvizate în faimosul „colț al vorbitorilor" din Hyde Park. Vreo 5—6 oratori își disputau interesul unui public, prea puțin englez după înfățișare și prea grăbit după continua sa schimbare, care nu le acorda altceva decît un surîs amuzat și un flash de aparat fotografic. Singur cetățeanul în chestiune se oprea îndelung în fața vorbitorilor, care nu întîrziau să-l observe și să-i adreseze direct incoerentele lor cuvîntări. A căror tematică era remarcabil de variată : despre „influența viermilor de mătase în apariția structuralismului", despre „necesitatea absolută ca în componența guvernului britanic să intre un om de culoare", despre „importanța descoperirii în tine însuți a vocației pentru sărăcie în condițiile unei vieți materiale opulente" etc., etc.

În Trafalgar Square, lucrurile se petrec însă la modul cel mai serios. Barometrul politic funcționează aici deseori cu mai multă precizie decît în Camera Comunelor, aflată la 10 minute distanță. Marile marșuri de primăvară își au punctul final aici, demonstrațiile împotriva agresiunii americane în Vietnam se petrec tot înăuntrul acestei piețe, care a asistat deseori și la ciocniri sîngeroase între poliție și studenți. De astădată totul s-a desfășurat pașnic.

Întîi au apărut cei ce-și spun „Liga socialistă a muncii" și, o dată cu ei, a

pătruns și o veselă notă de carnaval. O orchestră de jazz conducea coloana, însoțită de polițiști pedeștri. Făceau împreună o masă compactă, încît puteai foarte bine crede că forțele ordinii publice s-au alăturat demonstranților. Erau tineri, mai ales tineri, băieți cu pletele răzvrătite în vînt și fete cu fuste ultraeconomicoase lipite de șolduri. Lozincile lor erau la fel de contradictorii ca și ideile tipărite pe foile ce ți se ofereau cu gesturi imperative. Și totuși, ele trădau pe alocuri unele din preocupările reale ale populației Angliei.

„Dacă ați avea o fată, ați mărita-o cu Enoch Powell?" — „Negri și albi, uniți-vă și luptați". Este Anglia pe cale de a avea o problemă rasială la fel de acută ca în America? Problema e la ordinea zilei și reprezintă o preocupare la toate nivelurile. Imigranții au ajuns să numere sute de mii de oameni. Slujbe, locuințe, integrare în viața social-economică a țării — acestea sînt revendicările lor la ordinea zilei. Și, mai ales, frînarea tendințelor rasiste pe care unele pături ale populației le manifestă deschis. Declarațiile deputatului conservator Enoch Powell, care a cerut nu numai stoparea imigrărilor, dar și expulzarea în țările de origine a imigranților de culoare deja instalați în Anglia, au provocat o explozie de indignare. Demonstrațiile și articolele virulente apărute în presă, antrenarea în dispute vii a tuturor partidelor politice au determinat luări de poziție oficiale. În același Birmingham în care a vorbit Powell, primul ministru Wilson, pledînd împotriva dezlănțuirii pasiunilor rasiale, a anunțat că este gata să accepte ca un comitet format din toate partidele să dezbată adoptarea unei legi privind relațiile interrasiale și stabilirea unei rate a imigrărilor. Problema rămîne încă deschisă, ca o rană căreia nu i s-a găsit încă alifia cea mai indicată.

„Salariile să fie stabilite în funcție de prețuri! Coloana comuniștilor era doar în trecere, înaintînd disciplinat spre mitingul prevăzut a avea loc în Hyde Park. La ei, confuzia cu poliția nu mai era posibilă, polițiștii fiind călare. Pe la mijlocul coloanei se auzea cunoscutul cîntec al menestrelului american Pete Seeger, „Unde s-au dus florile?". Difuzat de un magnetofon portativ, cunoscutul cîntec de pace suna într-un ritm invitînd la pas de paradă.

Simultan, microfonul instalat în centrul pieței încerca să capteze atenția asupra discursurilor rostite în cadrul a ceea ce trebuia să fie manifestarea centrală, oficială, a zilei. Dar nici doamna Judith Hart, ministrul securității sociale, nici dl Gerry Reynolds, subsecretar la Apărare, n-au reușit să stîrnească un interes deosebit față de argumentația lor în favoarea realizărilor guvernului. Soarele ardea prea tare.

„Să plece Wilson!" Strigat așa, pe neașteptate, de un impacientat din mulțime, apelul a fost înregistrat cu blazare. Ceea ce nu trădează indiferență față de soarta premierului, ci obișnuința cu asemenea atitudini. Nu e oare Trafalgar Square cea mai democratică incintă din toată Anglia? Aici se poate spune deschis ceea ce — ne povestea cu umor în ajun speakerul Camerei Comunelor, Horace King — el nu poate să spună în forul al cărui monitor este: „Nu pot să spun că avem un prim-ministru bun. Nu pot să spun nici că avem un prim-ministru rău. Tot ce pot spune este că avem un prim-ministru". Despre englezi s-a spus întotdeauna că sînt ilogici, dar practici. La ei, ierarhizările riguroase înseamnă lărgirea democrației. Și argumentează: la început a fost monarhie absolută; pentru a-i limita puterile, a apărut Camera Lorzilor, care, la rîndul ei, a cedat din prerogativele sale legislative Camerei Comunelor. Dacă vreți să continuați scara, duceți-vă în Trafalgar Square. Unde poliția are trei atribuții: să apere pe demonstranți de restul mulțimii, să protejeze pe aceasta din urmă în fața celor dintîi și la nevoie, să se încaiere cu cine socoate de cuviință.

Dacă strigătul acela izolat la adresa premierului nu a stîrnit în auditoriul din Trafalgar Square nici un ecou, în schimb repetarea lui, cu alte vorbe, de către dl Cecil King, a avut cîtăva vreme mai tîrziu răsunetul unei adevărate bombe politice. Magnatul presei, semnînd în „Daily Mirror" (5 milioane exemplare) un comentar pe marginea alegerilor municipale, afirma fără urmă de echivoc că „Dl Wilson și guvernul său au pierdut orice credit și orice autoritate". Și demisionînd din Consiliul de Administrație al Băncii Angliei, Cecil King, ale cărui ziare au făcut întotdeauna campanie în favoarea laburiștilor, declara: „Sîntem amenințați acum de cea mai gravă criză financiară din istoria noastră. Ea nu va putea fi înlăturată prin neadevăruri despre rezervele noastre (în aur sau dolari), ci numai printr-o nouă orientare sub conducerea unui nou șef. Este de datoria grupului parlamentar al partidului laburist să ne dea acest șef... Și aceasta cît mai repede cu putință".

Sub un cer mai strălucitor ca oricînd, scena politică britanică este în această primăvară deosebit de sumbră: înfrîngerile laburiștilor în alegeri, respingerea de către sindicate a politicii de blocare a salariilor, perspectivele economice și sociale deprimante, grevele succesive, existența a 600 000 de șomeri, deficitul balanței comerciale — își dau toate mîna pentru a crea guvernului probleme din cele mai serioase.

Totuși, demisia premierului pare improbabilă. Pe de o parte, a-l forța la aceasta prin impunerea unor alegeri anticipate ar însemna — spun cei competenți — o adevărată sinucidere pentru partidul laburist în condițiile actuale. La o întîlnire a grupului parlamentar laburist, „marele bătrîn" al acestuia, Emmanuel Shinwell, pare să-și fi convins colegii atunci cînd a declarat că este mai interesat „în salvarea partidului decît în a guvernului. Guvernele vin și se duc, dar partidul trebuie să existe". Pe de altă parte, cine să-l înlocuiască pe Harold Wilson? Laburiștii sînt primii care să recunoască penuria de care suferă pe planul cadrelor calificate pentru prima funcție într-un guvern de-al lor.

Iată deci două împrejurări care oferă premierului răgazul necesar unei redresări a situației. Un răgaz îndesat pînă la refuz cu probleme de cea mai arzătoare urgență, dar oricum, un răgaz. La a cărui succes în folosire pot juca un rol însemnat și circumstanțele de ordin extern.

Vocația europeană a Marii Britanii! Soluție ad-hoc sau reorientare pe termen lung? Între înfrîngerea lui Napoleon de către Nelson și petiția de intrare în Piața comună a trecut peste un secol și jumătate. Iar între războiul de 100 de ani cu Franța, încheiat cu retragerea totală a englezilor de pe continent, și „dezantanta cordială" de astăzi, se întinde de-a lungul a peste 500 de ani diagrama ridicării și decăderii imperiului britanic.

Cînd, pe fundalul tuturor problemelor ce frămîntă Anglia, șederea ta în această insulă este timp de o săptămînă repartizată între Camera Comunelor, Conferința redactorilor de publicații periodice europene și Trafalgar Square, sentimentul că istoria Regatului Unit înregistrează pagini de răscruce apare ferm și limpede. Anglia a încetat să mai fie un imperiu. Dacă mai rămînea, reprezenta un anacronism. Și anacronismele sînt prin definiție respinse. Dar Anglia rămîne o țară cu o imensă tradiție și experiență. Politică, economică și socială. Și ceea ce mai are de dat, ei însăși, Europei și umanității întregi, este încă departe de a se fi epuizat.

Londra, mai.

Londra. Trafalgar Square

Impotriva „legislației excepționale"

Ion Manea

Opoziția față de așa-numita „legislație excepțională" a generat în R.F.G. proteste și demonstrații de mare amploare. În imagine : un grup de tineri manifestanți pe străzile Bonn-ului

Cel care ia întîia oară contact cu efervescența serilor de dezbateri din Parcul Universității din Hamburg sau din alte cartiere ale acestui mare port al Germaniei federale rămîne întrucîtva nedumerit. Grupați în jurul cîte unui orator de circumstanță, înflăcărații acestor dezbateri abordează cele mai variate subiecte și expun cele mai neașteptate și deosebite păreri. Această diversitate este uneori derutantă, căci din străinătate mișcarea studențească pare în mare măsură monolită. De îndată, însă, ce spectacolul acestor seri de fermentație spirituală și acțiune militantă îți devine familiar, chestiunea diversității se retrage pe un plan cu totul secund.

Agenda discuțiilor la Hamburg ca și în alte orașe ale Germaniei occidentale este de regulă încărcată, trecînd de la chestiunea răspunderilor pentru tragediile trecutului, la necesitatea unei poziții active față de războiul din Vietnam, de la stringența unor reforme de structură ale sistemului universitar, la lupta împotriva recrudescenței neo-nazismului. În zilele în care mă aflam acolo însă, pe deasupra tuturor preocupărilor se ridica, cu acuitate pronunțată, problema „legislației excepționale". Adoptarea de către Bundestag, în a doua lectură, a proiectului acestei legislații este interpretată în cercurile democratice ca un act plin de primejdii. Iar aici nu este vorba doar de poziția studenților și tinerilor, ci de un amplu curent de opinie, cu aderenți în toate păturile populației.

În frontul larg al adversarilor legislației excepționale, un rol important îl are Partidul Comunist din Germania, care, deși în ilegalitate, desfășoară o vie activitate împotriva acestui proiect, avertizînd populația asupra primejdiilor ce le implică adoptarea lui. În acest sens, cercurile progresiste din Republica Federală cer legalizarea Partidului Comunist din Germania — acțiune pozitivă, prin care s-ar crea, în viața politică vest-germană, o eficientă posibilitate de manifestare a forțelor democratice.

Obiectul disputei îl constituie „legea de amendare a legii fundamentale" (denumită pe scurt „Constituția pentru starea excepțională"), „legea asupra restrîngerii secretului poștal", „legea asupra muncii obligatorii" și alte documente de aceeași natură, care ar urma să intre în vigoare în „cazuri de urgență", înlocuind prevederile constituționale curente și acordînd împuterniciri de o vastă întindere forurilor executive, în detrimentul celor legislative. În mod obișnuit se consideră a face parte din legislația excepțională și cele șapte legi cu privire la starea de urgență adoptate în 1965 (asupra rechizițiilor în economie, transporturi și alimentarea cu apă, asupra autoapărării, asupra construcției de adăposturi și asupra apărării civile).

Se constituie astfel un sistem juridic special, paralel și în multe privințe opus celui normal, în limitele căruia ar urma să fie încorsetată întreaga viață politică, economică, socială și militară în cazul în care s-ar crea o situație de urgență.

O întrebare pe care și-o pun mulți în R.F.G. este „de ce e necesară o asemenea legislație" ? Cercurile oficiale menționează, în primul rînd, necesitatea de a favoriza dispariția „drepturilor speciale" ale celor trei puteri ocupante, care le dau posibilitatea de a folosi forța pe teritoriul Germaniei occidentale dacă tulburări serioase le-ar afecta securitatea. Argumentarea oficială se referă, în al doilea rînd, la faptul că guvernul trebuie să aibă la îndemînă o legislație care să-i permită să se descotorosească de greoiul aparat parlamentar în cazul unui pericol acut.

Adversarii „legislației excepționale" contestă cu vigoare valabilitatea acestor argumente. Pentru ei, drepturile puterilor ocupante sînt strict teoretice, în timp ce primejdiile pe care le implică legile speciale sînt mult mai mari și mai reale decît eventualitatea unei intervenții militare a acestor puteri. Foarte adesea am auzit părerea că, în condițiile tendințelor spre destindere și colaborare între state ce se manifestă în Europa, adoptarea unei asemenea legislații, care — cel puțin în intenția mărturisită a inițiatorilor ei — vizează printre altele, o situație de război, apare absurdă și chiar nocivă. Firește, asemenea legislații există și în alte țări ; dar, datorită unor experiențe istorice greu de ignorat, adoptarea în acest moment — în care elementele neonaziste grupate în Partidul Național-Democrat (P.N.D.) descind gălăgios pe arena politică vest-germană (îndeosebi după alegerile din Baden-Württemberg) — a legislației excepționale în Germania occidentală, nu poate trece neobservată și fără a trezi îngrijorări.

De altfel, mulți dintre cei cu care am avut prilejul să stau de vorbă (printre ei conducători ai mișcării „Kuratorium Notstand der Demokratie", organizație reprezentativă care a condus, la 11 mai, „marșul stelar asupra Bonnului") și-au exprimat îndoiala nu numai asupra oportunității adoptării unei asemenea legislații, într-o conjunctură europeană în care eventualitatea izbucnirii unui nou război este mult mai puțin credibilă decît era cu zece ani în urmă, cînd a fost pus pe tapet pentru prima oară proiectul unei legislații de urgență, dar și asupra posibilității ca în condițiile războiului modern, starea excepțională să mai poată juca un rol capital. Iată de ce, în viziunea cercurilor democratice și a „opoziției extraparlamentare", probabilitatea ca legislația excepțională să fie pusă în aplicare în cazul unui conflict intern apare ca o perspectivă mult mai concretă. Această temere, spun ei, este cu atît mai întemeiată cu cît definirea condițiilor în care legislația ar urma să intre în vigoare este foarte imprecisă. Neîndoielnic, formularea din proiectul actual („pericol de atac împotriva Republicii Federale") reprezintă o evoluție spre precizie față de textele anterioare, dar ea rămîne încă suficient de neclară ca să fie utilizată pentru reprimarea forțelor progresiste ale societății vest-germane, atunci cînd elementele conservatoare își vor simți prejudiciate interesele.

Legislația de urgență se află de o decadă în programul creștin-democraților, dar ea a fost multă vreme respinsă de social-democrați. Din această cauză proiectul a fost criticat și abandonat succesiv de nenumărate ori (ca urmare a absenței majorității parlamentare de două treimi necesară adoptării unor legi cu caracter constituțional). Abia „marea coaliție" a permis un compromis în această problemă între cele două principale partide. Mulți social-democrați pe care i-am cunoscut și ascultat trec printr-un real conflict de conștiință în legătură cu sprijinul pe care actuala

conducere a partidului lor îl acordă „legislației excepționale". Este evident că, în cazul legislației de urgență, P.S.D.G. a fost cel care a cedat în scopul salvării „marii coaliții", gest straniu și de neînțeles pentru social-democrații de rînd. Intr-adevăr, multe aspecte ale evoluției politice din ultima vreme susțin punctul de vedere larg răspîndit în cercurile social-democrate că participarea la „marea coaliție" a adus grave prejudicii țelurilor programatice și intereselor electorale ale P.S.D.G. De altfel, recenta abandonare de către social-democrați a coaliției cu creștin-democrații în landul Baden Württemberg denotă cît de cuprinzător este sentimentul de nemulțumire și de frustrare pe care îl încearcă masa membrilor P.S.D.G.

Bineînțeles, această stare de spirit nu este necunoscută liderilor social-democrați. Tocmai de aceea, sub presiunea cererilor opiniei publice, ei s-au străduit și au reușit să obțină unele modificări ale legislației, de natură să liniștească pe cît posibil spiritele. Astfel, textul actual prevede menținerea într-o formă oarecare a dreptului de grevă în cazul „stării excepționale" și o anume sporire a drepturilor parlamentului, amputate foarte serios de proiectele anterioare.

Se prevede înlocuirea Bundestagului și a Bundesratului cu un așa-numit „parlament de urgență" în cazul în care primele două nu-și vor putea îndeplini în mod normal atribuțiile. Evident, amendamentele nu schimbă nimic din substanța legislației care, în ochii multor vest-germani, rămîne o tentativă a cercurilor conservatoare de a oferi un temei juridic unei eventuale guvernări autoritare, cînd și dacă aceasta le-ar fi necesară atingerii țelurilor lor.

Pretutindeni în R.F.G. se pot observa indiciile unei intensificări a opoziției unor cercuri largi ale opiniei publice față de legislația de urgență. Această opoziție ia formele cele mai diverse și cele mai originale.

Locuitorii din imediata apropiere a Universității din Hamburg au asistat zilele trecute la un spectacol curios. Numeroși studenți îmbrăcați în uniformele „Corpului de apărare universitar" au luat cu asalt auditoriile și sălile de curs ale facultăților anunțînd în mod zgomotos începerea unui exercițiu de stare excepțională. Studenții aflați pe săli au fost percheziționați iar unii dintre ei „arestați" și transportați spre mașinile aflate în fața universității.

Acest simulacru de exercițiu de stare excepțională constituia de fapt o demonstrație a studenților împotriva legilor aflate în discuția Bundestagului și era menit să atragă atenția asupra primejdiei pe care o poate reprezenta eventuala aplicare a acestor legi. Un alt mijloc de luptă împotriva legislației excepționale îl constituie ziarul denumit „La obiect", tipărit de opoziția extraparlamentară și care își consacră paginile îndeosebi demascării acestor legi.

Deși aritmetica parlamentară vest-germană pare să nu mai poată rezerva surprize inițiatorilor legislației (adoptarea ei în a treia lectură prevăzută pentru 29 mai fiind considerată de observatori ca asigurată), lupta împotriva acestui instrument de știrbire a drepturilor democratice — mereu mai amplă și mai viguroasă — capătă o semnificație remarcabilă în contextul politic actual din Germania federală, cu deosebire în perspectiva alegerilor generale ce se apropie.

Hamburg, mai

Corespondență din Teheran, de la Nicolae Popovici

Un interviu în exclusivitate pentru „Lumea"

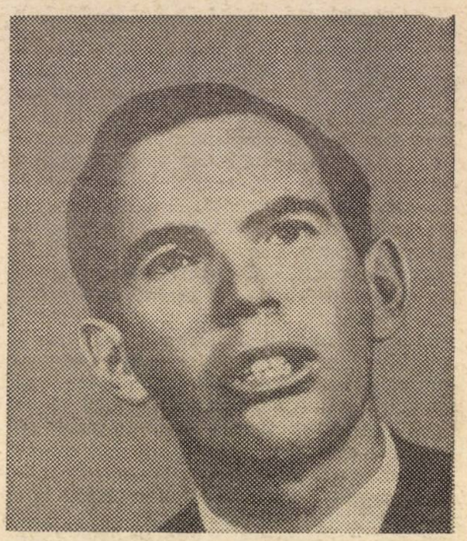

prof. Christian BARNARD

de ce am ales calea grefei cardiace

„Omul cu mîini de aur", cum l-a denumit presa mondială, a fost literalmente asaltat de curioși încă de la coborîrea sa din avion. Deși miezul nopții așterne de obicei liniștea pe agitatul aeroport Mebrahad, apariția în dreptul portierei „Alitalia" a profesorului Barnard a declanșat interesul miilor de cetățeni iranieni și străini veniți să întîmpine pe celebrul chirurg din Capetown. O limuzină trasă la scară a răpit ziariștilor orice posibilitate de contact. Veniți din Venezuela la Teheran, profesorul Barnard și soția sa au fost pentru trei zile oaspeții ministrului Curții Imperiale, A. Alam. În ciuda programului vizitei, extrem de încărcat și obositor, profesorul Barnard și-a creat o „portiță" pentru a acorda un interviu revistei „Lumea". Iată-ne, așadar, față în față. Talie înaltă, suplă, păr bălai, ochi verzi. Are o figură încă tinerească la cei 45 de ani și un foarte plăcut timbru al vocii. Un om obișnuit. Poate de la înălțimea celebrității sale, modestia pare mai puțin obișnuită. Zîmbind, îmi spune :

— Mă simt același om ca înainte de reușita operației. Ziariștii sînt aceia care fac mult tapaj...

— Fumați ?

— Nu. Țigara este cel mai periculos dușman al inimii.

— Ce împrejurări v-au determinat să vă preocupați de problema transplantului cardiac ?

— Lucrez în domeniul chirurgiei cardiace de mai mulți ani. Înainte m-am ocupat de malformații congenitale ale inimii, operații ale valvulei — operații obișnuite care se fac, de altfel, în toată lumea — și care mi-au dat unele satisfacții. Mai dificil a fost tratamentul inimii în care era implicată masa mușchiului cardiac — miocardul. Știți că inima lucrează ca o pompă. Dacă mușchiul este viciat, atunci contracțiile sale nu se efectuează ritmic și deci inima nu poate funcționa normal. O circulație defectuoasă atrage după sine consecințe dintre cele mai grave pentru organism în ansamblul său. Oamenii de știință au discutat mult asupra modului cum să fie remediate aceste cazuri. S-a ajuns la concluzia că există două căi de explorare a problemei : fie cu ajutorul unei pompe mecanice — „inima artificială", fie înlocuirea cu un nou organ — „transplantarea" sau „grefa cardiacă". Noi am ales a doua cale.

— Se impune o explicație a opțiunii dv.

— Obiectul atenției noastre l-au format cazurile de ireversibilitate, adică de incapacitate funcțională a organului tratat. În cazurile în care circulația este defectuoasă, intervine o malnutriție a mușchiului cardiac, fapt ce provoacă spasme, infarct și moartea țesuturilor. Dacă leziunile inimii sînt largi, desigur că funcționarea ei normală nu mai poate fi recuperată. Atunci măsurile radicale devin inevitabile. De altfel, cele două cazuri — Washkanski și Blaiberg — erau ireversibile : multiple infarcte, lărgirea ventricolului stîng. Am demonstrat radiologic aspectul lărgit al cordului și leziuni extinse ale miocardului. Chiar și după trei luni de tratament clinic, întreaga inimă era incapabilă de activi-

→

tate. Deci, cazuri ireversibile. De ce am ales calea grefei ? Pentru că am considerat-o perfect realizabilă și, în cazurile arătate, imperios necesară.

— Cum ați ales momentul intervenției ?

— Momentul ales n-a depins de noi, ci de donator. Pentru a alege donatorul, trebuia să găsim o persoană cu inimă normală, care să nu prezinte fenomene de arterioscleroză și să nu sufere de boli infecțioase. Însă condiția capitală a reușitei constă în compatibilitatea dintre donator și primitor și această compatibilitate se referă la grupa sanguină, antigenele existente în leucocite etc. O singură deosebire ar fi de-ajuns pentru ca să apară fenomenul de rejecție (respingere) și deci eșecul. De aceea, numai în urma unor investigații serioase, care ne-au condus la alegerea donatorului, am ales și momentul grefei. În plus, donatorul trebuie să se afle într-un stadiu în care nu mai dă deloc semne de viață (fără reflexe, cu cordul oprit). Pînă acum, noi nu am utilizat o inimă care mai bătea încă.

— Operația de transplantare trebuie făcută, desigur, imediat...

— După ce am stabilit toate aceste date, i-am introdus pe donator și pe primitor în sala de operație, unde au fost deschise simultan cavitățile toracice și pericardul. Pacientul a fost branșat la o mașină specială — o inimă artificială — pentru a-i întreține circulația în timpul transplantării și oxigenarea, iar inima donatorului a fost și ea cuplată la o instalație care a repus-o în mișcare și a ținut-o într-o stare cît mai apropiată de funcționarea normală, pînă la introducerea în pieptul pacientului. După operație, transportul primitorului se face într-o protecție absolută, sub o cabină de plastic, pentru a-l feri de infecție și contaminare.

— Ce concluzii ați tras din primul caz ?

— Bolnavul a evoluat bine la trei zile după operație. O asemenea constatare am făcut-o și cu ocazia controalelor, la cea de a 12-a zi după intervenția chirurgicală. Au apărut însă semnele unei congestii pulmonare, care a provocat decesul în a 18-a zi. De altfel, din nefericire, Washkanski suferea și de un diabet care crea dificultăți în ce privește rezistența organismului. Toate examenele și studiile întreprinse asupra primului pacient ne-au convins că decesul nu a fost cauzat de transplantare. În același timp, am observat că trebuie avut în mod special în vedere ca nici cea mai mică deosebire, nici cel mai mic fenomen de incompatibilitate, să nu existe între cele două inimi care fac obiectul operației. Desigur, este greu să găsești inimi într-o perfectă compatibilitate ; trebuie însă să controlăm orice mică deosebire cu maximum de grijă, pentru a reduce la minimum chiar și cele mai nesemnificative efecte care ar putea surveni după grefă.

— Cel de al doilea caz v-a oferit noi amănunte în legătură cu fenomenul de incompatibilitate ?

— Prima concluzie, justificată printre altele și de timpul care a trecut de atunci, este că o transplantare de inimă poate să aibă loc fără fenomene de rejecție, sau cu fenomene de intensitate minimă. Deci, un organism poate funcționa normal, fără fenomene de respingere, în situația cînd primește o inimă străină. Organismul poate funcționa normal din punct de vedere cerebral și al circulației. Grefa aplicată pacientului Blaiberg demonstrează că o inimă transplantată poate ajuta în modul cel mai fericit unui bolnav cardiac ireversibil.

— Ce prognoză dați cazului Blaiberg ?

— Situația sa înainte de operație părea iremediabilă prin tratament clasic. Zilele îi erau numărate. N-aș putea să vă spun cît va trăi. Sigur este că el supraviețuiește. Ceea ce e suficient din punct de vedere științific pentru a demonstra posibilitatea transplantării inimii. De altfel, cel mai mic indiciu devenea foarte important pentru psihologia pacientului. La trei săptămîni după operație, Blaiberg își recăpătase deplina încredere în viață. S-a și bărbierit singur. El a părăsit spitalul după 70 de zile rîzînd, ceea ce nimănui din cei de față nu le venea să creadă, obișnuiți cu mina sa tristă din perioada premergătoare intervenției.

— Ce părere aveți în legătură cu faptul că, în ciuda reușitei dv., atît de convingătoare, în cercuri medicale din diferite țări persistă un curent de opinie împotriva metodei folosită la Capetown ?

— Ca orice descoperire de natură să producă schimbări în viața oamenilor, operația de transplantare trece și ea printr-o perioadă controversată, în care unii sînt înclinați mai mult spre metodele clasice, încearcă să întoarcă știința înapoi și, în cazul de față, tind să distrugă ideea transplantării. În ce mă privește, sînt optimist pentru că totdeauna ideile noi, oricît de greu a fost, au învins.

— Transplantarea inimii completează o întreagă suită de grefe a altor organe. În Anglia s-a efectuat recent și o transplantare de pulmoni. Credeți că metoda poate fi extinsă și la alte organe ?

— Da, se vor extinde, însă cu excepția creierului.

— Se spune că ar fi posibilă grefa unei inimi de porc într-un organism uman. Ce părere aveți ?

— Într-adevăr, cordul de porc se aseamănă foarte mult, în ce privește structura, cu al omului. Pe plan tehnic, grefa unei inimi de porc nu ar prezenta dificultăți. Problema longevității constituie însă acum obiectul unor studii și analize care trebuie să elucideze comportarea ulterioară a unei inimi de porc în organismul uman ; este vorba de organul unui animal cu o durată a vieții mult mai mică decît a omului.

— Pe cînd o nouă operație ?

— Foarte curînd.

— După cîte știu, tehnica dietetică folosită în tratamentul postoperatoriu al lui Blaiberg a fost elaborată de medici români.

— Este exact.

— Faptul că în pieptul albului Blaiberg bate o inimă de metis nu a ridicat în fața dv. probleme de ordin rasial ?

— Noi ne ocupăm de știință. De altfel, vă pot spune că am acasă o fetiță de culoare de 10 ani. Ori de cîte ori plec la serviciu, ea mă conduce și, la despărțire, mă sărută. Uneori, plînge. O iubesc foarte mult, ca pe copiii mei.

— Cîți copii aveți ?

— Doi. O fată și un băiat. 18 și 16 ani.

— Vă mulțumesc în numele cititorilor revistei „Lumea".

reflector

TROFEUL „FAIR PLAY" 1967

Recent, la Casa U.N.E.S.C.O. din Paris, directorul general al organizației, René Maheu, a înmînat jucătorului de tenis ungur Istvan Gulyas trofeul internațional „Fair Play -Pierre de Coubertin" 1967, pentru comportarea sa cavalerească la campionatele internaționale disputate la Hamburg, în cursul cărora el a întîlnit pe cehoslovacul Kukal. În al cincilea set, cînd scorul era 5 la 5, Kukal, cuprins de dureri abdominale, s-a prăbușit subit și nu s-a mai putut ridica. Potrivit regulamentului, jocul trebuia să continue și, ca atare, arbitrul urma să atribuie victoria lui Gulyas. Acesta a trecut fileul, încercînd zadarnic să-și repună pe picioare adversarul. A solicitat atunci asistența unui medic și a cerut arbitrului să nu pună capăt întîlnirii. După o întrerupere de 10 minute, Kukal a reluat jocul, cîștigînd ultimul set cu 8 la 6 și adjudecîndu-și victoria. Au mai primit diplome „Fair Play" echipa de fotbal din Saint-Etienne și antrenorul său, Albert Batteux, precum și jucătorul de tenis de masă suedez, Kjell Johansson.

Comitetul internațional al trofeelor „Fair Play" este compus din reprezentanți ai U.N.E.S.C.O., ai Consiliului internațional pentru educație fizică și sport (C.I.E.P.S.), ai Asociației internaționale a presei sportive și ai federațiilor sportive internaționale. Precedenții laureați ai trofeelor „Fair Play" au fost : în 1964 — Eugenio Monti (Italia) ; în 1965 — Willye White (S.U.A.) și echipele de fotbal „West Ham United" (Anglia) și „München 1860" (R.F.G.), precum și arbitrul ungur Zsolt ; în 1966 — Stevan Horvat (Iugoslavia).

CACTUȘI PE MARTE ?

Astrobotaniștii din Alma Ata sînt de părere că zonele de culoare închisă de pe Marte sînt acoperite de plante asemănătoare cactușilor. Această ipoteză se bazează pe examenul spectrografic al cactușilor care cresc în deșerturile cele mai reci ale planetei noastre. Confruntîndu-se spectrele luminii reflectate de cactușii terestri cu spectrogramele zonelor de culoare închisă de pe Marte, oamenii de știință au descoperit o certă asemănare între ele. Totodată, a fost stabilită și o analogie între spectrogramele acelorași zone de pe Marte și cele ale vegetației din deșerturile reci ale pămîntului. Biologul Nikolai Suvorov a declarat că a reușit să stabilească excepționala rezistență a cactușilor. Aceste plante ale deșerturilor calde rezistă la temperaturi care ating 40° sub zero.

ÎN MINIATURĂ

La recenta expoziție industrială internațională de la Hanovra, printre alte exponate figura și prototipul unei instalații de desalinizare prezentat de o firmă vest-germană. Aparatura, de mărime transportabilă, extrage apei marine sarea prin imitarea procesului natural de evaporare, a formării norilor, răcirii și ploii. Capacitatea zilnică : 100 pînă la 700 mc de apă dulce.

Un lider „hippie" distrîndu-şi adepţii...

Fenomenul „HIPPIES" în pragul amurgului

H. Dona

O demonstraţie „Hippies"

După baremurile clasice ale operativităţii jurnalistice, mişcarea „hippie" este un fenomen ieşit din actualitate. Încă la sfîrşitul anului trecut a avut loc în California solemnitatea oficială şi carnavalescă a înmormîntării „hippies"-mului ; de atunci, amatorii de noutăţi şi-au îndreptat binoclurile spre alte fenomene mai de ultimă oră, mai insolite, mai pasagere. Şi totuşi, tinerii pletoşi, îmbrăcaţi în costume pestriţe şi împodobiţi cu flori, continuă să se trambaleze pe străzile oraşelor occidentale, poate mai puţini ca altădată în America dar, desigur, mai mulţi în vechiul continent. Şi dacă presa de senzaţie le acordă mai puţin spaţiu, studiile sociologice şi psihologice care le sînt consacrate (unele dintre ele foarte docte) abia încep să umple vitrinele librăriilor. Dincolo de importanţa intrinsecă a fenomenului, observatorii avizaţi sînt tot mai mult atraşi de ceea ce exprimă „hippies"-mul într-o manieră sui-generis despre realităţile profunde ale lumii occidentale contemporane.

Dar, în fond, ce sînt „hippies" ?

Lumea a fost frapată mai cu seamă de aspectul pitoresc, spectaculos al acestor tineri care disprefuiesc baia şi foarfecele, îmbrăcaţi în costume fanteziste violent colorate, cu faţa şi corpul acoperite cu desene florale, rătăcind dintr-un loc în altul, cîntînd cîntece închinate dragostei, mari consumatori de droguri (ţigări de marijuana şi, mai ales. L.S.D., cel mai la modă halucinogen) şi partizani ai nonviolenţei (mergînd pînă la a oferi flori poliţiştilor care îi maltratau cu brutalitate în timpul manifestaţiilor pentru pace în Vietnam), propovăduitori ai unui ceţos ideal social, sintetizat în formula „Flower Power" (puterea florilor), creată prin analogie cu lozinca „Black Power" (puterea negrilor) a grupurilor extremiste din mişcarea negrilor americani.

Aspectele pitoreşti nu pot însă justifica interesul stîrnit de această mişcare ; excentrici au existat dintotdeauna şi pretutindeni, fără a putea reţine decît atenţia, uneori amuzată, uneori indignată, dar totdeauna fugitivă a opiniei publice. Dar hippies nu sînt nişte simpli excentrici izolaţi ; la sfîrşitul verii 1967, numărul lor se ridica în Statele Unite, după evaluări serioase, la peste 250 000. Mişcarea devenise destul de importantă, pentru ca celebrul istoric englez Arnold Toynbee să-i consacre un studiu în care declara : „S-ar putea ca ei să dea un nou stil de viaţă Americii, un stil dezbărat de cultul banilor".

Mişcarea a apărut în anul 1966, în al cincilea an de boom continuu în economia Statelor Unite, în cel mai bogat dintre statele americane, California, în suburbiile celui mai bogat oraş californian, Los Angeles. Precizările acestea nu sînt inutile, pentru că „hippies"-mul nu poate fi înţeles în afara unor anumite coordonate economice şi sociale. Spre deosebire de beatnici — tineri aflaţi de asemenea în proces de ruptură cu stilul oficial de viaţă al societăţii conformiste şi care se recrutau mai ales din rîndurile micii burghezii, ale intelectualităţii modeste şi ale altor pături „strîmtorate economiceşte", spre deosebire de „blousons noirs" (sau „îngerii infernului", cum erau numiţi în Statele Unite) şi care proveneau mai cu seamă dintre lumpenproletari sau muncitori declasaţi, spre deosebire de alte grupuri de tineri, asemănători prin înfăţişarea pletoasă şi dezordonată şi prin refuzul unei existenţe stabile — „hippies" sînt nu reprezentanţii pegrei, cum s-a afirmat cîteodată în unele publicaţii de la noi, din lipsă de informaţii serioase, ci tineri burghezi aparţinînd unor familii cu stare materială bună sau foarte bună şi crescuţi în medii în care îndestularea se împletea cu conformismul în lumina unor „idealuri" strict consomptive şi carieriste.

Primul protest, protestul iniţial şi fundamental al „hippies"-ilor s-a ridicat împotriva atmosferei sufocante din propriile lor familii, din propriile lor cartiere, din şcolile pe care le frecventau. Conformismul plat în faţa „modului de viaţă american", manicheismul ru-

→

dimentar, ipocrizia puritanismului, cultul banilor, al prestigiului și al standingului, refuzul ideilor noi și prosternarea în fața „noutăților" de suprafață, supunerea la toate miturile vehiculate de modernele mass-media, acceptarea violenței, ca una dintre componentele inevitabile ale realității și ca o pîrghie a succesului social, iată cîteva dintre elementele sistemului de valori pe care vor să-l conteste tinerii „hippies".

„PROGRAMUL" ȘI VENITURILE MIȘCĂRII

Din punct de vedere psihologic, „revolta hippie" nu este prea departe de obișnuitele crize adolescentine, frecvente dintotdeauna în familiile burgheze ; ceea ce o face interesantă este inserarea ei într-un anumit context social-politic, în condițiile unei grave crize ideologice a societății în care a apărut. Pentru burghezul american conformist, existența unor tineri care neagă ierarhiile stabilite, care nu divinizează automobilul, care nu visează să posede vile climatizate într-o suburbie elegantă, care nu vor să realizeze o „carieră", a căpătat dimensiunile unui act revoluționar.

Bineînțeles, „hippie"-smul n-are în el nimic revoluționar. În măsura în care se poate vorbi de o filozofie a acestei mișcări, ea se reduce la un amalgam de idei luate din Budha și Sfîntul Francisc d'Assisi, din liberalul american Thoreau și din liderul indian Mahatma Gandhi, la propovăduirea nonviolenței și a toleranței generalizate, la exaltarea iubirii ca sursă și țel al vieții. Multe din aceste idei (și altele asemănătoare) pot să fie foarte simpatice, dar e limpede că ele singure nu pot duce la o transformare radicală a societății. Folosirea masivă și continuă a stupefiantelor și crearea pe această bază a unei arte (pictură, muzică, poezie, film) „psihedelice", transpunere a unor halucinații adesea trandafirii, dar totuși halucinații, indică destul de clar predominanța unor tendințe de evaziune din realitate, incompatibile cu voința de a exercita o acțiune eficientă asupra acestei realități.

Nu „hippies"-ii constituie aripa combatantă a tineretului intelectual american, atît de prezent astăzi în viața politică a țării. Studenții care, de la Harvard pînă la Berkeley, luptă pentru încetarea agresiunii în Vietnam și împotriva multora dintre racilele societății americane, sînt reprezentanți ai unui tradițional liberalism de factură romantică, pacifiști, radicali, partizani (încă destul de confuzi) ai marxismului (mai ales în versiunea marcuse-iană), sau, pur și simplu, oameni inimoși și de treabă dar, în orice caz, în foarte mică măsură „hippies". Ce-i drept, și „hippies" manifestează împotriva războiului din Vietnam, refuză uneori să se prezinte în fața comisiilor de recrutare, îi ajută și îi ascund pe dezertori, dar în aceste acțiuni ei sînt mai ales „forță de sprijin" decît „vîrf de lance". În ce privește lupta împotriva discriminărilor rasiale, prezența „hippies"-ilor — care, de altfel, își proclamă adeziunea la cele mai generoase principii — este și mai puțin simțită. De altminteri — fapt deosebit de semnificativ dacă ne raportăm la cele spuse înainte cu privire la condiția socială a „hippies"-ilor — în rîndurile lor numărul negrilor este extrem de redus (în timp ce destui negri erau beatnici).

Și totuși, există o anume acțiune socială „hippie". Acești tineri editează, de pildă, cîteva ziare, printre care am putea cita „Haight Asbury Tribune" (după numele cartierului din San Francisco în care se găsește principala concentrare de hippies), „Oracle", „Berkeley Barb", „Los Angeles Underground Press" și altele ; ei au organizat unele magazine, restaurante și hoteluri gratuite, ba chiar și cîteva colonii agricole de muncă (Morning Star lîngă San Francisco, Dropt City în Colorado, Group Image — New York și altele). Coloniștii sînt organizați pe baze colective, într-un fel de falanstere fourieriste-tolstoiene, în care ocupațiile pastorale joacă rolul principal și în care membrii se îndeletnicesc și cu țesutul (la războaie primitive), artizanatul, confecționarea de postere (afișe mari) psihedelice. Oricine are în fața ochilor imaginea Americii de azi, hiper-industrializate, nu poate refuza acestor colonii măcar calitatea insolitului. Acest insolit constituie și o bună etichetă comercială pentru produsele respectivelor colonii ; „hippies" nu trăiesc chiar în regimul economiei naturale și o parte din rezultatul muncii lor este destinat comercializării.

Mai există și alte surse de venituri : orchestrele de hippies se produc în multe localuri la modă, practicînd așanumitul „acid rock", tumultuos și colorat, în opoziție cu jazz-ul cerebral și rece al beatnicilor, pictorii și arhitecții hippies montează spectacole luminoase sau amenajează vitrine etc. Dar, în principal, sumele necesare întreținerii și le procură din ofrande. Unii dintre ei, nu prea mulți la număr, practică, pur și simplu, cerșitul ; alții, cei mai mulți, sînt întreținuți de așa-numiții diggers. Aceștia din urmă — care și-au luat numele după o asociație de filantropi agricoli englezi din secolul al XVII-lea — dăruiesc sau colectează fonduri, obiecte uzate și alimente pentru hippies, întreține aziluri, dormitoare comune sau tabere de corturi și barăci și, împărțiali, ca odinioară celebrul domn Prudhomme, contribuie la procurarea stupefiantelor sau, cînd e cazul, la îngrijirea celor îmbolnăviți de pe urma abuzului de droguri. Diggers-ii se recrutează din rîndurile păturilor avute ale societății americane și, deși nu avem încă la îndemînă o analiză serioasă a motivațiilor care determină acțiunea lor, putem totuși aprecia că filantropia lor este provocată atît de o anumită „conștiință bolnavă", de remușcări pentru abandonarea completă a idealurilor generoase și fraterne din tinerețe în necruțătoarea goană după cîștiguri și poziție socială, cît și de dorința de a nu scăpa din mîini turbulenta generație tînără. Rolul social al filantropiei a fost de mult dezvăluit în toate laturile sale pentru a mai fi nevoie să insistăm.

„TO BE HIP"

E greu de vorbit despre vreo structură oarecare a mișcării hippie, de vreo împărțire stabilă în grupuri și organizații ; fluiditatea organizatorică și teoretică reprezintă încă una dintre caracteristicile acestui fenomen. E drept că anumiți sociologi mai pedanți au încercat gruparea hippies-ilor în trei categorii, cărora însă nu trebuie să li se acorde mai mult decît o valoare indicativă.

Cele trei categorii ar fi : a) „groovers" (aproximativ hedoniști, căutători de plăceri), formați mai ales din adolescenți între 16 și 19 ani, care consumă droguri în dorința de a cunoaște senzații tari ; b) „mind trippers" (călătorii spiritului), în vîrstă între 17 și 22 ani, partizani ai „puterii florilor", amatori de spectaculos, care se drogheză pentru „a uita de răutățile lumii" și „a descoperi universuri feerice" și c) căutătorii de dumnezeu, în general mai „bătrîni" (peste 21 de ani), care practică „drogarea mistică" și caută cîte un „guru" (înțelept hindus) drept mentor spiritual.

Dar, mai numeroși și într-un fel mai importanți decît hippies-ii „ortodocși", sînt tinerii care evoluează la marginea mișcării, sau ale căror traiectorii s-au încrucișat pentru o perioadă mai lungă sau mai scurtă cu cea a „cavalerilor florilor". În această din urmă categorie îi putem trece și pe Beatles-ii, al căror cîntec, „She's Leaving Home", a fost considerat un timp drept un adevărat manifest hippie ; și pe Johnny Halliday (de fapt un fals hippie) în ipostaza lui de interpret al cîntecelor „San Francisco" și „Psychedelic" ; și diferitele formații „pop", convertite în grabă la „hippie"-ism ; și pe Joan Baez, cîntăreața de „folk-rock" și curajoasă luptătoare împotriva agresiunii în Vietnam și pe mulți alții. Nu trebuie să-i uităm, desigur, și pe numeroșii snobi care n-au uitat că denumirea hippie vine de la verbul „to be hip", al cărui sens este „a face ceea ce e la modă" și care nu vor să piardă ocazia de a se alinia „ultimului răcnet".

Implicațiile snobe explică și felul în care fenomenul hippie este folosit actualmente — cu destul succes — de fel de fel de oameni de afaceri, care s-au priceput să inunde piața occidentală cu articole vestimentare, accesorii de modă, discuri, filme și nenumărate gadgets-uri purtînd marca „hippie".

Dar, în timp ce afacerile prosperă — încă — mișcarea hippie, în formula ei originară, confruntată cu serioasele probleme ale lumii contemporane, începe să dea semne de dezagregare. Unii hippies se transformă în rataţi iremediabili, cu mintea înceţoşată de stupefiante ; alții, mai mulți, se întorc pocăiți acasă, în familiile lor burgheze, pentru a-și relua drumul trasat de părinți și de societate. În sfîrșit, cei mai buni dintre hippies — și aceștia nu sînt puțini — caută și găsesc calea unei acțiuni sociale mai eficace. Ziarele americane au publicat nu de mult fotografiile unor hippies care, plîngînd, se abandonează în mîinile frizerilor. Nimeni nu i-a obligat să facă acest sacrificiu dureros, ci ei înșiși, de bună voie, au hotărît să răspundă chemării senatorului Eugene Mac Carthy „Clean for Gene" („Fii curat pentru Eugen") și să se avînte, cu înfățișare corectă, într-o campanie electorală al cărei prim obiectiv este înfăptuirea păcii în Vietnam. De altfel, după părerea multor observatori, victoriile de pînă acum ale senatorului Mac Carthy la diferite „primaries" se datoresc în bună măsură activității entuziaste a tinerilor (dintre care mulți foști hippies) care au suplinit astfel lipsa de mijloace financiare și de experiență politicianistă. Și Robert Kennedy, pe care hippies-ii îl apreciază, nu fără ironie, drept „cel mai bun dintre cei răi", încearcă să cîștige sprijinul acestor tineri.

Dincolo de granițele Statelor Unite, „hippies"-mul n-a reușit să pătrundă ceva mai profund decît în țările mai bogate ale lumii occidentale și, în primul rînd, în țările scandinave. Dar și în această zonă, în tot mai mare măsură, idealuri incomparabil mai grave și mai responsabile mobilizează masele tineretului intelectual.

În cronica anilor noștri, fenomenul hippie va rămîne doar ca o mărturie exacerbată a unor dramatice stări de fapt.

Leandro CASTELLANI
Luciano GIGANTE

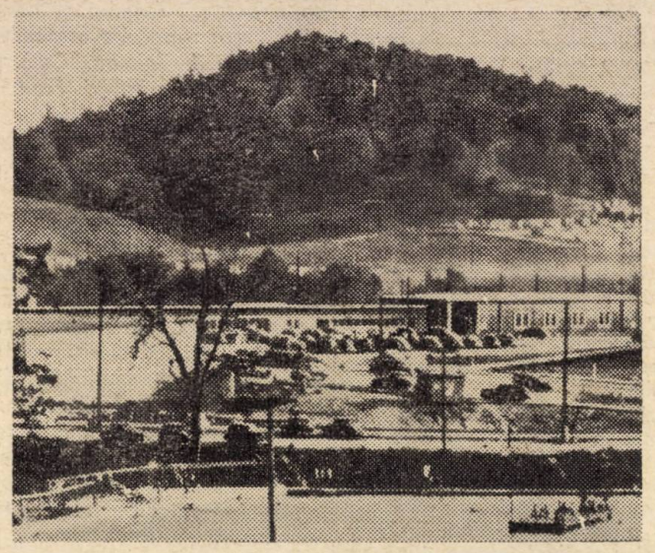

Oak Ridge, în valea fluviului Tennessee, unul din cele trei centre militarizate de cercetări atomice în timpul războiului. La Oak Ridge se fabricau materiale necesare fuziunii nucleare

ISTORIA BOMBEI ATOMICE (12)

Cei şapte din Chicago

În Europa, războiul e pe sfîrşite ; la Berlin, Hitler, închis în bunkerul său, mizează nebuneşte pe ultima carte. În Extremul Orient, războiul se îndreaptă de asemenea spre un sfîrşit victorios. Dar Roosevelt nu avea să vadă victoria. Nu el va fi acela care îşi va lua răspunderea de a folosi cumplita bombă născută, din iniţiativa lui, la Los Alamos. La 25 aprilie 1945, Harry Truman, venind din Kansas City, îşi face intrarea la Casa Albă. Aproape la aceeaşi dată, avangărzile sovietice şi americane realizează joncţiunea pe malurile Elbei.

Moartea lui Roosevelt l-a făcut pe Leo Szilard să piardă momente preţioase. „După dispariţia lui Roosevelt — relatează el — am rămas mai multe zile într-o stare de confuzie. Cunoşteam multe persoane prin care aş fi putut să intru în legătură cu preşedintele Roosevelt, dar nu aveam pe nimeni care să mă prezinte lui Truman. De aceea nu am găsit nici un mijloc să-i înmînez memoriul. În cele din urmă, unul dintre noi a avut ideea genială de a consulta anuarul fizicienilor pentru a vedea dacă vreunul era originar din Kansas City. L-am descoperit şi, peste trei zile, datorită acestui fizician, am obţinut o întrevedere la Casa Albă cu secretarul lui Truman. Acesta ne-a spus că-i explicase problema preşedintelui, care ne trimitea la James Byrnes (pe atunci secretar de stat — N. trad.). Rezultatul acestei întrevederi a fost departe de a ne mulţumi. Ceea ce ne interesa înainte de toate era perioada de după război şi rolul pe care îl va juca atunci în lume bomba atomică".

Aşa cum am văzut, la 3 mai, Heisenberg fusese arestat de colonelul Pash. Legenda unei bombe atomice hitleriste se prăbuşea. „Proiectul Manhattan", care costase aproximativ trei miliarde de dolari, se dovedea în cele din urmă inutil. Aceasta nu putea să nu aibă repercusiuni asupra stării de spirit a oamenilor de ştiinţă care lucrau la Los Alamos.

„Capitularea Germaniei — arată Groves — nu a avut consecinţe asupra lucrărilor de la Los Alamos, de la Oak Ridge, de la Hanford. Ele au continuat în mod normal, deşi unii se întrebau dacă bomba mai era necesară. În consecinţă, ne-am continuat munca în acelaşi ritm".

„Din acel moment — arată Oppenheimer — era evident că şi războiul cu Japonia se va termina destul de repede fără să se recurgă la bomba atomică. De altfel, apărarea ţării noastre şi a libertăţii întregii lumi dobîndea un caracter mult mai puţin presant decît în 1942 şi 1943. În schimb, aveam o altă preocupare : ce putea să însemne oare bomba pentru viitorul civilizaţiei ? Dar la programul atomic lucrau mulţi oameni de ştiinţă şi, ca toţi oamenii serioşi, îşi închipuiau că se consacrau sarcinii esenţiale".

„Cînd Hitler s-a sinucis — reaminteşte Segre — bomba atomică nu fusese încă experimentată la Alamogordo. Lucrările au continuat, dar s-a ivit o controversă în legătură cu folosirea ei împotriva Japoniei. Potrivit Constituţiei S.U.A., hotărîrea depindea de preşedintele ţării, care era Truman. Bietul Truman a petrecut probabil multe nopţi albe ! Apoi a luat hotărîrea pe care o cunoaştem".

DECIZIILE „COMITETULUI STIMSON"

Una din primele măsuri ale preşedintelui Truman a fost de a însărcina un comitet prezidat de ministrul de război Stimson să adopte o decizie cu privire la folosirea bombei atomice. Din comitet făcea parte şi James Byrnes, omul pe care Szilard încercase zadarnic să-l convingă de inutilitatea bombei.

„Scurt timp după întrevederea mea cu Byrnes — relatează Szilard — am aflat că preşedintele Truman înfiinţase un comitet, prezidat de ministrul de război Stimson, pentru a hotărî dacă bomba va fi folosită sau nu. Pe atunci nu-mi dădeam seama atît de bine ca azi de grava greşeală pe care o săvîrşea comitetul gîndindu-se doar la o capitulare necondiţionată. Deşi era conştientă că pierduse războiul, Japonia nu se arăta de loc dispusă să capituleze în mod necondiţionat. Şi, dacă nu se lua în considerare decît o capitulare necondiţionată, aşa cum se dorea la Washington, nu existau decît două soluţii : să se debarce trupe în Japonia pentru a o supune sau să se lanseze bomba. Cînd problema este pusă prost, soluţia nu poate fi decît falsă".

Aniversarea lui Rudolf Peierls cădea la 5 iunie. La Los Alamos se profita de asemenea prilejuri pentru a se organiza mici reuniuni amicale într-una din barăcile care serveau de dormitoare comune înainte de terminarea locuinţelor. Fiecare invitat venea cu contribuţia lui de mîncare şi băutură. Toată lumea se distra într-o atmosferă tinerească, de natură să reamintească savanţilor anii lor de studenţie. Dar data de 5 iunie 1945 a trecut neobservată : climatul nu mai era de loc acelaşi, orele de muncă se prelungeau pînă tîrziu în cursul nopţii. Savanţii trebuiau să se grăbească cu orice preţ.

Între timp, evenimentele se precipitaseră : moartea lui Roosevelt, joncţiunea patrulelor sovietice şi americane pe Elba, sinuciderea lui Hitler, bătălia Berlinului, capitularea Germaniei. În Europa, războiul se terminase. Se apropia, în sfîrşit, momentul victoriei. Dar aventura ce urma să se desfăşoare în această îndepărtată şi ascunsă regiune a Noului Mexic era departe de a se fi terminat şi fizicienii erau şi ei departe de a putea garanta succesul deplin al lucrărilor lor. Se punea deci problema de a hotărî dacă bomba va fi folosită împotriva ultimei ţări aflate încă în război împotriva S.U.A. — Japonia.

La 31 mai, după 24 de zile de la capitularea Germaniei, comitetul înfiinţat de Truman pentru a studia problema bombei atomice s-a întrunit sub preşedinţia ministrului de război Henry L. Stimson. Comitetul era alcătuit din cinci personalităţi politice şi militare şi din numai trei oameni de ştiinţă. Pe lîngă Stimson, din comitet făceau parte George L. Harrison, adjunctul său, James Byrnes, reprezentantul personal al lui Truman şi omul care respinsese în mod practic apelul lui Szilard în urmă cu o lună, Ralph A. Bard, delegatul marinei, William L. Calyton, delegatul Departamentului de Stat, precum şi Vannevar Bush, Karl T. Compton şi James B. Conant, cei trei savanţi care conduceau din 1942 organizarea centrală a cercetărilor nucleare în scopuri militare. Patru fizicieni celebri au fost solicitaţi să formeze o subcomisie consultativă: Robert Oppenheimer, Enrico Fermi, Arthur Compton şi Ernest Lawrence.

La 1 iunie 1945, potrivit declaraţiilor lui Stimson, comitetul a aprobat în unanimitate, probabil după consultarea subcomisiei ştiinţifice, o serie de propuneri care au fost transmise preşedintelui Truman. Se recomanda : a) bomba să fie lansată cît mai curînd posibil asupra Japoniei; b) să fie folosită împotriva unui obiectiv care ar prezenta următoarele două con-

→

dității : un ansamblu de instalații militare înconjurate de locuințe sau de alte edificii deosebit de vulnerabile ; c) să fie lansată fără să se anunțe în prealabil natura armei. (Mai tîrziu, unul din membrii comitetului, Ralph A. Bard, va reveni asupra adeziunii sale la cel de-al treilea punct, considerîndu-l drept un act neloial și nedemn de tradițiile marinei americane).

Deși lucrările comitetului fuseseră înconjurate de cel mai mare secret, aceste hotărîri au început în curînd să circule în cercurile oamenilor de știință, colaboratori ai „proiectului Manhattan". „Unii fizicieni erau ostili folosirii bombei, alții se pronunțau pentru utilizarea ei — povestește Emilio Segre — dar părerea generală era următoarea : din moment ce exista un comitet purtînd răspunderea hotărîrilor care urmau să fie luate, cu tot ceea ce implica acest lucru — prelungirea războiului, sacrificarea de vieți omenești pentru invadarea Japoniei etc. — era de datoria și de resortul lui să privească lucrurile cu un alt ochi decît un grup care nu avea asemenea răspunderi".

„RAPORTUL FRANCK"

Dar nu toți fizicienii erau favorabili folosirii bombei. Ei „se resemnau" să nu se mai ocupe de problemă de vreme ce ea cădea în sarcina unui comitet.

În primele zile ale lunii iunie 1945, fizicienii „proiectului Manhattan", care lucrau la Universitatea din Chicago, au făcut un demers pentru a anula hotărîrile „comitetului Stimson" și au însărcinat șapte savanți să întocmească un raport amănunțit asupra consecințelor sociale și politice ale energiei atomice. Acest raport urma să circule, cel puțin în cadrul îngust permis de severele măsuri de securitate, printre personalitățile cele mai influente și trebuia să fie prezentat celor mai înalți conducători ai statului, de la președintele Truman la ministrul de război, de la membrii comitetului la cei ai subcomisiei științifice.

În fruntea celor „șapte din Chicago" se afla un fizician de 63 de ani, laureat al premiului Nobel, James Franck, care părăsise Germania în 1935, după ce deținuse mulți ani o catedră la Göttingen. Se aflau de asemenea fizicianul D. Hugues și trei chimiști : Hogness, E. Rabinowitch, C. Seaborg și un biolog, C. J. Nickson. Dar principalul animator și omul care redactase, dacă nu întregul raport, cel puțin o mare parte a sa, era, o dată mai mult, Leo Szilard. Argumentele și stilul nu lăsau nici o îndoială în această privință : „S-a reproșat de multe ori oamenilor de știință că au înzestrat națiunile cu noi arme destinate nimicirii lor reciproce, în loc să contribuie la bunăstarea lor... Dar, pînă în zilele noastre, savanții au putut să-și decline orice răspundere directă în ce privește modul în care omenirea folosea descoperirile lor absolut dezinteresate. Dimpotrivă, azi sîntem obligați să adoptăm o poziție clară deoarece succesele pe care le-am obținut în domeniul energiei nucleare sînt legate de pericole infinit mai grave decît ceea ce se petrecea odinioară cu diferitele invenții. Noi toți, care cunoaștem stadiul actual al fizicii nucleare, avem mereu în fața ochilor viziunea unei catastrofe fără precedent... Avantajele militare și economia de vieți americane, care ar decurge din folosirea fără preaviz a bombei atomice împotriva Japoniei, ar fi anulate de pierderea încrederii și de valul de oroare din întreaga lume, care ar dezbina chiar și opinia publică americană .Ținînd seama de aceste considerente, ar fi de dorit ca noua armă să fie experimentată într-un deșert sau într-o insulă nelocuită, în prezența unor delegații reprezentînd toate națiunile. S-ar crea astfel o atmosferă extrem de favorabilă unui acord internațional. America ar spune lumii : «Uitați-vă ce armă avem. Totuși nu ne vom servi de ea. Sîntem dispuși să nu ne servim de ea în viitor, cu condiția ca celelalte națiuni să adere la propunerea noastră și să accepte un control internațional serios». De altfel, este imposibil ca bomba atomică să rămînă o armă secretă în folosința exclusivă a țării noastre pentru o perioadă mai lungă de cîțiva ani. Datele științifice pe care se bazează fabricarea ei sînt cunoscute de toți savanții din lume. Dacă nu se instaurează un control internațional eficient asupra explozivelor militare, este cert că datele privitoare la armele nucleare vor duce la o reînarmare generală. Peste zece ani, alte țări vor fi și ele în măsură să le fabrice. Or, o bombă de o singură tonă va putea să distrugă un oraș pe o suprafață de 10 kilometri pătrați".

Cursa înarmărilor nucleare, „războiul rece", producția de arme nucleare tot mai puternice, necesitatea unui acord internațional bazat pe un sistem de control... Iată, deci, că „raportul Franck", redactat de trei fizicieni, trei chimiști și un biolog, stabilește cu o luciditate aproape profetică liniile călăuzitoare ale politicii mondiale din anii următori.

„Raportul Franck" însemna foarte mult pentru fizicianul Leo Szilard. După cum se știe, el era acela care, în urmă cu șase ani, îl convinsese pe Albert Einstein să scrie faimoasa scrisoare invitîndu-l pe președintele Roosevelt să fabrice bomba atomică. Participînd la redactarea „raportului Franck", Szilard își afirma în mod clar schimbarea de poziție în această privință.

GLASUL CARE LIPSEA

Dar cei patru oameni care, în 1939, colaboraseră la redactarea scrisorii către Roosevelt, nu mai erau solidari. Dacă Eugen Wigner adera pe deplin la tezele pacifiste ale lui Szilard, Edward Teller nu făcea un secret din faptul că era în favoarea bombei. În orice caz, în acel moment hotărîtor lipsea un glas: acela al lui Albert Einstein.

„Einstein nu dorea să se pronunțe în această problemă — spune Otto Nathan, prieten și executor testamentar al marelui savant. Dar Einstein a rămas în în afara «raportului Franck» pentru motivul întemeiat că, pe atunci, Franck și colaboratorii săi nu mai aveau voie să discute despre bombă cu Albert Einstein. Bomba a constituit unul din secretele cele mai bine păzite din istorie ; în asemenea măsură încît Einstein nu a știut niciodată nimic de ea. Nu știa nici măcar că experiențele pe care le propusese președintelui Roosevelt în 1939 fuseseră încununate de succes în 1945. Poate că a avut totuși o bănuială; poate și-a închipuit că experiențele continuau, dar nimeni nu putea să discute despre natura acestor lucrări. Profesorul Franck însuși mărturisește într-o declarație publică apărută în «Buletinul savanților atomiști» cît de greu i-a fost lui și confraților săi să nu poată vorbi despre această problemă cu alte persoane. Franck, care era prieten intim cu Einstein de atîția ani, i-ar fi cerut desigur părerea asupra raportului dacă ar fi avut posibilitatea s-o facă. Dar regulamentele de securitate erau foarte aspre și trebuiau să fie respectate în mod strict, atît de profesorul Franck cît și de cel mai modest dintre colaboratorii săi".

De îndată ce încercăm să stabilim cine au fost personalitățile competente — și cîte anume — care au avut prilejul să examineze „raportul Franck" întocmit de cei „șapte de la Chicago", ne lovim de o cantitate neînchipuită de fapte contradictorii. Potrivit unora, Franck a predat documentul lui Arthur Compton, considerat ca avînd cea mai mare autoritate în cadrul subcomisiei științifice. Acesta l-ar fi trimis lui George L. Harrison, adjunct al lui Stimson și membru al comitetului care, cu 15 zile în urmă, luase hotărîrea să se folosească bomba și trimisese recomandările respective președintelui Truman. Cariera oficială a „raportului Franck" se încheiase. Acest document, menit să împiedice lansarea bombei asupra Japoniei și să pună un număr cît mai mare de savanți în fața dramei erei atomice, nu a circulat niciodată în mod liber, nici măcar în cercul îngust al principalilor responsabili ai politicii americane. „Chiar și azi îmi este imposibil să știu cîte personalități din cele mai înalte cercuri guvernamentale au avut sub ochi raportul Franck" — declară ziaristul William L. Laurence, singurul observator oficial al „proiectului Manhattan".

Azi este foarte greu să evaluăm numărul de documente pe care oamenii de știință „opozanți" le-au redactat și semnat în 1945 și la ce punct aceste documente au fost blocate sau pur și simplu au dispărut sub pretextul securității naționale. Cert este că „opozanții" au fost deosebit de numeroși în rîndurile fizicienilor din grupul de la Chicago, în timp ce la Los Alamos majoritatea se arăta mai degrabă favorabilă folosirii bombei. S-a dovedit de asemenea că unii dintre ei au împiedicat în mod deliberat un schimb de păreri și de opinii între savanții de la diferitele centre atomice : Los Alamos, Oak Ridge, Hanford.

La Chicago, Leo Szilard a fost animatorul a diferite inițiative aprobate în parte de Compton, directorul laboratoarelor. Toate urmăreau să răspîndească printre savanți tezele „raportului Franck". Și de îndată ce Szilard a avut, dacă nu certitudinea, cel puțin impresia că comitetul Stimson se hotărîse în favoarea lansării bombei — și că „raportul Franck" nu reușise să obțină anularea sau repunerea în discuție a celor stabilite, el și-a intensificat acțiunea. De altfel, nu mai rămînea decît să se încerce un demers pe lîngă Truman.

(Va urma)

În numerele viitoare :

LA DALLAS A EXISTAT ȘI O A TREIA VICTIMĂ

Dezvăluirile lui James Thomas Tague, atins de un glonte în cursul atentatului în care și-a pierdut viața președintele Kennedy și a fost rănit guvernatorul Connally.